

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

KVEŠTAJ O RADU 2022

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠTAJ O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2022. GODINI**

Tuzla, decembar 2022. godine

Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvještavanja regulatornih tijela u Evropskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, s prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Mole se korisnici Izvještaja da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	9
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	9
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	20
3.3	Postupci licenciranja	29
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	31
3.5	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema	34
3.6	Postupci određivanja tarifa.....	39
3.7	Tržiste električne energije	42
3.8	Energetska statistika.....	55
3.9	Sudski i drugi sporovi	58
3.10	Ostale ključne aktivnosti	58
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	65
4.1	Energetska zajednica.....	65
4.2	Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA	72
4.3	Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG.....	73
4.4	Vijeće evropskih energetskih regulatora – CEER.....	74
4.5	Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER	75
4.6	Međuregionalna saradnja	76
5.	REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ	77
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2023. GODINI	79
PRILOZI		
A:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine	83
B:	Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine	85
C:	Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.....	87
D:	Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	89
E:	<i>Acquis</i> Energetske zajednice	91

1. UVOD

Globalna energetska kriza obilježila je 2022. godinu. Svoj zamah uhvatila je nakon pandemije bolesti COVID-19, kada se veliki dio svijeta suočavao s nestaćicom i povećanim cijenama na tržištima energije u vrijeme privrednog oporavka. Krizu su uzrokovali razni faktori – problemi u lancima snabdijevanja, finansijske špekulacije, klimatske promjene, poremećaji u tržištima rada, a dodatno su je pogoršala ekstremna geopolitička dešavanja i rat na evropskom tlu.

Svijet energije se promijenio. Globalni energetski putevi su ponovo iscrta(va)ni, a razvoj obnovljivih izvora energije i povećanje energijske efikasnosti dobili su veliku finansijsku i političku priliku. Energetska kriza i tranzicija bile su i ostale u fokusu interesa i djelovanja vlada, politike, privrede, nauke, tehnologije, industrije, svih institucija, kupaca i građana. Odgovori na izazove energetske krize traže se i nalaze na globalnom i lokalnom nivou. A cijene na energetskim tržištima i tehnološki razvoj ubrzavaju i obim i brzinu tranzicije.

Bosna i Hercegovina (BiH) je 15. decembra 2022. godine, odlukom lidera Evropske unije (EU), dobila kandidatski status za članstvo u EU. Ta odluka potvrđuje evropsku budućnost zemlje i daje dodatni zamah potrebnim promjenama.

U svim ovim uvjetima značaj daljnje reforme sektora i energetske tranzicije dodatno je uvećan. U Bosni i Hercegovini na svim administrativnim nivoima, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom periodu neophodan je nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Evropske unije i Energetske zajednice, koja je tokom 2022. godine značajno proširena.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je svoju misiju regulatora u sektoru, razvijajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdano snabdijevanje električnom energijom, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutrašnjem tržištu električne energije. DERK je i u protekloj godini sarađivao s velikim brojem institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta, kao i brojnim međunarodnim institucijama čiji rad utječe ili se odnosi na reguliranje tržišta električne energije.

Elektroenergetski sistem BiH je u 2022. godini radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

Tokom 2022. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu s principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i snabdijevanjem električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i finansira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

sigurnost snabdijevanja kupaca električne energije. U rad je pušten novi transformator 220/110 kilovolti (kV), 150 megavolt-ampera (MVA) u trafostanici Mostar 4, te novi transformatori 110/x kV, 40 MVA u trafostanicama Banja Luka 2 i Gračanica. Izgrađena je nova 110/x kV trafostanica Jelah, koja se na elektroprijenosnu mrežu priključuje po sistemu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Dobojski – Teslić, čime se formiraju dva nova 110 kV dalekovoda, Dobojski – Jelah i Jelah – Teslić. Puštanje u pogon novoizgrađene trafostanice Jelah očekuje se u januaru 2023. godine.

U protekloj godini proizvedeno je 15.035,96 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 2.019 GWh, odnosno 11,8% manje nego u 2021. godini. Hidrološki uvjeti su bili značajno nepovoljniji, te je proizvodnja u hidroelektranama smanjena za 1.855 GWh, odnosno 29,4%, i iznosila je 4.459 GWh. I proizvodnja u termoelektranama je smanjena za 192 GWh ili 2,0%, te je iznosila 9.629 GWh. Vjetroelektrane priključene na prijenosni sistem su proizvele 390 GWh, odnosno za 2,2% više nego prethodne godine. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane priključene na distributivni sistem, solarne i elektrane na biogoriva) povećana je 3,5% i iznosila je 536,89 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 20,70 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 12.058 GWh, što je 0,9% manje nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem smanjena je za 3,9% i iznosila je 1.124 GWh, dok je distributivna potrošnja povećana 0,9% i iznosila je 10.546 GWh.

Maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sistema u protekloj 2022. godini od 1.893 megavata (MW) zabilježeno je 25. januara 2022. godine u osamnaestom satu, što je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. decembra 2014. godine. Minimalno satno opterećenje od 678 MW zabilježeno je u šestom satu 12. juna 2022. godine, što je 73 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. maja 2020. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.233,5 GWh, što je 7,3% manje nego u 2021. godini. Prijenosni gubici iznosili su 333 GWh, odnosno 1,83% od ukupne energije u prijenosnom sistemu. U 2022. godini distributivni gubici su iznosili 931,1 GWh ili 8,83% u odnosu na ukupnu distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

U 2022. godini izvezeno je 3.947 GWh električne energije, što je 36,1% manje nego u prethodnoj godini. Smanjen je i uvoz električne energije, 37,6% i iznosio je 868 GWh.

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, s mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine), i
- Nikola Pejić, s drugim mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Branislava Milekić, s mandatom od pet godina (od 5. augusta 2020. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, Suad Zeljković i Nikola Pejić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje članova Komisije iz Federacije BiH.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnom osnovu rotiraju na funkciji predsjedavajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. juna 2022. godine je obavljala Branislava Milekić. Suad Zeljković aktuelni je predsjedavajući Komisije do 30. juna 2023. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao nezavisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obavezu djelovanja u skladu s principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti. Navedeni principi ugrađeni su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i u najvećoj mogućoj mjeri je usaglašen sa *Smjernicama Sekretarijata Energetske zajednice o nezavisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana nezavisnost Državne regulatorne komisije pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i finansijsku dimenziju.

Energetski propisi Evropske unije, koji putem mehanizama uspostavljenih prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice postaju obavezujući i za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne nezavisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju nezavisnost regulatora, naročito u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja.

Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini razmatran je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Izvještaj je usvojen

- na 29. sjednici Predstavničkog doma održanoj 7. juna 2022. godine, i
- na 23. sjednici Doma naroda održanoj 14. juna 2022. godine.

¹ U vrijeme izrade ovog Izvještaja postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Vijeću ministara BiH. Prethodno je Vlada Federacije BiH utvrdila svoje prijedloge koje je potvrđio Parlament Federacije BiH. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine predlaže imenovanje članova Komisije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, finansiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. U decembru 2017. godine donesena je *Odluka o izmjeni Statuta* kojom se decidirano propisuje isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedavajućeg Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka u odnosu na druga dva člana Komisije. Konzistentno tome se izbjegava prekomerni formalizam daljnje prijave izmjene podataka u statističkim, poreznim i drugim registrima prilikom rotiranja članova Komisije na položaju predsjedavajućeg.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove, i
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji efikasnijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu učestvuju zaposlenici iz različitih sektora.

Ciljevi ključnih poslovnih procesa iz nadležnosti svake od navedenih organizacijskih jedinica, koji su usmjereni ka realizaciji strateških ciljeva DERK-a, čine osnovu za razvoj sistema finansijskog upravljanja i kontrole zasnovanog na upravljanju rizicima. U izvještajnom periodu nastavljena je implementacija sistema finansijskog upravljanja i kontrole, uz edukaciju koju vrši Centralna harmonizacijska jedinica Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine (CHJ). Značajan dio planiranih aktivnosti, sadržanih u usvojenom *Aкционом плану за унапређење система интерних финансијских контрола за 2022. годину*, uspješno je realiziran. Među njima se posebno izdvaja ažuriranje *Registra rizika*, koji je prvi put formiran 2021. godine. Ažuriranje Registra rizika je, prema uputama CHJ, dokumentirano putem namjenski razvijene softverske aplikacije (PIFC) u provedbi sistema finansijskog upravljanja i kontrole. Prilikom pregleda rizika, analizirajući efekte novih procedura i provedenih postupaka, procijenjeno je da je smanjen utjecaj ranije prepoznatih visokih rizika, tako da je ukupna izloženost najznačajnijim rizicima svrstana u kategoriju rizika sa srednjim prioritetom.

Intenzivirana digitalna komunikacija naglasila je značaj pouzdanosti opreme i povećanja zaštite informacijsko-komunikacijskih sistema. Uz poštovanje relevantnih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH, DERK je tokom 2022. godine funkcionalno zastarjelu i otpisanu računarsku opremu zamjenjivao novom. Pri-

tome se vodilo računa o energetskim svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine. Pored zanavljanja računarske opreme, DERK je realizirao i nabavku nedostajuće namjenske opreme za hardversku zaštitu informacijskog sistema, kao i softvera za prevenciju, detekciju i zaštitu u kibernetičkom prostoru.

Sredstva elektronske komunikacije korištena su i za nadgradnju znanja i iskustva, odnosno jačanje stručnih kapaciteta, čime DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stjecana su na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklajivanja znanja, vještina i prakse s potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Sekretarijata Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora (ERRA), Asocijacije mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) i Vijeća evropskih energetskih regulatora (CEER), te seminare Direkcije za evropske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2022. godini dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) kroz regionalne inicijative i *USAID Projekt asistencije energetskom sektoru* (USAID EPA).

Na inicijativu Regulatornog tijela Italije za energiju, mreže i okoliš (ARERA), regulatorna tijela Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije i Sjeverne Makedonije su 16. decembra 2022. godine osnovala *Balkansku energetsku školu* (BES). Balkanska energetska škola, čije je sjedište u Milanu, Italija, promovira usklajivanje regulatornog okvira na regionalnom nivou s ciljem pružanja podrške razvoju energetskog tržišta na području Balkana i njegovoј efikasnoј integraciji na nivou Evropske unije. Fokus aktivnosti BES-a je razvoj elektroenergetskih i gasnih mrežâ, integracija obnovljivih izvora energije, spajanje tržišta i ostale relevantne aktivnosti u okviru energetske tranzicije, kroz intenzivno jačanje kapaciteta i razmjenu znanja i iskustva.

Balkanska energetska škola proizašla je iz uspješnog iskustva *Programa razmjene znanja* (KEP) odnosno *Podrške jačanju regulatornih tijela za energetiku na Zapadnom Balkanu* koji je promovirala i koordinirala ARERA u prethodne četiri godine u okviru programa finansiranog od Centralnoevropske inicijative (CEI).

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu savremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja

znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima.

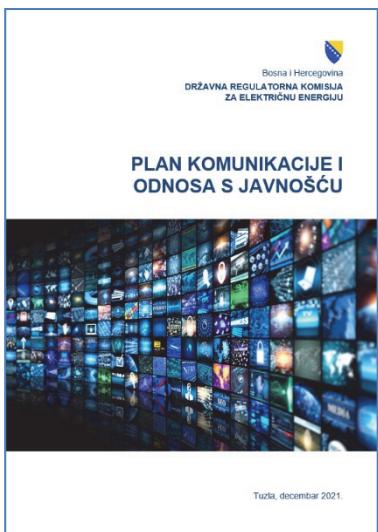
Pored stručnog usavršavanja svojih zaposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na adekvatan način informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse zaposlenicima reguliranih kompanija, a učestvovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u svijetu. DERK je, također, pružao kvalitetne stručne informacije o energetskom sektoru i njegovo reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredijeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obaveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*. Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavlјivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacrta svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da učestvuje u njihovom kreiranju.

Pored proaktivnog djelovanja kao općeprihvaćenog standarda u radu, DERK djeluje i reaktivno, postupajući u zakonom predviđenim rokovima po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, polazeći od stava da javni interes u svakom konkretnom slučaju mora imati prevagu u odnosu na ograničenja koja predviđa navedeni Zakon i privatne interese bilo koje vrste. Tokom 2022. godine podnešen je samo jedan takav zahtjev, po kojem je u zakonom propisanom roku donijet upravni akt kojim je u cijelosti odobren pristup traženim informacijama, a njihova je kopija, bez naknade, ustupljena podnosiocu zahtjeva. DERK ispunjava i ostale obaveze koje nalaže *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*, te Instituciji Ombudsmena za ljudska prava BiH dostavlja potrebne izvještaje.

Komunikacija s javnošću ima značajnu ulogu u kreiranju percepcije društva, odnosno načina razumijevanja djelovanja svih institucija od strane javnosti. Način komunikacije ima poseban značaj u vremenu reformskih procesa i strukturalnih promjena. Procesi liberalizacije i tranzicije sektora, deregulacije i otvaranja tržišta električne energije nužno zahtijevaju, kako pravovremeno informiranje javnosti o ključnim fazama, tako i kontinuiranu komunikaciju i edukaciju svih ključnih aktera o reformi i načinu funkcioniranja sektora u cjelini.

Dobra je praksa regulatornih komisija da provode aktivnosti komunikacije s javnošću kako bi objasnile i pojasnile promjene u sektoru energije. Shodno tome i u Bosni i Hercegovini Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), kao nepristrasne organizacije koje regulirajući odnose u sektoru i na tržištu energije štite interes kupaca, imaju jednu od ključnih uloga u podizanju svijesti javnosti o promjenama u sektoru i aktivnostima regulatora u procesu liberalizacije.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je postupala u skladu s *Planom komunikacije i odnosa s javnošću* koji je usvojen u decembru 2021. godine, čineći dodatni iskorak da se na jednostavan i razumljiv način svim zainteresiranim stranama objasne vrlo kompleksne teme energetskog sektora.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registraturske građe DERK kao njen stvaralac organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim principima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom periodu DERK je koristio mogućnost da u svom radu primjeni savremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored efikasnog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uvedeni sistem je stvorio prepostavke za savremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju s drugim poslovnim sistemima. Pri tome se vodi računa o dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2022. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 19 redovnih sjednica, 28 internih sastanka i organizirala 15 javnih rasprava, od čega je 14 imalo opći, a jedna formalni karakter.

U izvještajnom periodu, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojim su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupisane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o pomoćnim i sistemskim uslugama i uravnoteženju elektroenergetskog sistema BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju u svom radu kontinuirano prati i podupire proces razvoja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema, uz postojanje funkcionalnog načina pružanja pomoćnih usluga, je osnovni preduvjet za daljnji razvoj tržišta i kvalitetno snabdijevanje kupaca električne energije. Efikasno balansno tržište mora se zasnivati na transparentnim odnosima između svih učesnika na tržištu električne energije.

Tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine DERK je ustanovio u saradnji s Nezavisnim operatorom sistema u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, korištenjem temeljnih rješenja koja su definirana u martu 2014. godine utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine*.

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvještajima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojim su tržišni principi od 1. januara 2016. godine uvedeni u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH (vidjeti dio 3.7).

Na redovnim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih lica i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu. Tehnička javna rasprava održava se u cilju rješavanja tehničkih pitanja u toku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovne sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

Balansno tržište električne energije u Bosni i Hercegovini je od tada uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Evropi. Ipak, analizirajući njegov prethodni rad, te razvoj energetskih propisa Evropske unije koji putem mehanizama Energetske zajednice postaju obavezujući i za BiH, DERK je prepoznao potrebu inoviranja *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*, koordinirajući svoje djelovanje s aktivnostima NOS-a BiH, koji u razvoju svojih akata postupa u skladu s djelovanjem Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

Tokom 2021. godine, NOS BiH je pripremio nova Tržišna pravila (vidjeti dio 3.2), čime je, kao član ENTSO-E-a, postupio u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinhronom području kontinentalne Evrope, što je definirano *Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema*, te u pogledu mehanizma balansiranja i rada balansnog tržišta koji su definirani *Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja*.

U Bosni i Hercegovini je, na svim administrativnim nivoima, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom periodu neophodan nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Evropske unije, integrirani razvoj energetskih i klimatskih politika, te provođenje reforme sektora energije. Zahtjevi Evropske unije u području energetskog sektora u najvećoj mjeri su sadržani u odredbama *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice*.

Uvažavajući obaveze koje za NOS BiH proizilaze iz članstva u ENTSO-E-u, ali i međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine, a time i svih institucija energetskog sektora u kreiranju stabilnog i jedinstvenog normativnog okvira kroz postupno preuzimanje pravne stečevine Evropske unije, kao i već tada izvjesnog nastavka uključivanja ostalih pravila o radu mrežâ, među kojim su pomenute uredbe, u pravni sistem Energetske zajednice, te, posljedično, i obaveze njihovog preuzimanja u pravni sistem Bosne i Hercegovine, DERK je u oktobru 2021. godine donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*.

Uzimajući u obzir da se značajan dio izmjena Metodologije odnosi na terminologiju balansnih usluga, kroz izvršene izmjene su, uz nove termine, zadržani i termini koji su korišteni u dosadašnjoj praksi (npr. primarna, sekundarna i tercijarna regulacija). Na ovaj način se izbjegavaju mogući nesporazumi između učesnika na balansnom tržištu, te omogućava nedvosmislena primjena pravila, kao i tranzicijsko razdoblje do donošenja novih izmjena

Metodologije kada će ranije korišteni termini biti uklonjeni. U cilju njene lakše primjene, Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je i objavila je Drugi prečišćeni tekst Metodologije.

Za sve svoje obaveze navedene u Metodologiji, NOS BiH razvija procedure kako bi osigurao nesmetano i pravovremeno odvijanje aktivnosti koje se odnose na pružanje pomoćnih usluga. U prethodnom periodu NOS BiH je u više navrata dorađivao svoje dokumente, uključujući *Procedure za pomoćne usluge* i *Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije*, čime se dodatno animiraju pružaoci pomoćnih usluga u nominiranju svojih ponuda.

U skladu s Metodologijom DERK određuje koeficijente i granične cijene pomoćnih usluga. Tokom primjene tržišnog modela balansiranja elektroenergetskog sistema BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu s ponašanjem učesnika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba inoviranja određenih koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge. *Odluku o izmjenama Odluke o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge* DERK je donio 13. decembra 2022. godine.

Uvažavajući opredjeljenje da kontinuirano radi na poboljšanju propisa i procedura iz svojih nadležnosti, DERK će i u narednom periodu nastaviti aktivnosti u razvoju organizacije funkciranja balansnog tržišta i dalnjem povećanju efikasnosti, ekonomičnosti i stabilnosti rada elektroenergetskog sistema BiH. Pri tome DERK će tjesno sarađivati s NOS-om BiH, kako bi harmonizirano bile izvršene potrebne izmjene akata iz nadležnosti jedne i druge institucije koji definiraju balansni mehanizam.

Uspješnim razvojem balansnog tržišta značajno je povećana ponuda usluga, te su na godišnjim tenderima koje je u decembru 2022. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2023. godini u većoj mjeri osigurane. Rezerva za održavanje frekvencije – FCR (ranije korišteni termin: primarna regulacija) je po prvi put nabavljena na balansnom tržištu. Nabavka je izvršena za sve sate u godini u količini 14 MW/h, uz prosječnu cijenu od 6,80 KM/MW/h. Rezerva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR (ranije korišteni termin: sekundarna regulacija) u vršnom periodu je nabavljena za sve sate u godini u potrebnim količinama, izuzev količine od 2 MW/h za septembar. U nevršnom periodu, sve potrebne količine nabavljene su za april, maj, juni, oktobar i novembar, dok za ostale mjesecce manji dio nije nabavljen zbog manjka ponuda. Rezerva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR (ranije korišteni termin: tercijarna regulacija) za smjer ‘nagore’ nabavljena je u potrebnom obimu 196 MW/h za sve mjesecce, izuzev količine od 16 MW/h za juli, avgust i septembar. Rezerva mFRR u smjeru ‘nadolje’ nabavljena je za cijekupni godišnji period u potrebnom fizičkom obimu 62 MW/h. Nabavke svih nedostajućih količina rezervi organiziraju se na mjesecnom nivou.

Rastući trend cijena električne energije, koji je bio prisutan na veleprodajnim tržištima u regiji i u 2022. godini, reflektirao se i na balansno tržište u BiH, te je kod većine usluga zabilježeno povećanje prosječnih nabavnih cijena. Rezervni kapacitet (snaga) za automatsku obnovu frekvencije (aFRR) je nabavljen po cijeni koja je veća za 9,5% u odnosu na prethodnu godišnju tržišnu nabavku ove usluge. Pri tome je za nevršni period (od 0 do 6 sati) ostvarena cijena bila 42,75 KM/MW/h i vrlo je bliska graničnoj cijeni od 43 KM/MW/h, dok je za vršni period (od 6 do 24 sata) prosječna cijena iznosila 37,56 KM/MW/h.

Rezervni kapacitet (snaga) za ručnu obnovu frekvencije (mFRR) je također nabavljen po cijeni koja je veća u odnosu na prethodnu godišnju tržišnu nabavku ove usluge. Prosječna cijena je uvećana 6,2% za smjer ‘nagore’ (sa 4,86 KM/MW/h na 5,16 KM/MW/h) i 0,6% za smjer ‘nadolje’ (sa 1,60 KM/MW/h na iznos od 1,61 KM/MW/h).

Rezultati nabavke energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu koji su za 2023. godinu planirani u iznosu 340 GWh, potvrdili su izuzetno visoke veleprodajne cijene – ponuđene cijene značajno su izlazile iz okvira koji je NOS BiH odredio u postupku javne nabavke. Prihvatanje ponuđene cijene bi dovelo do višestrukog povećanja tarife za sistemsku uslugu, što bi, posljedično, izazvalo udar na cijene električne energije za krajnje kupce.

Stoga je razuman pristup da se nastavi regulirani način nabavke energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, odnosno da NOS BiH primjenjuje *Proceduru za regulirani postupak nabavke energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu*. Pri tome je cijena energije za gubitke određena na nivou posljednje prihvaćene ponude (postupak javne nabavke za 2021. godinu iz decembra 2020. godine) kada je prosječno ponderirana cijena iznosila 109,94 KM/MWh.

Pravila za rad mrežâ

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mrežâ prepoznato je u Trećem energetskom paketu Evropske unije.² Shodno tome, države članice EU-a, kroz puno angažiranje Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER), Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za gas (ENTSO-G), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mrežâ (engl. *Network codes and guidelines*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sistema i priključivanju:

² Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mrežâ definirano je članom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja.

Pravila o radu sistema

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sistema.

Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka.

Pravila i smjernice za rad mrežâ su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sistema, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjaju postojeći *acquis* Evropske unije o električnoj energiji i direktno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za efikasno funkcioniranje panevropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tokom prethodnih godina vodene su aktivnosti na doноšењу odluka Stalne grupe na visokom nivou (PHLG) prema kojim ova pravila postaju dio *acquis-a*. PHLG je 12. januara 2018. godine donio odluke kojim su u *acquis* Energetske zajednice uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika prijenosa i provedbe pravila i smjernica za rad mrežâ nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u junu 2018. godine donijela *Odluku o prijenosu pravila za rad mrežâ u vezi*

priklučivanja, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi prijenosa tri navedene uredbe Evropske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom NOS BiH pozvan je da inovira Mrežni kodeks i druga pravila kojim se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za provedbu, te da nakon toga osigura usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

Poštujući zahtjeve Energetske zajednice u pogledu rokova za prijenos i provedbu odredaba uredbi kojim je odlukama Stalne grupe na visokom nivou dat prioritet i određena hitnost u provedbi, DERK je, koordinirajući svoje djelovanje s NOS-om BiH, nakon provođenja opće javne rasprave, u februaru 2019. godine donio *Pravilnik o radu mrežâ u vezi priključivanja*. Ovim Pravilnikom je u pravni sistem Bosne i Hercegovine preuzet dio pravila za rad mrežâ Energetske zajednice, shodno nadležnostima DERK-a utvrđenim u članu 4.2. *Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini*. U pitanju su odredbe koje je, prema relevantnim odlukama Stalne grupe na visokom nivou, potrebno provesti bez odlaganja. Na istoj sjednici odobren je *Mrežni kodeks*, kojim je izvršen prijenos pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH, a koja se, također, provode bez odlaganja.

Među odredbama za koje je određena hitnost u provedbi su one prema kojim svako regulatorno tijelo, nakon savjetovanja s nadležnim operatorima sistema, proizvođačima, vlasnicima postrojenja kupca i drugim zainteresiranim tijelima, određuje kriterije za odobravanje odstupanja. Slijedom toga, u skladu s *Pravilnikom o radu mrežâ u vezi priključivanja*, na sjednici DERK-a koja je održana 27. marta 2019. godine, donijete su:

- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za proizvodne module,*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za postrojenja kupca, i*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za visokonaponske istosmjerne sisteme i istosmjerno priključene module elektroenergetskog parka.*

Utvrđene kriterije DERK je objavio na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji i o njima obavijestio Ministarstvo vanjske trgovine i

ekonomskih odnosa BiH i Sekretariat Energetske zajednice 10. aprila 2019. godine, kao jedini regulator u regiji koji je svoj dio obaveza završio u definiranom roku. Time je završena transpozicija odredbi koje su u nadležnosti DERK-a, a čije provođenje je potrebno vršiti bez odlaganja.

Uvažavajući da se predmetnim pravilima normira materija koja je u nadležnosti i drugih tijela, u nastavku prijenosa pravila o radu mrežâ u vezi priključivanja bilo je potrebno osigurati usklađenost djelovanja svih nadležnih institucija, uključujući entitetske regulatorne komisije i sve operatore distributivnog sistema, pored NOS-a BiH i Elektroprijenos BiH. Dodatno, kompleksnost sadržaja pravila o radu mrežâ u vezi priključivanja, kao i složena administrativna struktura u energetskom sektoru BiH nametale su potrebu aktivne uloge i konkretnе pomoći resornog državnog i entitetskih ministarstava, kao i Direkcije za evropske integracije Vijeća ministara BiH tokom aktivnosti na potpunom i efikasnom provođenju obaveza Bosne i Hercegovine prije 12. jula 2021. godine, odnosno datuma do kojeg je bilo potrebno osigurati potpunu primjenu pravila o priključivanju.

U ovom smislu posebno se ističe tehnička pomoć koja je pružena u okviru *USAID Projekta asistencije energetskom sektoru*, izradom *Analize neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distributivnih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled*, čime je okončana izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom decembra 2021. godine, prilikom odobravanja novog Mrežnog kodeksa, kojeg je uz korištenje navedene Analize pripremio NOS BiH, obaviještena da su inoviranim tekstom provedeni svi zahtjevi pravila za rad mrežâ u vezi priključivanja prilagođenih pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno prilagođenih Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca i Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka. *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa* DERK je donio 15. decembra 2021. godine (vidjeti dio 3.2).

Ministarsko vijeće je 15. decembra 2022. godine svojom odlukom u *acquis* (pravni okvir, pravna stečevina) Energetske zajednice, uz potrebna prilagođenja, uključilo preostali dio pravila i smjernica za rad mrežâ, odnosno *Pravila o tržištu* – tri uredbe Komisije i *Pravila o radu sistema* – dvije uredbe Komisije (vidjeti dio 4.1). Opći rok za prijenos i provedbu ovih uredbi je 31. decembra 2023. godine.

Cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta

Električna energija, proizvedena u elektranama, prije nego što bude isporučena krajnjem kupcu, često se kupuje i prodaje više puta na veleprodajnom tržištu. Te transakcije električne energije se uobičajeno odvijaju u velikim količinama i uključuju proizvođače energije, trgovce, snabdjevače, velike kupce energije, pa čak i investicijske banke. Na sličan način se trguje i prirodnim gasom. U Evropi je nekoliko stotina kompanija uključeno u trgovinu na veliko električnom energijom i gasom, koje na tržištu svakodnevno obavljaju preko deset hiljada transakcija.

Veleprodajne cijene su vrlo osjetljive na raspoložive mogućnosti proizvodnje i prijenosa, jer se energija mora proizvesti kad je to potrebno. Na cijene može utjecati širenje lažnih podataka o raspoloživosti tih mogućnosti ili smanjenje proizvodnje.

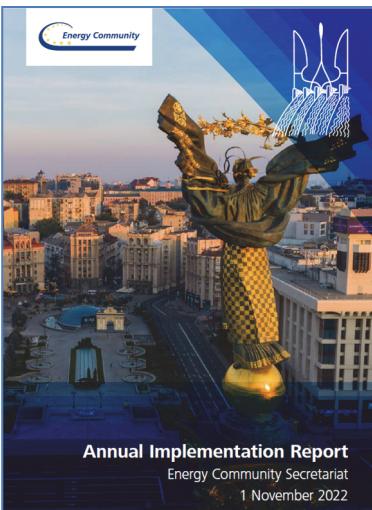
Budući da se velikim količinama energije trguje i preko granica, tradicionalno je teško otkriti eventualne manipulacije cijenama ove vrste, jer nacionalni regulatori nisu imali pristup prekograničnim podacima. Kao odgovor na ove činjenice, u Evropskoj uniji donesena je *Uredba (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije* (REMIT). Ova uredba uvodi jedinstveni evropski okvir na veleprodajnim tržištima za:

- Definiranje zloupotrebe tržišta u pogledu manipulacije tržištem, pokušaja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija,
- Uvođenje eksplisitne zabrane zloupotrebe tržišta,
- Osnivanje novog okvira za nadzor veleprodajnih tržišta u cilju otkrivanja i sprečavanja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija, i
- Definiranje zabrana i provođenja kažnjavanja na nacionalnom nivou u slučaju otkrivanja zloupotrebe tržišta.

REMIT uredba se odnosi na sve tržišne učesnike čije aktivnosti utječu na veleprodajna tržišta energije, odnosno na sva fizička ili pravna lica (uključujući i operatore prijenosnih sistema) koja obavljaju ili provode trgovачke transakcije na jednom ili više veleprodajnih tržišta energije. Ovoj uredbi podliježu svi učesnici na tržištu koji imaju sjedište u bilo kojoj zemlji Evropske unije, kao i učesnici koji imaju sjedište u zemljama izvan EU-a, ako trguju ili daju naloge za trgovinu na jednom ili više tržišta unutar EU-a.

Odlukom Ministarskog vijeća od 29. novembra 2018. godine, u *acquis* Energetske zajednice je uključena *Uredba (EU) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, uz potrebna prilagođenja i definiranje obaveze da ista bude provedena do 29. maja 2020. godine.

Povodom obaveza koje za nacionalna regulatorna tijela definira REMIT uredba, ističe se da nadležnosti DERK-a, shodno članu

*“U izvještajnom periodu Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je nastojanja u provedbi *acquis-a* u granicama ovlasti koje su regulatoru date zakonodavstvom na državnom nivou...“*

U okviru svojih ograničenih zakonskih nadležnosti, DERK nastavlja proaktivno uređivati tržiste...“

DERK je aktivno učestvovao u provedbi REMIT uredbe korištenjem istražnih alata...“

Pravila za rad mrežâ u vezi priključivanja na prijenosnu mrežu prenesena su 2019. godine kroz odgovarajuća akta i provedena odlukama DERK-a u vezi (kriterija na osnovu kojih se mogu dozvoliti) odstupanja od Pravila.”

(Iz Godišnjeg izvještaja o provedbi Sekretarijata Energetske zajednice, Beč, 1. novembra 2022.)

4.2. tačka k) *Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini*, uključuju stvaranje i održavanje konkurentnih tržišta, te prevenciju i kažnjavanje pohlepnog, odnosno protukonkurentnog ponašanja. Polazeći od obaveza nacionalnih regulatornih tijela statuiranih ovom Uredbom, a na temelju navedenih zakonskih ovlaštenja, DERK je pravovremeno proveo brojne aktivnosti na njenom prijenosu i provođenju u oblasti električne energije. U tom smislu usvojene su *Odluka o prijenosu Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, *Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije*, te *Odluka o Registru učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije* s pripadajućim obrascima koji su dostupni u okviru internet prezentacije DERK-a.

Posebna pažnja u domenu primjene REMIT Uredbe posvećena je edukaciji predstavnika svih relevantnih institucija i učesnika na tržištu.

DERK je prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je uspostavom *Registra učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije* uspješno realizirao aktivnosti na prijenosu i provedbi prilagođene REMIT Uredbe u sektoru električne energije. Tokom 2022. godine ovaj Registar je redovno ažuriran i na kraju godine sadrži sve potrebne podatke o 26 učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini.

Dodatni iskorak u razvoju transparentnosti tržišta donosi primjena *Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća (Uredba o transparentnosti)*. DERK je s posebnom pažnjom pratilo aktivnosti Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini u tom domenu.

NOS BiH prikuplja i obrađuje temeljne elektroenergetske i tržišne podatke bosanskohercegovačkog regulacijskog područja radi njihove dostave Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E), koja vrši prikupljanje i objavljivanje podataka i informacija o proizvodnji, transportu i potrošnji električne energije za panevropsko tržiste. Svi podaci objavljaju se na *Centralnoj informacijskoj platformi za transparentnu objavu podataka* (engl. ENTSO-E Transparency Platform) u skladu s obavezama koje proizilaze iz Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013.

U Bosni i Hercegovini dostignut je visoki nivo usklađenosti sa zahtjevima ove Uredbe. Ipak, u narednom periodu predстоji daljnja digitalizacija poslovnih procesa i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja. Takoder, potrebno je uspostaviti određene procedure koje se odnose na sedmičnu i mjesечnu prognozu opterećenja, te ponovnu otpremu (*redispečing*) radi ublažavanja fizičkog zagušenja, a zatim objavljivati podatke koji se generiraju.

Integracija neupravljivih izvora električne energije

Integracija obnovljivih izvora energije s aspekta mogućnosti regulacije sistema, kao i njihova maksimalna snaga prihvata je već duži niz godina u fokusu rada Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Na zahtjev DERK-a, Nezavisni operator sistema u BiH je u prethodnom periodu izradio više studija i analiza koje u fokusu imaju integraciju vjetroelektrana i solarnih (fotonaponskih) elektrana u elektroenergetski sistem Bosne i Hercegovine, odnosno maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora energije sa stanovišta mogućnosti regulacije sistema.

Uvažavajući značaj problematike, princip transparentnosti i izuzetno veliku zainteresiranost za ovu problematiku kako pojedinih subjekata iz sektora, tako i šire javnosti, o sadržaju tih dokumenata u pravilu su organizirane javne rasprave.

Prihvatajući prvi dokument koji je pripremljen u ovom smislu, DERK je u aprilu 2012. godine za priključak na prijenosnu mrežu BiH odobrio iznos instalirane snage vjetroelektrana do 350 MW.

DERK je 14. marta 2019. godine donio *Odluku o odobrenju maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije*, odobravajući dostavljeni prijedlog prema kojem ove veličine iznose 460 MW za vjetroelektrane i 400 MW za fotonaponske elektrane.

Narednu odluku pod istim naslovom DERK je donio 3. septembra 2020. godine, odobravajući dostavljeni prijedlog prema kojem maksimalno moguća snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije u elektroenergetski sistem Bosne i Hercegovine sa stanovišta mogućnosti regulacije sistema iznosi 840 MW za vjetroelektrane i 825 MW za fotonaponske elektrane.

Deset godina nakon prvog odlučivanja po ovoj problematiki, uvažavajući tehnološki razvoj, kao i razvoj sektora i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini i regiji, DERK je 18. maja 2022. godine donio *Odluku o odobravanju ukidanja maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora energije* u elektroenergetski sistem Bosne i Hercegovine sa stanovišta mogućnosti regulacije sistema.

NOS BiH ostaje u obavezi da kontinuirano izvještava DERK o svim aspektima primjene ove Odluke. Dodatno, definirana je i obaveza Elektroprijenos BiH da DERK-u dostavlja sažetak Registra podnijetih zahtjeva korisnika za priključak na prijenosnu mrežu, te ažurirani pregled svih priključenih objekata.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je prilikom donošenja pozvala i druge institucije da, u okvirima svojih nadležnosti, poduzimaju aktivnosti koje su usmjerene na povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Kibersigurnost

Sigurnost snabdijevanja je jedan od osnovnih domena djelovanja regulatorâ u elektroenergetskom sektoru i imperativ je prilikom kreiranja, usvajanja i primjene regulatornih pravila i propisa. Kibersigurnost (engl. *cybersecurity*) je u uzročno-posljedičnoj vezi sa sigurnošću snabdijevanja, te svaka kibernetička prijetnja i rizik predstavljaju bitan utjecajni faktor na sigurnost snabdijevanja. Prepoznavanje potrebe pravovremenog provođenja odgovarajućih mjera za prevenciju, detekciju i odgovor na sigurnosne izazove iz kibernetičkog prostora ima ključnu važnost za pouzdan rad sistema i zaštitu podataka u elektroenergetskom sektoru. Odustvo strateškog okvira i sistemskog normiranja ovog pitanja regulatorne ne oslobađa obaveze da donošenjem svojih pravila i preduzimanjem odgovarajućih mjera rade na zaštiti elektroenergetske infrastrukture, a time i sigurnosti snabdijevanja.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u prethodnom periodu dala značajan doprinos u pripremi više dokumenata iz ove oblasti, uključujući *Pregled kapaciteta kibersigurnosti u BiH* i *Smjernice za strateški okvir kibersigurnosti u Bosni i Hercegovini*.

Od 2019. godine DERK je aktivno učestvovao u regionalnim projektima Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) *Efikasno reguliranje kibersigurnosti*, kao i *Digitalizacija i kibersigurnost*, aktivnostima Radne grupe za kibersigurnost USAID EPA projekta, radu Radne grupe Energetske zajednice za kibersigurnost i podržavao rad Tima za odgovor na računarske incidente za institucije BiH (CERT). Učešćem u navedenim aktivnostima i u više radionica koje su obrađivale razne aspekte kibersigurnosti, stekle su se prepostavke da DERK pripremi *Smjernice za strateški okvir regulatornog djelovanja za kibersigurnost u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine*.

Tokom 2022. godine DERK je, uz tehničku asistenciju USAID-a i NARUC-a, posebnu pažnju posvetio tretmanu investicija u kibersigurnost, te dao značajan doprinos u pripremi *Nacrta mape puta za sigurnost mrežnih i informacijskih sistema u energetskom sektoru u BiH*. Ovaj dokument, pripremljen u okviru USAID EPA projekta, identificira okvirne korake za unapređenje kibersigurnosti u sektoru i daje smjernice za prijenos i provedbu relevantnih direktiva Evropske unije (direktive NIS 1 i NIS 2).

Uz uvažavanje složene strukture elektroenergetskog sektora i specifičnog regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini, neophodnim se nameće koordinirano djelovanje državne s entitetskim regulatornim komisijama u uspostavljanju efikasnog regulatornog pristupa u oblasti kibersigurnosti. Cilj je zaštитiti informacijsko-komunikacijske sisteme subjekata u sektoru i održavati kibersigurnost u regulatornim tijelima.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih učesnika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sistema BiH, uključujući efikasnu nabavku pomoćnih usluga i pružanje sistemske usluge, uravnoteženje sistema BiH uz što manje troškove, te efikasno funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

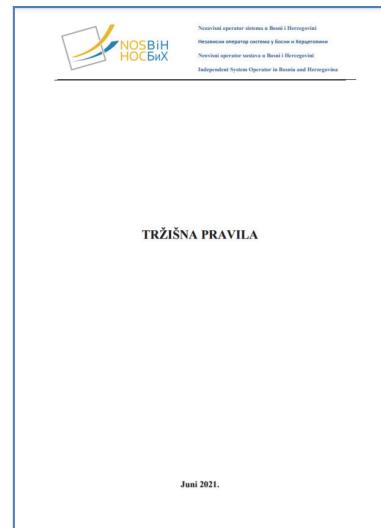
Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, normativno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojim se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među učesnicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. Od januara 2016. godine, kada je ustanovljen tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u maju 2015. godine. U 2021. godini NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tokom kojeg su pribavljeni i komentari učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoј pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E-a, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinhronom području kontinentalne Evrope (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u julu 2021. godine, odobrena su 13. oktobra 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Ova Tržišna pravila se efektivno primjenjuju od 1. januara 2022. godine. NOS BiH ima obavezu pripreme pratećih akata uz Tržišna pravila i neophodnih softverskih alata.

U tom smislu se u 2022. godini posebno izdvaja *Odluka o privremenom modelu kojim se omogućuje nediskriminiran i slobodan pristup jedinstvenom tržištu električne energije u BiH elektranama priključenim na distributivnu mrežu*, koju je NOS BiH donio 29. aprila 2022. godine. Sastavni element ove Odluke je *Instrukcija za provedbu privremenog modela pristupa 'virtualne elektrane' tržištu električne energije u BiH*, koja je tokom godine u nekoliko navrata inovirana.

Kako je uspostavljanje koncepta 'virtualne elektrane' iznimno kompleksan proces i iziskuje učešće većeg broja komponenti elektroenergetskog sistema, predstavnici DERK-a su učestvovali u nizu sastanaka koji su prethodili uspostavi ovog privremenog modela. Naime, model pristupa elektrana priključenih na

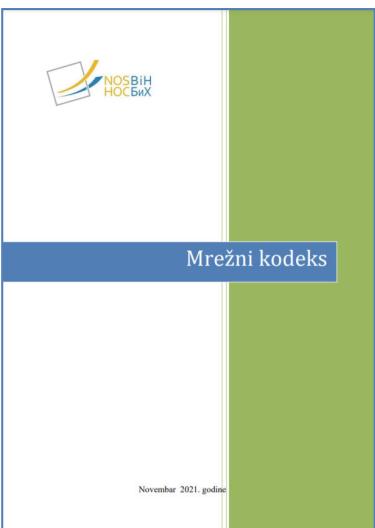

distributivnu mrežu (u BiH: nazivni naponi do 35 kV) tržištu električne energije je formiran u okviru aktivnosti u kojim su zajednički učestvovali svi relevantni subjekti koji su involuirani u rad tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, i to u njegovim različitim segmentima: veleprodajnom, maloprodajnom i balansnom tržištu. Dakle, učesnici u formiraju navedenog modela su tri regulatorne komisije u Bosni i Hercegovini (DERK, FERK i RERS), NOS BiH, mali proizvođači, snabdjevači električnom energijom, te operatori distributivnog sistema, odnosno elektroprivrede. Svi ovi subjekti su aktivno učestvovali u kreiranju modela putem svojih predstavnika na sastancima namjenski formirane radne grupe.

Model pristupa ‘virtualne elektrane’ tržištu električne energije je uspostavljen zbog njegovog značaja za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, poboljšanje usluga na veleprodajnom i lokalnom distributivnom tržištu, optimizacije proizvodnje iz obnovljivih izvora s potrebama elektroenergetskog sistema, ali i zakonom ustanovljenog prava proizvođača na slobodan pristup tržištu električne energije. Također, ovdje se radi o postepenom prihvatanju koncepta otkupa električne energije iz obnovljivih izvora koji je tržišno orijentiran, umjesto dosadašnjeg koncepta zasnovanog na shemama podsticaja i garantiranom otkupu koji gubi na značaju zbog smanjenja cijena proizvodne tehnologije, a time i većoj konkurentnosti obnovljivih izvora u odnosu na izvore koji koriste fosilna goriva.

Od 16. maja 2022. godine, kada se u elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine pojavila prva ‘virtualna elektrana’ sa svega nekoliko megavata agregiranih proizvodnih kapaciteta, njihov broj je značajno povećan. U decembru 2022. godine ukupna instalirana snaga svih proizvodnih pogona koji imaju pristup tržištu električne energije u BiH kroz šest ‘virtualnih elektrana’ iznosila je 117,48 MW (od čega je u malim hidroelektranama 86,28 MW, fotonaponskim elektranama 28,74 MW i elektranama na biomasu i biogas 2,46 MW).

Mrežni kodeks

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkciranje elektroenergetskog sistema i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sistema, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sistema nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerjenje u elektroenergetskom sistemu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sistema.

Cilj Mrežnog kodeksa je da definira elemente za sigurno i pouzданo funkcioniranje elektroenergetskog sistema BiH, te da omogući razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu s primjenjivim pravilima i dobrom evropskom praksom.

Konačan tekst novog Mrežnog kodeksa, koji je tokom 2021. godine pripremio NOS BiH, uz pribavljanje komentara učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta, dostavljen je DERK-u na odobrenje 23. novembra 2021. godine. DERK je 15. decembra 2021. godine donio *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa*.

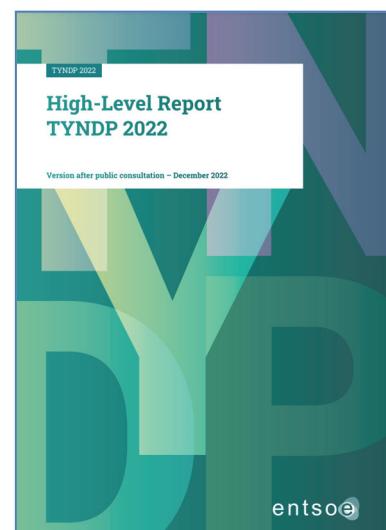
Ovaj Mrežni kodeks primjenjuje se od 1. januara 2022. godine. Dokument predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, normira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja. Prilikom odobravanja Mrežnog kodeksa, DERK je obaviješten da su inoviranim tekstrom provedeni svi zahtjevi pravila EU-a za rad mrežâ u vezi priključivanja, prilagođeni pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno odlukama Stalne grupe na visokom nivou prilagođenih uredbi Komisije (EU) 2016/631, 2016/1388 i 2016/1447 (vidjeti dio 3.1).

Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnji period. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sistema o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvatajući i problematiku novih preko-graničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnji period.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

Nezavisni operator sistema u BiH, kao i svi drugi operatori sistema udruženi u ENTSO-E, ima obavezu da dâ svoj doprinos u izradi *Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNPD) koji se, u skladu s Uredbom (EU) 2019/943 o unutrašnjem tržištu električne energije, priprema svake druge godine.³ U tom smislu, NOS BiH ima obavezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i

³ Javno savjetovanje o TYNPD 2022, odnosno najnovijem *Evropskom planu razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* obavljeno je u periodu od 29. jula do 16. septembra 2022. godine.

nove izvore, kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnom nivou, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za period 2023. – 2032. godina* urađena je na bazi podataka dostavljenih od korisnika elektroprijenosnog sistema i vlastitih analiza NOS-a BiH (prognoza prema bruto društvenom proizvodu i ekstrapolacija preko karakteristične funkcije potrošnje). Novi proizvodni objekti su, u skladu s Mrežnim kodeksom, bilansirani na osnovu važećih Uvjeta za priključak, dok su kod vjetroelektrana uzete u obzir i potvrde nadležnih institucija entiteta da je elektrana unutar maksimalno moguće snage prihvata sa stanovišta mogućnosti regulacije sistema. Provedene analize upućuju na zaključak da je za sve scenarije potrošnje i planiranu proizvodnju postojećih i novih bilansiranih proizvodnih kapaciteta (s i bez izgrađenih novih termoelektrana) zadovoljen bilans električne energije.

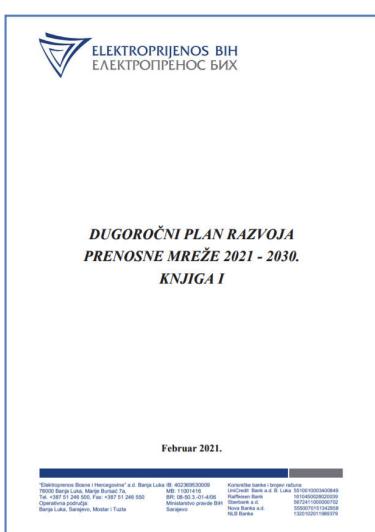
NOS BiH je organizirao javnu raspravu o Nacrtu dokumenta 13. aprila 2022. godine putem internet komunikacijske platforme, nakon čega je 27. aprila 2022. godine DERK-u na odobrenje dostavio *Indikativni plan razvoja proizvodnje za period 2023. – 2032. godina*.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. maja 2022. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2023. – 2032. godina*. Tom prilikom konstatirano je da je sadržaj dokumenta unaprijeđen u poređenju s prethodnim godinama jer prezentira realna planiranja, ali i izražena zabrinutost zbog potencijalnih nedostataka proizvodnih kapaciteta u budućnosti, zbog čega DERK podržava dinamičniju gradnju proizvodnih objekata i intenzivniji razvoj prijenosne mreže.

DERK očekuje da će naredni Indikativni plan, čija izrada je otpočela u novembru 2022. godine, biti inoviran sa svim aktuelnim i relevantnim podacima i informacijama koje budu dostupne tokom njegove izrade.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredni desetogodišnji period. Dugoročni plan treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja oktobra. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na osnovu ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja novembra za narednu godinu. Izradom Dugoročnog plana omogućava se i kvalitetnije ispunjavanje obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu

doprinosa izradi Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže treba definirati potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuirano snabdijevanje i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sistema. Prijenosna mreža planirana na ovaj način osigurava jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

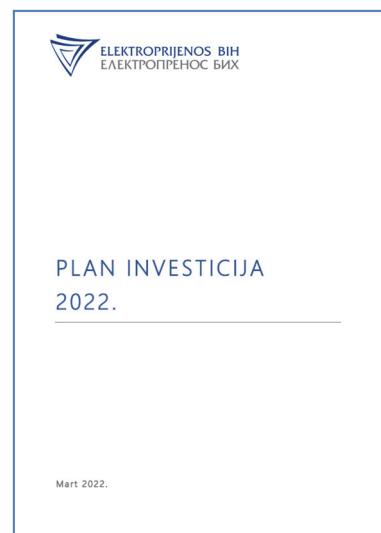
Krajem decembra 2020. godine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine dostavio je *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za period 2021. – 2030. godina* Nezavisnom operatoru sistema u Bosni i Hercegovini na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Prepoznajući značaj ovog dokumenta, *Uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema* DERK je propisao obavezu organiziranja javne rasprave o revidiranom Dugoročnom planu, čime se zainteresiranoj javnosti omogućava uvid i iznošenje komentara i primjedbi na premljeni materijal. Prva rasprava ove vrste, održana 29. marta 2021. godine, privukla je značajnu pažnju učesnika u sektoru i pokazala svoju punu opravdanost. NOS BiH je 27. aprila 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio konačan Dugoročni plan.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. maja 2021. godine donijela *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period 2021. – 2030. godina*. Tom prilikom Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je obavezan da, u cilju rješavanja problema previšokih napona u elektroenergetskom sistemu BiH, odredi sve neophodne parametre potrebne za realizaciju investicija u prigušnice iz odobrenog Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže.

I pored više podsjećanja, tokom 2022. godine Elektroprijenos Bosne i Hercegovine nije dostavio Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže NOS-u BiH na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Elektroprijenos BiH je svoj *Plan investicija za 2022. godinu* dostavio DERK-u na odobrenje 18. aprila 2022. godine. DERK je 11. maja 2022. godine donio *Odluka o odobravanju Plana investicija Elektroprijenos BiH za 2022. godinu*, uz konstataciju da je Plan dostavljen uz zakašnjenje od pet mjeseci, te da je u konkretnom slučaju izostala prethodna izrada i dostava na odobrenje Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period 2022. – 2031. godina, kao osnove i

okvira za planiranje i realizaciju pojedinačnih investicijskih projekata. Dinamika razvoja elektroenergetskog sektora nameće potrebu permanentne analize i godišnje aktuelizacije kriterija za opredjeljivanje strukture investiranja kroz dugoročni plan, kako bi se pojedinačne investicije predvidene investicijskim planovima usmjerile i konkretizirale na identificirane prioritete.

Polazeći od ranije identificiranih i od DERK-a više puta naglašavanih problema koji utječu na sigurnost snabdijevanja, prvenstveno višegodišnji problem previsokih napona u prijenosnoj mreži, DERK je, odobravajući dostavljeni dokument, nastojao omogućiti Kompaniji konačno rješavanje navedenog problema, ali i provedbu drugih projekata od prioritetskog značaja za stabilnost elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine. DERK je tom prilikom izložio stav da su primarni ciljevi sigurnost snabdijevanja električnom energijom, stvaranje preduvjeta za priključenje novih proizvodnih objekata, odnosno razvoj i optimizacija prijenosne mreže, te da, odobravanjem dostavljenog dokumenta doprinosi i daje potporu Elektroprijenosu BiH u njihovom ostvarivanju.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. marta 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. novembra 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama Bosne i Hercegovine s Crnom Gorom i Hrvatskom.

I tokom 2022. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu s pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatori u regiji, uključujući DERK. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članu 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO,
- Sporazum o učešću, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog učesnika,
- Finansijski uvjeti za učešće u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o učešću,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sistemu SEE CAO.

U cilju daljnog usklađivanja s pravilima o dodjeli prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja se primjenjuju u Evropskoj uniji, SEE CAO je pripremio izmjene i dopune određenih pravila o kojim su obavljene javne konsultacije u periodu od 15. jula do 15. augusta 2022. Na prijedlog Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je krajem decembra 2022. godine odobrila:

- *Pravila o izmjenama i dopunama Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO, s Posebnim aneksom, i*
- *Pravila o izmjenama i dopunama Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO.*

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju podršku uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u geografski obuhvat biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Evrope.

S obzirom na to da Srbija ne učestvuje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjem, mjesечноj i dnevnom nivou. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 17. novembra 2021. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesecne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), i*
- *Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Kako rad SEE CAO ne pokriva unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutardnevnu raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS), i*
- *Pravila za unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja / Hrvatski operator prijenosnog sustava (HOPS) i Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Tom prilikom normiran je nastavak primjene *Pravila za unutardnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD (CGES)*, koja je DERK odobrio 4. novembra 2020. godine.

Tokom 2022. godine nije bilo inicijativa za promjene ranije odborenih pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja, odnosno raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja koja ne opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi, te se i u narednom periodu nastavlja njihova primjena.

Raspodjelu prijenosnih kapaciteta i u 2023. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih, mjesecnih i dnevnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a unutardnevne aukcije NOS BiH. Unutardnevne aukcije na granici s Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici s Crnom Gorom NOS BiH.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 9. novembra 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju zaključenja Operativnog sporazuma SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*, između operatora prijenosnih sistema Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u tekstu o kojem su se strane složile, a koji je na odobrenje dostavljen 26. oktobra 2021. godine.

Regulacijski blok frekvencije i snage razmjene (LFC blok – engl. *Load Frequency Control Block*) je dio sinhronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sistema, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene. Sporazum definira rad tri operatora sistema (ELES – Sistemski operator prijenosne mreže Slovenije, HOPS – Hrvatski operator prijenosnog sistema i NOS BiH – Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini), u dijelu koji se odnosi na rad relevantnog LFC bloka.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene (LFC blok SHB), koji je uskladen s Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema, potpisana je u januaru 2022. godine. Tokom godine NOS BiH je postupao u skladu s odredbama Sporazuma, uz objavljivanje potrebnih informacija.

Prekogranična razmjena energije za ručnu obnovu frekvencije

Tokom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sistema pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije (novi termin: energija za ručnu obnovu frekvencije). Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o međusobnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sistemskih usluga iz inostranstva za*

elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Srbije. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. oktobra 2017. godine. Početkom 2018. godine pripremljen je *Ugovor o međusobnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sistemskih usluga iz inostranstva za elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Crne Gore*, koji je DERK odobrio 13. marta 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu međusobne isporuke prekogranične energije za ručnu obnovu frekvencije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sistema. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na balansnom tržištu za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv ‘tercijarna energija’.

Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sistemima dva operatora sistema preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu s odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E-a za kontinentalnu Evropu*. Za potrebe razmijene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obaveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za provedbu inicijative ‘Zapadni Balkan 6’* (tzv. *WB6 inicijativa*), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga balansiranja.

DERK je tokom 2022. godine pratio prekograničnu razmjenu energije za ručnu obnovu frekvencije. U skladu s potpisanim ugovorima Crnogorskom elektroprenosnom sistemu (CGES) isporučeno je 30 MWh pozitivne balansne energije (energije regulacije ‘nagore’) i 90 MWh negativne balansne energije (energije regulacije ‘nadolje’), te Hrvatskom operatoru prijenosnog sustava (HOPS) 125 MWh negativne balansne energije po negativnoj cijeni, što se evidentira kao prihod NOS-a BiH. Vrijednost ovih isporuka je 41.329 KM, od čega je vrijednost isporučene energije CGES-u 12.481 KM, a HOPS-u 28.848 KM.

NOS BiH je nabavljao pozitivnu regulacijsku energiju od susjednih operatora prijenosnog sistema, pri čemu je 875 MWh nabavljeno od Elektromreže Srbije (EMS), 2.077 MWh od HOPS-a i 38 MWh od Sistemskog operatora prijenosne mreže Slovenije (ELES). Finansijska vrijednost navedenih transakcija je iznosila 4.657.524 KM, od čega se 943.401 KM odnosi na EMS, 57.971 KM na ELES i 3.656.152 KM na HOPS. Time je u saldu prekogranične razmjene regulacijske energije zabilježen uvoz u vrijednosti od 4.616.196 KM.

Prekogranična razmjena električne energije za ručnu obnovu frekvencije s HOPS-om i ELES-om se odvijala u skladu s *Operativnim sporazumom SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*.

3.3 Postupci licenciranja

Tokom 2022. godine DERK je izdao više licenci, a u vrijeme izrade ovog Izvještaja, intenzivno radi na rješavanju zahtjevâ za izdavanje licence za djelatnost međunarodne trgovine koje su podnijeli Disam BH d.o.o., Sarajevo i Medoš One d.o.o., Banja Luka.

U septembru 2022. godine zbog isteka roka važenja prethodne, a nakon provedenog postupka, Javnom preduzeću za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko d.o.o., Brčko, izdata je nova licenca za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine koja važi do 31. oktobra 2027. godine.

U decembru 2022. godine Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine, a.d., Banja Luka, izdata je nova licenca za djelatnosti prijenosa električne energije koja važi do 31. januara 2033. godine.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdatih licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence s periodom važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o., Sarajevo (septembar 2022. godine),
- EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o., Stanari (septembar 2022. godine),
- JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar (septembar 2022. godine),
- JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo (novembar 2022. godine), i
- MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično preduzeće, a.d., Trebinje (novembar 2022. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s periodom važenja od jedne ili dvije godine (zavisno od duljine važenja licenci, odnosno dozvola kojim se omogućuje trgovina električne energije u Bosni i Hercegovini, a koje izdaju entitetske regulatorne komisije FERK i RERS) dodijeljene su sljedećim subjektima:

- Euro-Power d.o.o., Tešanj (februar 2022. godine),
- Hifa-Oil d.o.o., Tešanj (maj 2022. godine),
- Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka (septembar 2022. godine),
- Vibar d.o.o., Široki Brijeg (septembar 2022. godine),
- Green Energy Trading – Trgovina zelenom energijom d.o.o., Široki Brijeg (septembar 2022. godine),
- Global Ispat koksna industrija d.o.o., Lukavac (novembar 2022. godine), i
- Wasserkraft d.o.o., Banja Luka (decembar 2022. godine).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obavezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji s podnosiocem zahtjeva i zainteresiranim trećim licima.

Na zahtjev vlasnika licence, u aprilu 2022. godine donesena je odluka o ukidanju licence za djelatnost međunarodne trgovine za Euro-Power d.o.o., Tešanj, a u junu 2022. godine za B.S.I. d.o.o., Jajce. Također na zahtjev vlasnika licence, u novembru 2022. godine donesena je Odluka o suspenziji licence za G-Petrol d.o.o., Sarajevo do njenog isteka.

U Registru važećih licenci, 1. januara 2023. godine za djelatnost međunarodne trgovine bit će registrirano sljedećih 20 subjekata: Energy Financing Team d.o.o., Bileća; Axpo BH d.o.o., Mostar; Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo; HEP Energija d.o.o., Mostar; Danske Commodities BH d.o.o., Sarajevo; Interenergo d.o.o., Sarajevo; GEN-I d.o.o., Sarajevo; Alpiq Energija BH d.o.o., Sarajevo; Winter Wind d.o.o., Tomislavgrad; Hifa-Oil d.o.o., Tešanj; Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka; Vibar d.o.o., Široki Brijeg; Green Energy Trading – Trgovina zelenom energijom d.o.o., Široki Brijeg; EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o., Stanari; Global Ispat koksna industrija d.o.o., Lukavac; HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o., Sarajevo; JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar; JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo; MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično preduzeće, a.d., Trebinje; i Wasserkraft d.o.o., Banja Luka.

Licencu za aktivnosti nezavisnog operatora sistema posjeduje Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d., Banja Luka. JP Komunalno Brčko d.o.o., Brčko, pored licence za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH, u posjedu je i licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje iz prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK sredinom marta 2022. godine donio odgovarajuće zaključke.

Krajem marta 2022. godine donesen je *Zaključak o ažuriranju prilogâ Uvjeta za korištenje licence za djelatnost distribucije električne energije*, odnosno pregledâ objekata koji se koriste za tu djelatnost u Brčko Distriktu BiH.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano prati usklađenost rada licenciranih subjekata s propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovnih i vanrednih izvještaja koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci. Vlasnici licenci podnose godišnje, polugodišnje, mjesecne i dnevne izvještaje o pojedinim aktivnostima, kako onim finansijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupni su i izvještaji vlasnika licenci o vanrednim pogonskim događajima u sistemu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju direktni uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize finansijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa, kao i uočavanje eventualnih devijacija u radu koje se ne mogu prepoznati u izvještajima.

Tokom oktobra 2022. godine obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Provodenje obaveza Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini da priprema izvještaje o vanrednim situacijama u elektroenergetskom sistemu predmet su posebne pažnje DERK-a. NOS BiH je u okviru regulatornog nadzora pozvan da, u prilikama kada dolazi do beznaposnog stanja sabirnica, nastavi praksi detaljnog izvještavanja (po događanju), kao i sumarnog izvještavanja u okviru dokumenta o stanju sistema za upravljanje i kvaliteta snabdijevanja, sa statističkim pregledom osnovnih veličina (broj, dužina trajanja i neisporučena, odnosno neproizvedena električna energija). Također, NOS-u BiH je ukazano da u izvještaje o većim poremećajima u elektroenergetskom sistemu BiH uključuje i ispade većih proizvodnih objekata, bez obzira na uklopljenje stanja.

Uvažavajući određene specifičnosti u pogledu rada ‘virtualnih elektrana’, kao i određene nedostatke pravila, a koji su van svake sumnje pravovremeno uočeni, te dinamiku kojom se povećava broj učesnika u ovom mehanizmu, DERK kontinuirano podržava NOS BiH u dalnjem unapređenju pravila i provođenju aktivnosti kojim se omogućava pristup proizvođača priključenih na distributivni sistem veleprodajnom tržištu električne energije i finansijska održivost mehanizma.

Uočavajući povećanje debalansa balansno odgovornih strana u prethodnom periodu, kako u fizičkom, tako i u finansijskom obimu, u mjeri u kojoj prihodi od debalansa postaju veći od prihoda po osnovu primjene tarife za sistemsku uslugu, DERK je pozvao NOS BiH da preduzima potrebne mjere i efikasno reagira u slučajevima nekorektnog djelovanja tržišnih učesnika, dosljedno primjenjujući pravila koja uređuju rad balansnog tržišta, s ciljem dostavljanja tačnih podataka u dnevni raspored.

Pored toga, DERK je pozvao NOS BiH da s naročitom pažnjom analizira praksu prihvatanja bankarskih garancija i njihov sadržaj, a posebno ako su izdate od strane banaka u inostranstvu i nad kojim nadležne entitetske agencije za bankarstvo nemaju interencije, a time ni bilo kakve informacije.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada NOS-a BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge (vidjeti dio 3.6).

U okviru regulatornog nadzora prevashodno se ističu obaveze Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnih planova razvoja prijenosne mreže za period od deset godina, kao i izradi i usvajanju godišnjih investicijskih planova. Zakonom normirana obaveza Elektroprijenos BiH u obavljanju djelatnosti prijenosa je da omogući kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po definiranim standardima kvaliteta.

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sistemu BiH često iznad propisanih vrijednosti. Ovo je jedan od najozbiljnijih problema s kojim se susreće prijenosna mreža u Bosni i Hercegovini. Elektroprijenos BiH je nakon višegodišnjih razmatranja i provedenih analiza pokrenuo postupak nabavke i ugradnje kompenzacijskih postrojenja, odnosno prigušnica. Proces je pokrenut u saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) koja će putem kreditne linije u značajnoj mjeri i voditi pomenuti proces. DERK od Elektroprijenos BiH zahtijeva pravovremene i potpune informacije o svim aktivnostima u okviru ovog izuzetno značajnog projekta.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju naglašava da jedno od težišta u investicijama Elektroprijenos BiH treba da bude i uklanjanje svih šest ‘krutih veza’ i osiguravanje dvostranog napajanja za sve radikalno napojene trafostanice, njih jedanaest, čime bi se značajno poboljšala sigurnost snabdijevanja određenih lokalnih zajednica.

Tokom regulatornog nadzora DERK je iznio jasan stav da, u okviru važećih pravila i propisa, Elektroprijenos BiH može izvršiti diferenciranje prioriteta u realizaciji zahtjeva za priključenje na prijenosnu mrežu, te da ne postoje realni razlozi za odlaganje postupaka priključenja za korisnike koji ispunjavaju

ELEKTROPRIJENOS BIH
ЕЛЕКТРОПРЕНОС БИХ

propisane uvjete. Tom prilikom DERK je podsjetio reguliranu kompaniju na dugogodišnja uvjeravanja da je Elektroprijenos BiH u mogućnosti osigurati priključenje svakog novog objekta. Također, i ovaj put istaknuta je neophodnost planiranja razvoja prijenosne mreže i izgradnje novih prijenosnih vodova u oblastima gdje se očekuje intenzivna izgradnja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

U okviru regulatornog nadzora DERK posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada Elektroprijenos BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifa za usluge prijenosa električne energije (vidjeti dio 3.6).

DERK kontinuirano insistira na jačanju saradnje NOS-a BiH i Elektroprijenos BiH i unapređenju koordinacije djelovanja, a naročito u međunarodnim aktivnostima kojim elektroenergetski sistem BiH može ostvariti benefite.

U okviru regulatornog nadzora JP Komunalno Brčko, DERK je u više navrata isticao neophodnost razvoja zakonskog okvira u Brčko Distriktu BiH, odnosno usvajanja novog zakona o električnoj energiji, u skladu s Trećim energetskim paketom EU-a, kao i zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji, te zakona o energetskoj efikasnosti. DERK je pozdravio usvajanje novog *Zakona o električnoj energiji* (oktobar 2021. godine), *Zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine* (juni 2022. godine) i *Zakona o energetskoj efikasnosti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine* (juli 2022. godine), te je pozvao reguliranu kompaniju da sa svoje strane, u okviru svojih zakonskih i drugih mogućnosti dâ maksimalan doprinos primjeni i provođenju usvojenih akata u Brčko Distriktu BiH.

DERK je ponovo ukazao na izostanak reguliranja međusobnih vlasničko-pravnih odnosa između institucija Brčko Distrikta BiH i JP Komunalno Brčko u pogledu imovine koja je u funkciji distribucije i snabdijevanja električnom energijom. I tokom 2022. godine DERK je naglašavao neophodnost potpunog računovodstvenog razdvajanja djelatnosti distribucije i snabdijevanja, kao i ovih djelatnosti u odnosu na druge djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

DERK je pozvao reguliranu kompaniju da dostavlja informacije o aktivnostima koje se odnose na nabavke električne energije.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pažnju posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada JP Komunalno Brčko, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifnih stavova za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavova za snabdijevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH (vidjeti dio 3.6).

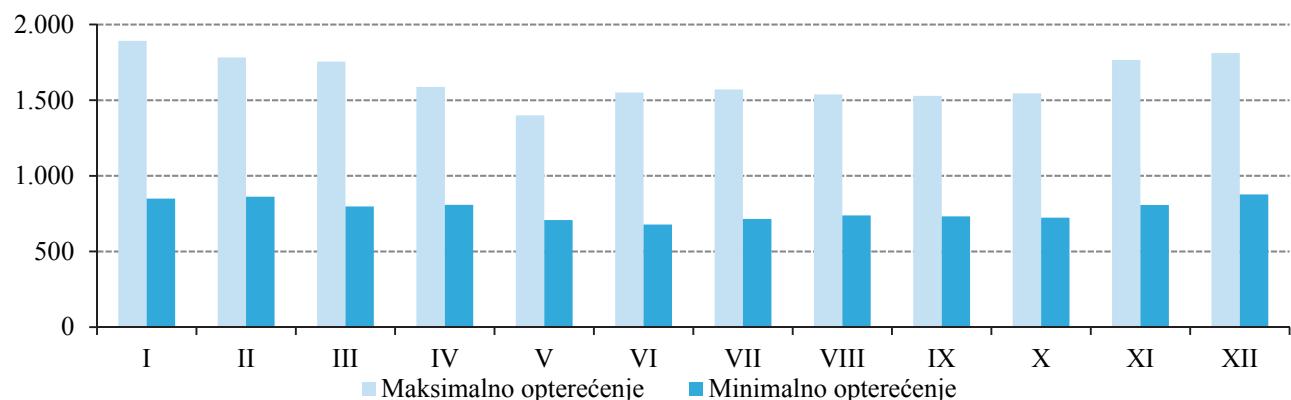
3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema

Elektroenergetski sistem BiH je tokom 2022. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

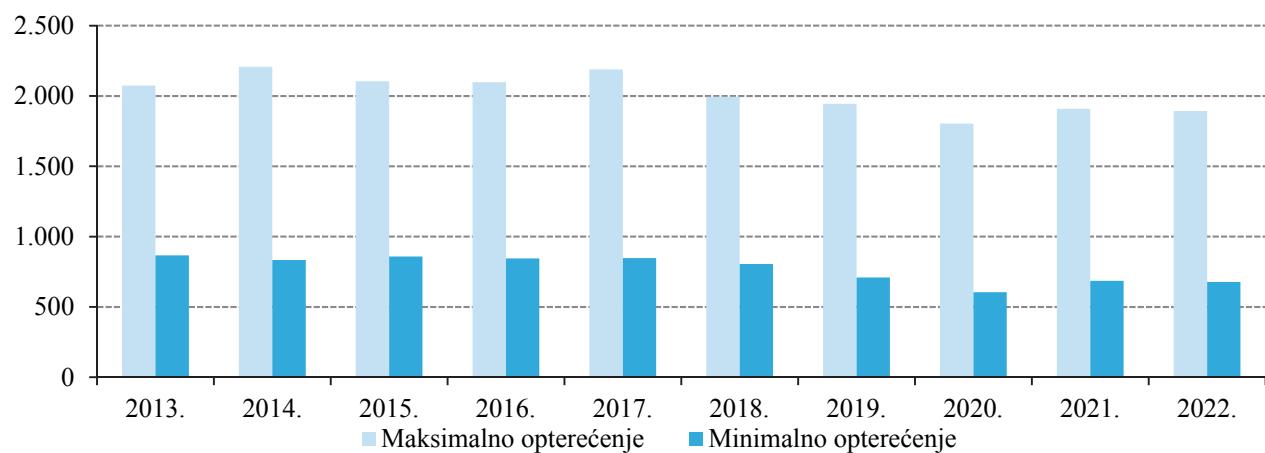
U protekloj godini maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sistema od 1.893 MW zabilježeno je 25. januara 2022. godine u osamnaestom satu, u danu u kojem je ostvarena i maksimalna dnevna potrošnja od 38.667 MWh električne energije. Zabilježeno opterećenje je za 314 MWh manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. decembra 2014. godine. Minimalno satno opterećenje od 678 MW zabilježeno je u šestom satu 12. juna 2022. godine, što je 73 MW više od najmanjeg satnog opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. maja 2020. godine. Minimalna dnevna potrošnja od 22.842 MWh zabilježena je 12. juna 2022. godine.

Maksimalno i minimalno satno opterećenje tokom 2022. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno satno opterećenje u 2022. godini, po mjesecima (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno satno opterećenje u periodu 2013. – 2022. godina (MW)

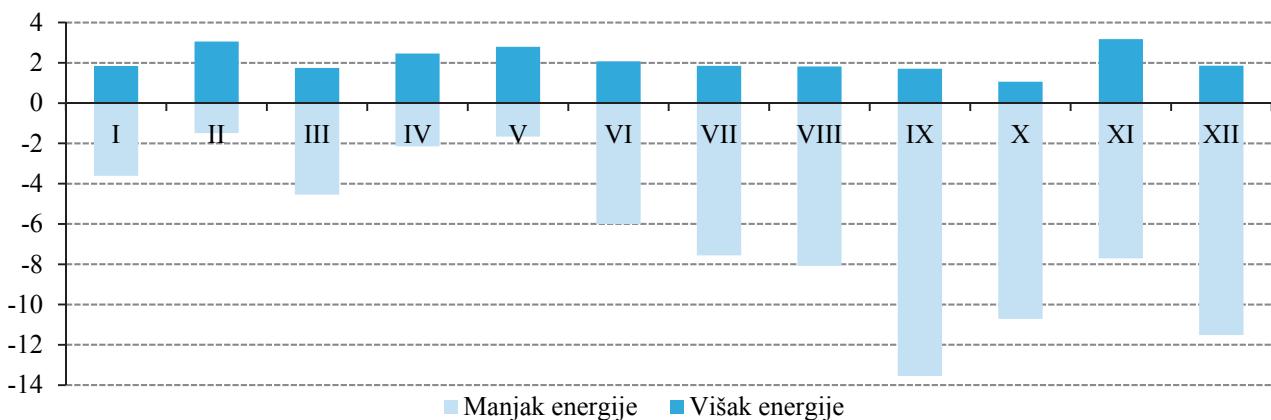
Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene sa susjednim elektroenergetskim sistemima u 2022. godini iznosila su ukupno 79 GWh za sate u kojim je registriran manjak u regulacijskom području Bosne i Hercegovine, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 25 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sistema BiH u 2022. godini prikazana su na slici 3.

U decembru 2022. godine zabilježen je maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje ‘nadolje’) u iznosu od 270 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje ‘nagore’) u iznosu od 95 MWh/h u septembru 2022. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.233,5 GWh, što je 7,3% manje nego u 2021. godini. Prijenosni gubici iznosili su 333 GWh, odnosno 1,83% od ukupne energije u prijenosnom sistemu. U 2022. godini distributivni gubici su iznosili 931,1 GWh ili 8,83% u odnosu na ukupnu distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

Procenat prijenosnih i distributivnih gubitaka u periodu 2013. – 2022. godina prikazan je na slici 4.

Slika 3. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sistema BiH u 2022. godini (GWh)

Slika 4. Prijenosni i distributivni gubici

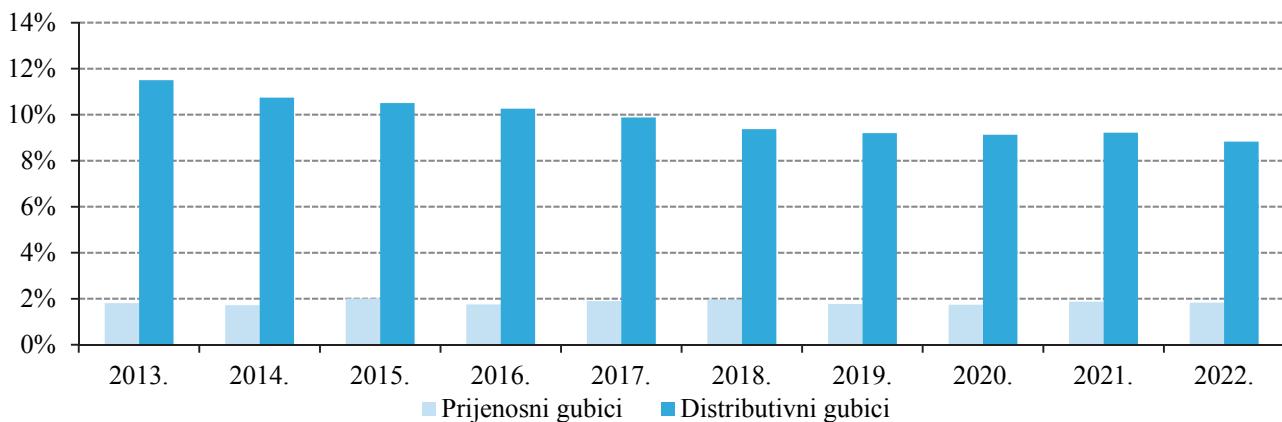

Tabela 1. Neisporučena električna energija uslijed zastoja na prijenosnoj mreži

	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nopl}	1.181,83	13.661	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788	664,03	9.086
ENS _{pl}	1.377,39	24.297	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503	1029,15	13.835
<i>Ukupno</i>	2.559,22	37.958	2.159,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291	1693,18	22.921

Tabela 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₈	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781
AIT ₂₀₁₉	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT ₂₀₂₀	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT ₂₀₂₁	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586
AIT ₂₀₂₂	0,2022	0,2739	3,7850	0,6587	17,4503	3,6111	3,6504	3,5146	0,0283	7,2689	2,1352	2,9838

U 2022. godini pumpna hidroelektrana PHE Čapljina je iz prijenosnog sistema preuzeila 35 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 150 GWh električne energije.

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (engl. *Energy Not Supplied*) uslijed neplaniranih prekida snabdijevanja (ENS_{nopl}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji uslijed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sistemu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tabeli 1.

Tabela 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (engl. *Average Interrupted Time*).

Tokom 2022. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava sigurnost snabdijevanja kupaca električne energije.

U trafostanici TS Mostar 4 je 5. jula 2022. godine pušten u rad novi transformator 220/110 kV, 150 MVA. U trafostanici TS Banja Luka 2 pušten je u rad novi transformator 110/x kV, 40 MVA 23. septembra 2022. godine, a 4. novembra 2022. godine u trafostanici TS Gračanica novi transformator 110/x kV, 40 MVA.

Nakon što je u Vardištu otklonjena dotadašnja kruta veza (tzv. ‘T’ spoj) između trafostanica Višegrad, Bajina Bašta i Požega, u pogon je 29. septembra 2022. godine pušten međunarodni dalekovod DV 220 kV Višegrad – Požega umjesto ranijeg međunarodnog dalekovoda DV 220 kV Višegrad – Vardište.

Izgrađena je nova trafostanica TS 110/x kV Jelah, koja se na elektroprijenosnu mrežu priključuje po sistemu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Dobojski 1 – Teslić, čime se formiraju dva nova

dalekovoda, DV 110 kV Doboј 1 – Jelah i DV 110 kV Jelah – Teslić. Puštanje u pogon novoizgrađene trafostanice TS Jelah očekuje se u januaru 2023. godine.

Nastavljen je postupak popravke transformatora 400/110 kV, 300 MVA, u trafostanici TS Višegrad, koji je pokrenut 2020. godine. Procjenjuje se da će transformator biti u funkciji u prvoj polovini 2023. godine.

Usluge sekundarne regulacije u 2022. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično preduzeće, a.d., Trebinje i JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar. Tokom godine tercijarna regulacija angažirana je 78 puta (kao tercijarna regulacija ‘nagore’ 59 puta, od čega 12 puta u oktobru, te kao tercijarna regulacija ‘nadolje’ 19 puta, od čega sedam puta u novembru 2022. godine). Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2022. godini, dogodilo se 475 ispada na 400, 220 i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 77 ispada 400 kV dalekovoda, 156 ispada 220 kV dalekovoda, 198 ispada 110 kV dalekovoda, 27 ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, jedan ispad transformatora 400/110 kV, 300 MVA, te 16 ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirana su 63 ispada termoblokova i 10 ispada hidrogeneratora. Nedostajuća energija u sistemu nadoknadivana je angažiranjem tercijarne rezerve.

Tokom 2022. godine u elektroenergetskom sistemu BiH beznaponsko stanje sabirnica je registrirano 55 puta, od čega 25 puta na 400 kV sabirnicama u trajanju od 74 sata i 43 minute, sedam puta na 220 kV sabirnicama u trajanju od 6 sati 36 minuta i 23 puta na 110 kV sabirnicama u trajanju od 56 sati i 36 minuta. Njihov najveći broj dogodio se u periodu od maja do septembra, kada je i registriran dominantan broj atmosferskih pražnjenja, što je u većini slučajeva bio razlog beznaponskog stanja.

Kao i prethodnih godina, i u 2022. godini naponske prilike u elektroenergetskom sistemu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši napon u 400 kV mreži registriran je u trafostanici TS Trebinje u oktobru, kada je izmjerena napona od 447,27 kV. U trafostanici TS Mostar 4 je u maju izmjerena najviša napona u 220 kV mreži (261,06 kV). Tokom januara u trafostanici Prijedor 2 izmjerena je najviši napona na 110 kV mreži od 125,10 kV.

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u periodima niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže i na nivou regije. U cilju doprinosa dugoročnom i kvalitetnom rješenju ovog problema

Tabela 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
SAIFI	Planirani zastoji	0,76	0,64	0,42	0,47	0,51
	Neplanirani zastoji	0,69	0,99	0,53	0,74	0,75
	<i>Ukupno</i>	1,45	1,63	0,95	1,21	1,26
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	94,68	73,71	39,71	51,78	61,69
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	53,31	63,24	31,67	26,39	30,62
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	147,99	136,95	71,38	78,17	92,32

Tabela 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenačonskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
SAIFI	Planirani zastoji	3,33	2,76	2,57	2,96	2,67
	Neplanirani zastoji	4,96	4,93	4,63	4,47	3,94
	<i>Ukupno</i>	8,29	7,69	7,19	7,43	6,61
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	255,11	239,55	189,52	205,69	316,50
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	314,55	453,10	382,64	359,62	279,45
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	569,66	692,68	572,16	565,31	595,95

DERK i dalje insistira na provođenju investicijskih aktivnosti za ugradnju prigušnica u elektroenergetski sistem BiH, pored provođenja svih drugih mjera za održavanje napona u dozvoljenim granicama.

Kvalitet rada elektroenergetskog sistema prati se analizom podataka Elektroprijenos BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sistema, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenos BiH, koji su za posljedicu imali prekid snabdijevanja kupaca direktno priključenih na prijenosnu mrežu i ili beznačajno stanje srednjenačonskih odvoda u trajanju dužem od tri minute.

U tabelama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tabela 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenos BiH, a tabela 4 i zastoje na srednjenačonskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenos BiH uzrokovane poremećajima u distributivnoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže, kao i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu BiH dati su u Prilogu A, a karta sistema u Prilogu B.

SAIFI (engl. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tokom godine.

SAIDI (engl. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tokom godine.

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je 31. maja 2021. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predviđeni zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Svojim zahtjevom Elektroprijenos BiH zatražio je povećanje prosječne tarife za usluge prijenosa električne energije na iznos 1,051 fenninga/kWh, odnosno povećanje za 18,2%.

Tarife se određuju u skladu s kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Pri tome, DERK u najvećoj mogućoj mjeri poštuje osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način.

Formalna javna rasprava, na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku, održana je 27. jula 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19. Na ovoj javnoj raspravi, pored regulirane kompanije, aktivno su učestvovala i tri subjekta kojim je DERK odobrio status umješača, čime im je omogućeno da u zaštiti svojih prava i interesa neposredno učestvuju u postupku pred regulatorom.

Svim učesnicima u postupku 5. augusta 2021. godine dostavljen je *Izvještaj voditelja postupka* na komentar. Svoja izjašnjenja, odnosno komentare na ovaj Izvještaj krajem augusta 2021. godine dostavili su samo Elektroprijenos BiH, kao podnositac tarifnog zahtjeva i Elektroprivreda BiH, kao jedan od tri umješača.

Ovaj postupak okončan je u maju 2022. godine donošenjem Zaključka u postupku određivanja tarife za usluge prijenosa električne energije. Tom prilikom DERK je, suočen s činjenicom drastičnog rasta veleprodajnih cijena električne energije, procijenio da bi promjena, odnosno povećanje ove tarife imalo direktni negativan utjecaj na rast cijena koje plaćaju krajnji kupci i posljedično poskupljenja svih drugih proizvoda.

U okviru kontinuiranog regulatornog nadzora i praćenja rada Elektroprijenos BiH, DERK je konstatirao da prihodi koje ostvaruje regulirana kompanija mogu pokriti aktuelne troškove. Nije zanemarena činjenica da je rast veleprodajnih cijena na regionalnom tržištu doveo do povećanja prihoda koje Elektroprijenos BiH ostvaruje kroz aukcije prekograničnih prijenosnih kapaciteta. Tako je samo po osnovu godišnje aukcije za 2022. godinu (koja je održana u decembru 2021. godine) oprihodovano gotovo 8 miliona KM (7.914.536 KM), što je 124% više nego prethodne godine, i najveći je prihod ostvaren na

dotadašnjih deset godišnjih aukcija. Po osnovu ostalih aukcija (mjesečne, dnevne i unutardnevne) Elektroprijenos BiH je tokom prva četiri mjeseca 2022. godine imao prihod od 1,6 – 2,1 miliona KM mjesečno. U prethodnim godinama sav prihod od aukcija je iznosio 6 do 7 miliona KM godišnje, a prilikom donošenja Zaključka procijenjeno je da će za 2022. godinu taj prihod iznositi 25 do 30 miliona KM.

Donošenjem ovog Zaključka praktično i dalje važi Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. maja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Zaključkom je ostavljena mogućnost Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine da, na osnovu aktuelnih finansijskih i energetskih veličina, prema svojoj procjeni, dostavi novi zahtjev za odobrenje tarife za usluge prijenosa električne energije. Ni Elektroprijenos BiH niti umješači u postupku nisu imali primjedbi na ovaj Zaključak, a do isteka 2022. godine nije podnesen novi zahtjev za odobrenje tarife.

Tarifa za rad nezavisnog operatora sistema; tarife za sistemsku i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obavezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je 28. oktobra 2022. godine podnio zahtjev u okviru kojeg je predložio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2023. godinu.

Potrebni prihod za 2023. godinu zatražen je iznosu od 12.560.875 KM, tražena tarifa za rad nezavisnog operatora sistema koju plaćaju kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosnog sistema iznosi 0,120006 feninga/kWh (povećanje 53,26%), a tarifa koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sistem iznosi 0,009752 feninga/kWh (povećanje 57,29%). Predložena tarifa za sistemsku uslugu iznosi 0,8738 feninga/kWh, što je 82,46% više od tarife za sistemsku uslugu koja je određena 22. decembra 2021. godine.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem je pored regulirane kompanije aktivno učestvovalo pet umješača, održana je 23. novembra 2022. godine u Tuzli. Učesnicima u postupku 2. decembra 2022. godine dostavljen je *Izvještaj voditelja postupka* na komentar.

Na osnovu Izvještaja voditelja postupka, komentara regulirane kompanije i umješača, te nakon izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda i svih drugih dostupnih materijala, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 28. decembra 2022.

godine donijela *Odluku o tarifi za rad nezavisnog operatora sistema i Odluku o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge*.

NOS-u BiH određen je potrebnii godišnji prihod za 2022. godinu u iznosu od 10.659.629 KM. Odlukom je definirano da tarifa za rad nezavisnog operatora sistema koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sistem iznosi 0,0072 feninga/kWh (povećanje 16,13%), a kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,0881 feninga/kWh (povećanje 12,52%).

Odlukom o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge određen je finansijski obim sistemske usluge u 2023. godini u iznosu od 62.454.456 KM. Prilikom utvrđivanja tarife za sistemsku uslugu, na osnovu dostupnih podataka konstatirano je da je moguće izvršiti smanjenje tarife za sistemsku uslugu.

Imajući u vidu aktuelne činjenice i poštujuci princip obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u balansnom mehanizmu, Komisija se opredijelila za zadržavanje tarife za sistemsku uslugu na postojećoj vrijednosti 0,4789 feninga/kWh, uz najavu da će se po potrebi, u odgovarajućem trenutku, pristupiti njenom podešavanju.

Tarife za kupce u Brčko Distriktu BiH

Postupak određivanja tarifnih stavova za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavova za snabdijevanje električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine pokrenut je 28. decembra 2022. godine, po zahtjevu koji je regulirana kompanija dostavila 23. decembra 2022. godine.

Javno preduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko, kao javni snabdjevač na području Distrikta koji svu električnu energiju za snabdijevanje svojih kupaca nabavlja na veleprodajnom tržištu električne energije, zatražilo je povećanje tarifa koje su u primjeni od 1. januara 2022. godine, odnosno izmjene odluka o tarifama kojim bi se omogućilo:

- povećanje distributivne mrežarine od 15% za sve kupce,
- povećanje prosječne cijene snabdijevanja u okviru univerzalne usluge za 29,14%, i to za kategoriju ‘ostala potrošnja’ za 24,89%, a za domaćinstva 29,48%,
- ostvarenje dobiti u vrijednosti od 2% od troškova nabavke električne energije za snabdijevanje u okviru univerzalne usluge,
- povećanje cijene tarifnog elementa ‘aktivna električna energija’ za prvu tarifnu grupu u kategoriji ‘ostala potrošnja’ za dodatnih 15%,
- povećanje tarifnog elementa naknade za mjerno mjesto, i
- ukidanje diferenciranih tarifnih stavova prema sezonom.

Regulirana kompanija kao glavni razlog zahtjeva za pokretanje tarifnog postupka navodi povećanje nabavne cijene električne energije za 2023. godinu na iznos 14,4946 feninga/kWh, što je 33,15% više u odnosu na cijenu ugovorenu za 2022. godinu. Kako je od 1. januara 2023. godine u primjeni nova tarifa za rad nezavisnog operatora sistema, realno povećanje nabavne cijene električne energije iznosi 33,6%.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku bit će održana 31. januara 2022. godine. Donošenje odluka u ovom tarifnom postupku planirano je za sredinu februara 2023. godine, a primjena od 1. marta 2023. godine.

3.7 Tržište električne energije

U Bosni i Hercegovini proizvedeno je 15.035,96 GWh električne energije u 2022. godini, što je 2.019 GWh, odnosno 11,8% manje u odnosu na prethodnu godinu. Za razliku od 2021. godine, u kojoj su hidrološki uvjeti bili povoljni, u 2022. godini hidrološka situacija je bila značajno lošija, naročito u drugoj polovini godine, te je proizvodnja u hidroelektranama smanjena za 1.855 GWh ili 29,4% i iznosila je 4.459 GWh.

I ukupna proizvodnja u termoelektranama je smanjena, za 192 GWh ili 2,0%, i iznosila je 9.629 GWh. Dok je u termoelektrani Stanari zabilježena najveća godišnja proizvodnja od ulaska u pogon 2016. godine u iznosu od 2.128 GWh, ostale četiri termoelektrane su imale manju proizvodnju nego prethodne godine, a najveće smanjenje zabilježeno je u termoelektranama Ugljevik (8,7%) i Tuzla (8,5%).

Vjetroelektrane priključene na prijenosni sistem su proizvele 390 GWh, što je za 2,2% više nego prethodne godine. Pri tome je proizvodnja u vjetroelektranama Podveležje i Jelovača bila nešto veća, a u vjetroelektrani Mesihovina za 5,1% manja nego 2021. godine.

Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora iznosila je 536,89 GWh, što je 3,5% više u odnosu na 2021. godinu. Nepovoljne hidrološke prilike odrazile su se na proizvodnju i u ovoj kategoriji, u kojoj dominantan udio imaju male hidroelektrane sa 406,75 GWh (433,41 GWh u 2021. godini).

Proizvodnja solarnih (fotonaponskih) elektrana bilježi značajno procentualno povećanje (58,4%) još uvijek relativno malih iznosa – u 2022. godini proizvedeno je 117,05 GWh, a u 2021. godini 73,89 GWh. Uočljiv je dinamičan rast proizvodnje solarnih elektrana, mada određeni dio kapaciteta (prema procjenama 23 MW) i proizvedenih količina energije iz ovih izvora nije moguće evidentirati, zbog specifičnog statusa proizvodnje električne energije za vlastite potrebe.

U četiri postojeće elektrane na biomasu i biogas proizvedeno je ukupno 13,06 GWh (11,34 GWh u 2021. godini).

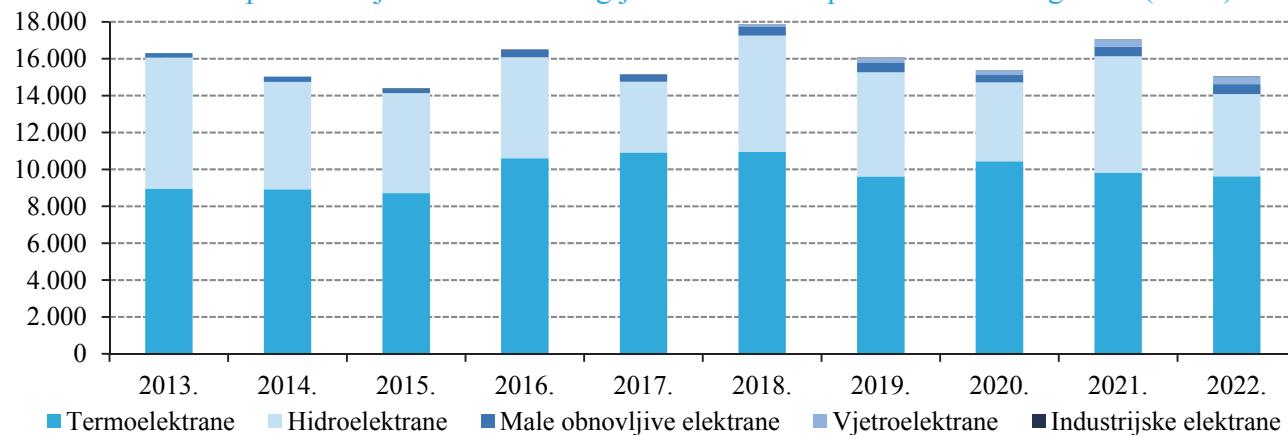
Proizvodnja električne energije u vjetroelektranama priključenim na distributivni sistem u 2022. godini, kao i prethodne godine, iznosila je 0,03 GWh.

U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 20,70 GWh. Struktura proizvodnje tokom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u Bosni i Hercegovini.

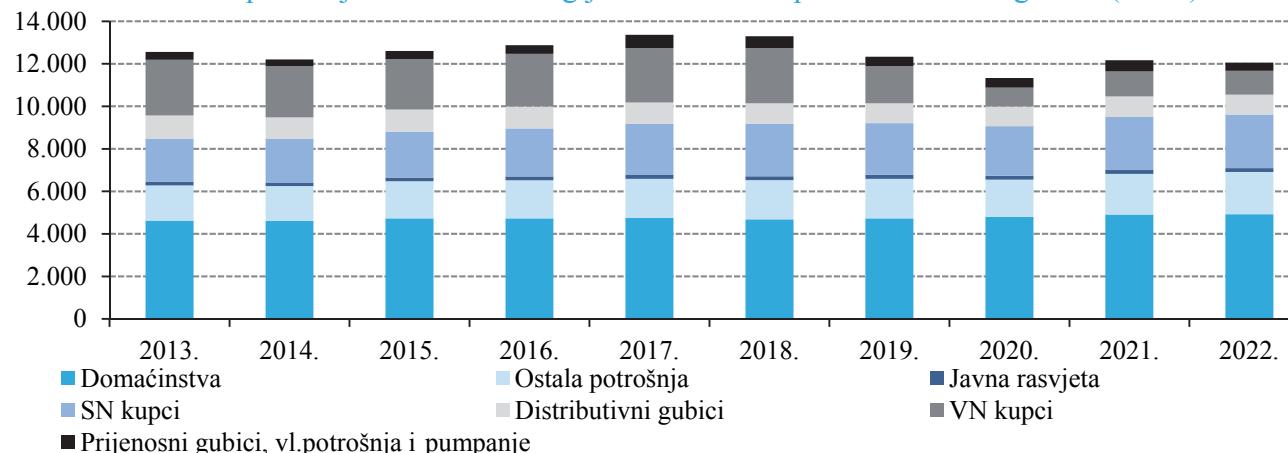
Ukupna potrošnja električne energije u BiH iznosila je 12.058 GWh i smanjena je za 112 GWh, odnosno 0,9% u odnosu na prethodnu godinu. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem (VN kupci) smanjena je za 3,9% i iznosila je 1.124 GWh. Smanjena je potrošnja najvećih kupaca električne energije u Bosni i Hercegovini: ArcelorMittal Zenica d.o.o., Zenica za 15,3%, B.S.I. d.o.o., Jajce za 3,2% i R-S Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad za 0,5%. (Pravno lice B.S.I. je u 2022. godini spojeno s pravnim licem R-S Silicon, te od tada posluju pod nazivom Metalleghe Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad.)

Distributivna potrošnja je iznosila 10.546 GWh (povećanje za 0,9%). Najveći porast (3,9%) zabilježen je u kategoriji ‘ostala potrošnja’ (mali kupci, odnosno komercijalni kupci priključeni na

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

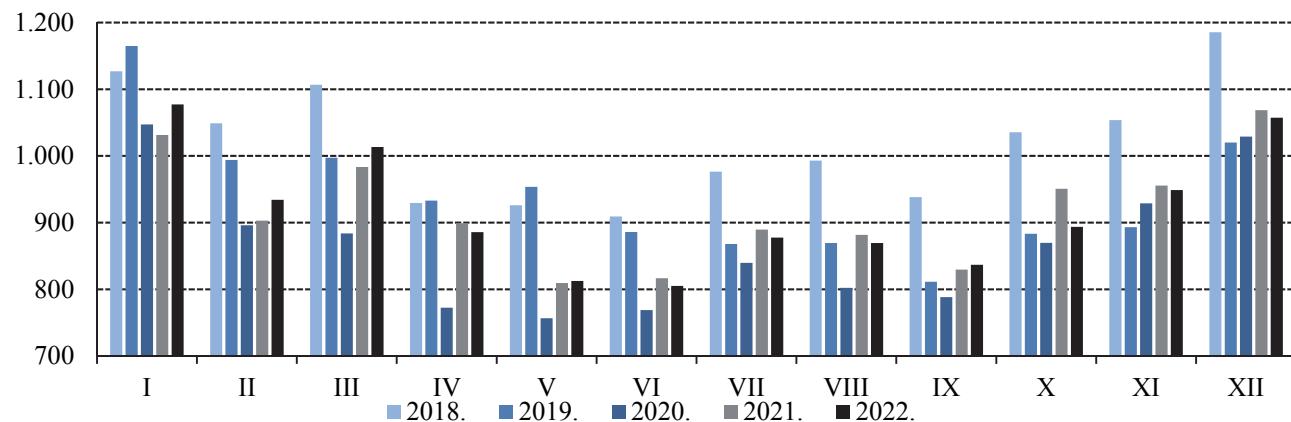
0,4 kV). Potrošnja kupaca priključenih na 10 kV napon povećana je 1,4%, a smanjena 2,8% u slučaju kupaca priključenih na 35 kV napon. Potrošnja domaćinstava iznosila je 4.929 GWh (povećanje za 0,3%).

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sistema iznosilo je 11.047 GWh, što je 116 GWh manje u odnosu na 2021. godinu ili 1,0%. Podaci o energiji koja je preuzeta iz prijenosnog sistema prikazani su na slici 7 po mjesecima, te na slici 8 po snabdjevačima.

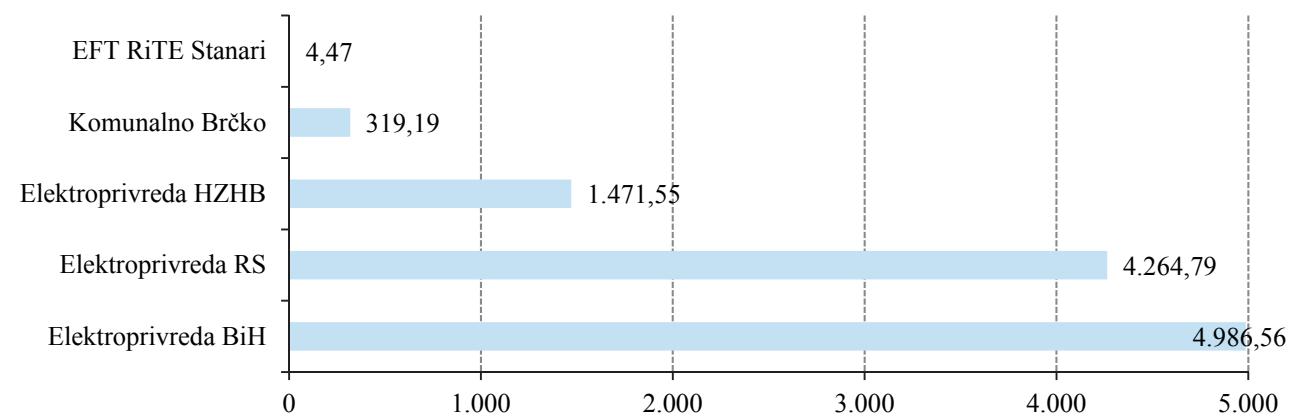
Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje u Bosni i Hercegovini, tj. bilansni deficit u 2022. godini iznosio je 2.978 GWh, što BiH uz Bugarsku (deficit od 12.200 GWh) svrstava u zemlje koje jedine u jugoistočnoj Evropi imaju deficit u bilansu električne energije. Mada se u Bugarskoj, zbog primjene *Sistema trgovanja emisij-skim jedinicama stakleničkih gasova unutar EU-a*, kupuju skupe dozvole za emisiju stakleničkih gasova u proizvodnji, rad termoelektrana je postao rentabilan zbog rasta veleprodajnih cijena.

Pregled bilansnih elektroenergetskih veličina ostvarenih u 2022. godini dat je na slici 9. Detaljne bilansne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilozima C i D.

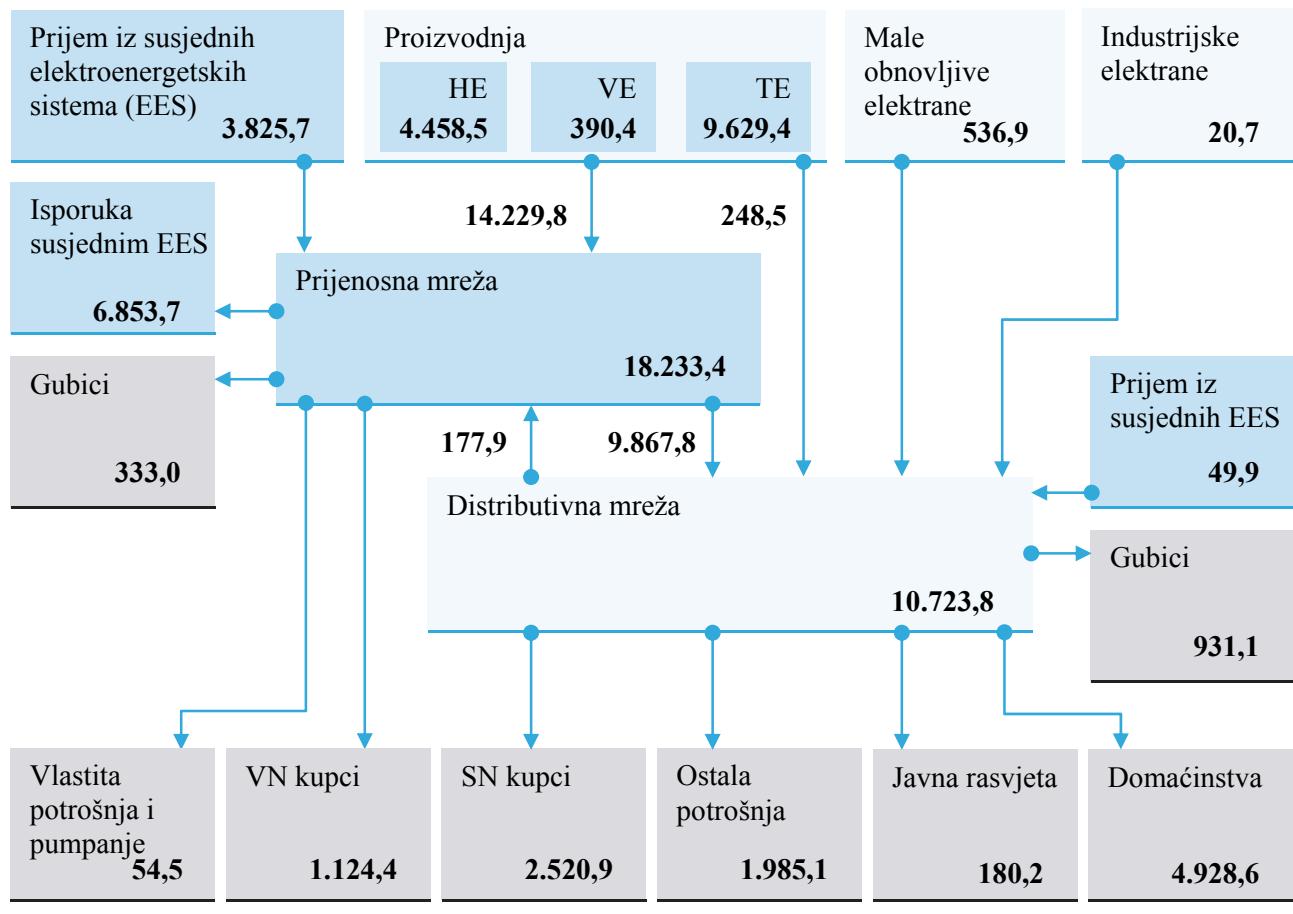
Slika 7. Energija preuzeta u BiH s prijenosne mreže – mjesечni podaci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta s prijenosne mreže u 2022. godini, po snabdjevačima (GWh)

Slika 9. Ostvarene bilansne veličine u 2022. godini (GWh)

Tržište električne energije u Evropi

Trend rasta veleprodajnih cijena električne energije na evropskim berzama, započet sredinom prethodne godine, nastavio se u 2022. godini, dostižući svoj maksimum u augustu, kada su evidentirane prosječne cijene od gotovo 500 €/MWh. Ipak, od tada je prisutan opadajući trend, te su se do kraja godine cijene spustile na nivo od oko 200 €/MWh (tabela 5).

Zbog natprosječnih temperatura u prvom i četvrtom kvartalu godine, kao i visokih veleprodajnih cijena koje su se reflektirale u maloprodaji, potrošnja električne energije u sinhronom području ENTSO-E-a je smanjena za 85 TWh, odnosno 2,3%. S druge strane, proizvodnja hidroelektrana je bila pogodena sušom i slabim dotocima, naročito u drugoj polovini godine. Smanjena je i proizvodnja nuklearnih elektrana, zbog problema u održavanju francuskih elektrana, te je Francuska postala neto uvoznik električne energije, nakon što je decenijama bila najveći izvoznik. Poziciju najvećeg evropskog izvoznika preuzeila je Švedska sa 33,3 TWh. U takvim uvjetima privremenu ulogu tranzicijskog goriva zbog problema u lancu snabdijevanja prirodnim gasom dobio je ugalj, čime je porasla proizvodnja iz termoelektrana prethodno kontinuirano smanjivana slijedom evropske politike dekarbonizacije.

Tabela 5. Cijene električne energije na berzama (€/MWh)

Berzovni indeksi	Prosječna cijena	Maksimalna cijena	Minimalna cijena
EPEX Germany	234,77	699,44	-0,79
EPEX Austria	260,16	764,17	3,93
SIPX	273,79	747,99	10,44
HUPXDAM	270,92	748,97	39,08
OPCOM	263,85	738,28	0,00
SEEPEX	272,94	743,90	43,00
CROPEX	271,70	742,76	16,30

EPEX Germany – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Njemačku

EPEX Austria – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Austriju

SIPX – Indeks Slovenačke berze

HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske berze (HUPX) za dan unaprijed

OPCOM – Rumunski berzovni indeks

SEEPEX – Srbijanski berzovni indeks

CROPEX – Hrvatski berzovni indeks

Tabela 6. Proizvodnja električne energije u sinhronom području ENTSO-E-a (TWh)

Vrsta elektrane	2021.	2022.	Promjena (%)
Nuklearne elektrane	884	771	-12,8
Gasne elektrane	695	690	-0,7
Hidroelektrane	571	493	-13,7
Termoelektrane na ugalj	579	584	0,9
Vjetrolektrane	447	497	11,2
Biomasa i biogas	212	215	1,4
Solarne elektrane	180	225	25,0
Ostalo	51	49	-3,9
<i>Ukupno</i>	3.619	3.524	-2,6

Povećanjem instaliranih kapaciteta za 20 GW u vjetrolektranama i 45 GW u solarnim elektranama (od čega je u EU-u 16 GW i 41,4 GW, respektivno) značajno je povećana njihova proizvodnja. Podaci o proizvodnji u sinhronom području ENTSO-E-a dati su u tabeli 6. U narednom periodu veleprodajne cijene na evropskim berzama zavistit će najviše od odgovora na strani proizvodnje električne energije, gdje su ključni faktori sigurnost snabdijevanja prirodnim gasom i dinamika izgradnje obnovljivih izvora.

Tržište električne energije u regiji

Na tržištu električne energije u jugoistočnoj Evropi, koje je od direktnog interesa za subjekte iz BiH, bili su prisutni isti trendovi

kao u ostatku Evrope. Ipak, zbog znatnog bilansnog deficita, veleprodajne cijene u jugoistočnoj Evropi su veće nego u drugim evropskim regijama, te se mogu porebiti samo s cijenama u Italiji.

Prosječna vrijednost indeksa HUPX DAM, koji je dominantan u regiji, u 2022. godini iznosila je 272,94 €/MWh (113,44 €/MWh u 2021. godini). Cijene su dostigle svoj vrhunac u augustu, s mjesecnim prosjekom 495,29 €/MWh, od kada je prisutan opadajući trend, te je u decembru prosječna vrijednost ovog indeksa iznosila 261,15 €/MWh.

U analizi veleprodajnih cijena ne smiju se zanemariti faktori koji utječu na njihov rast, prije svega prisutni deficit električne energije u regiji. U tabeli 7 je dat pregled proizvodnje i potrošnje po državama iz kojeg se uočava da je deficit u regiji iznosio 14,1 TWh.

Tabela 7. Proizvodnja i potrošnja električne energije u regiji (TWh)

Država	Proizvodnja	Potrošnja	Razlika
Albanija	6,3	7,3	-1,0
Bosna i Hercegovina	14,3	11,3	3,0
Bugarska	50,0	37,8	12,2
Crna Gora	2,9	3,3	-0,4
Grčka	39,7	43,0	-3,3
Hrvatska	12,5	17,8	-5,3
Kosovo*	6,0	6,0	0,0
Mađarska	31,5	43,8	-12,3
Rumunija	55,2	56,4	-1,2
Sjeverna Makedonija	4,9	6,3	-1,4
Slovenija	12,0	13,5	-1,5
Srbija	31,9	34,8	-2,9
<i>Ukupno</i>	267,2	281,3	-14,1

Još veći utjecaj ima primjena *Sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar EU-a*, odnosno stalni rast cijena dozvola za emisiju stakleničkih gasova (95 €/t u decembru 2022. godine). Ubrzano napuštanje proizvodnje iz uglja je prisutno u Rumuniji i Grčkoj, ali ne u Bugarskoj, koja je zabilježila povećanje proizvodnje u termoelektranama i veliki bilansni suficit. U zemljama Zapadnog Balkana koje su oslonjene na proizvodnju električne energije iz uglja, bili su prisutni problemi u eksploataciji uglja i raspoloživosti termoblokova (Srbija, Sjeverna Makedonija, Kosovo*). Zbog ovakve situacije, u odsustvu drugih rješenja, prvo je povećan

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

uvoz električne energije po izuzetno visokim cijenama, a zatim se pristupilo uvozu uglja kao troškovno povoljnijoj opciji. Za razliku od Evropske unije u kojoj instalirani kapaciteti vjetroelektrana i solarnih elektrana značajno rastu, u regiji je taj proces vrlo spor i prisutna dinamika izgradnje obnovljivih izvora ne garantira dostizanje ciljeva u oblasti zelene energije.

Osnivanja nacionalnih berzi u zemljama Zapadnog Balkana i spajanje tih tržišta sa susjednim ne odvija se očekivanom dinamikom. Također, evidentne su visoke cijene zakupa prekograničnih prijenosnih vodova kojim se regija snabdijeva nedostajućom energijom (granice Slovačka – Mađarska, Austrija – Mađarska, Austrija – Slovenija), što pored ostalih navedenih faktora dovodi do razlike u cijenama ‘referentne’ Mađarske energetske berze (HUPX) i Evropske berze za energiju (EEX).

Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2022. godini iznosila je 12.058 GWh, što je 0,9% manje nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sistem su preuzeli 1.124 GWh ili 3,9% manje, a kupci priključeni na distributivni sistem 10.546 GWh ili 0,7% više nego prethodne godine. Od ovog iznosa 9.615 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 931 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 10.739 GWh i veća je za 0,6% od prodaje u prethodnoj godini.

Broj kupaca električne energije u BiH na kraju godine iznosio je 1.590.197, od toga su 1.461.843 domaćinstva, a 128.354 kupci u svim ostalim kategorijama potrošnje (tabela 8).

Nadležne regulatorne komisije u BiH ne utvrđuju tarifne stavove za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema legislativi više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za snabdijevanje za sve kupce, osim za domaćinstva i kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ (komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV) koji imaju status ‘malog kupca’, a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. januara 2015. godine svi kupci električne energije u BiH mogu birati svog

Tabela 8. Broj kupaca električne energije u BiH po kategorijama potrošnje

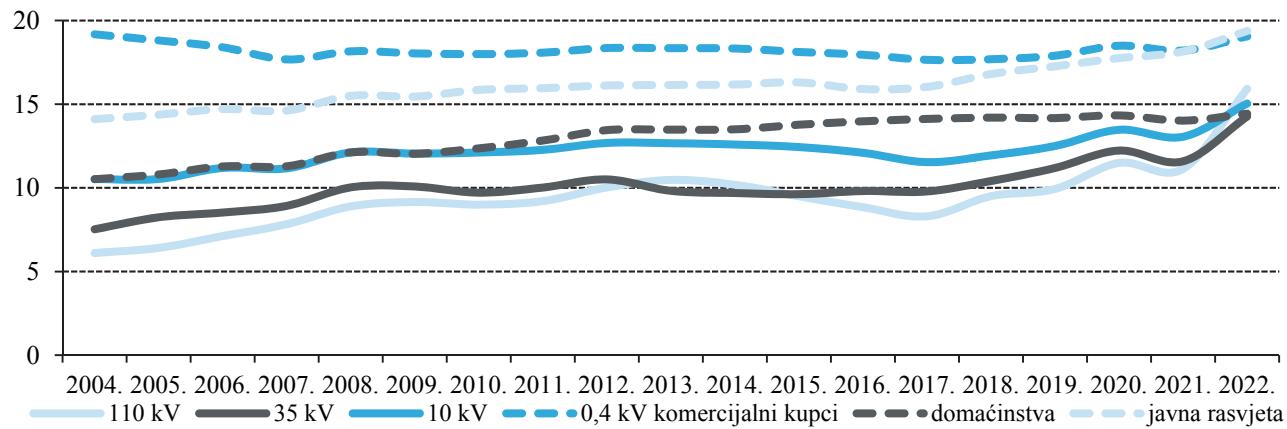
<i>Snabdjevac</i>	<i>110 kV</i>	<i>35 kV</i>	<i>10 kV</i>	<i>Ostala potrošnja</i>	<i>Domaćinstva</i>	<i>Javna rasvjeta</i>	<i>Ukupno</i>
Elektroprivreda BiH	11	64	947	66.865	724.425	4.944	797.256
Elektroprivreda RS	6	30	1.034	31.315	522.643	211	555.239
Elektroprivreda HZHB	2		274	16.301	182.318	2.080	200.975
Komunalno Brčko		1	76	3.730	32.457	457	36.721
Ostali snabdjevači			3	3			6
<i>Ukupno</i>	19	95	2.334	118.214	1.461.843	7.692	1.590.197

snabdjevača na tržištu. Kupci koji ne odaberu snabdjevača na tržištu mogu se snabdijevati kod javnih snabdjevača po cijenama za javno snabdijevanje, a domaćinstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge po reguliranim cijenama.

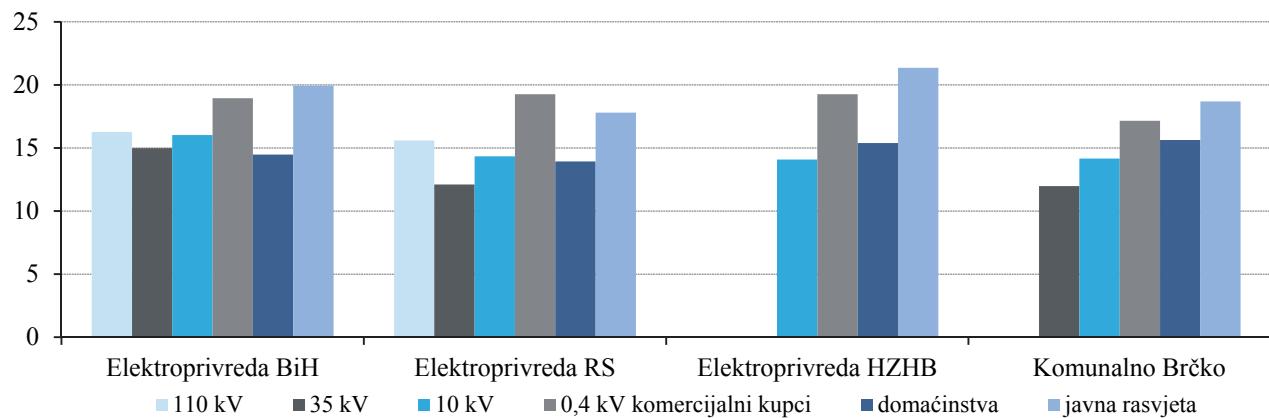
Mogućnost snabdijevanja u okviru univerzalne usluge tokom 2022. godine koristila su sva domaćinstva u BiH i najveći broj kupaca iz kategorije ‘ostala potrošnja’. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,76 feninga/kWh i veća je 3,8% nego u 2021. godini kada je iznosila 15,19 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za domaćinstva iznosila 14,44 feninga/kWh (povećanje od 2,9%), dok je prosječna cijena za kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ bila 19,06 feninga/kWh i veća je za 4,7% u odnosu na 2021. godinu.

Regulatorne komisije u BiH djeluju na postepenom uklanjanju naslijedjenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca, koje se odvija u skladu s dobrom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. ‘tarifnih šokova’. Trend promjene odnosa prosječnih cijena za male komercijalne kupce i domaćinstva vidljiv je na slici 10. Prema podacima iz 2022. godine unakrsna subvencija između tih kategorija u prosjeku iznosi 29,8% bilježeći najmanju vrijednost u slučaju

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV-a (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV-a (fening/kWh)

kupaca koje snabdijeva Komunalno Brčko (9,8%), a najveću kod kupaca Elektroprivrede RS (38,3%). Jasna je potreba da se unakrsne subvencije smanjuju, čime se poštaje osnovni regulatorni princip odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time se omogućava tržišno nadmetanje i u snabdijevanju domaćinstava, odnosno otvara mogućnost tržišnim snabdjevačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u BiH prikazano je na slici 10, a na slici 11 prosječne cijene po javnim snabdjevačima i kategorijama kupaca u 2022. godini.

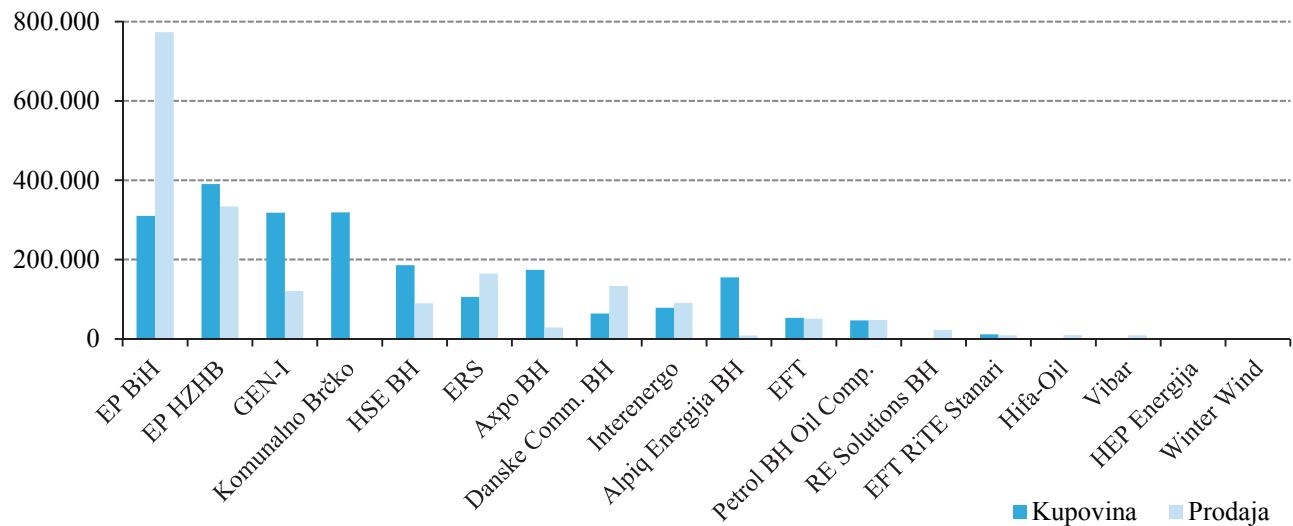
Na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini od 1. januara 2016. godine registrirane su prve promjene snabdjevača kod kupaca priključenih na distributivni sistem, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2022. godini najveći dio kupaca se snabdijeva kod svojih tradicionalnih snabdjevača (tzv. ‘inkubenti’). Značajan rast veleprodajnih cijena uzrokovao je smanjenje konkurenциje na maloprodajnom tržištu, te su pored inkubenata, na maloprodajnom tržištu bila aktivna još tri snabdjevača: HEP Energija d.o.o., Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo i Energy Financing Team d.o.o., Bileća. Oni su kupcima na srednjem naponu i kupcima u kategoriji ‘ostala potrošnja’ isporučili ukupno 33,52 GWh. Inkubenti su snabdijevali sve kupce električne energije priključene na prijenosni sistem, izuzimajući B.S.I. d.o.o., Jajce, kojoj je Elektroprivreda RS isporučila 214,75 GWh. Elektroprivreda BiH je snabdijevala jednog 10 kV kupca koji se nalazi na distributivnom području kojim upravlja Elektroprivreda HZHB, s isporukom od 3,07 GWh.

Dakle, u 2022. godini kupcima koji su promijenili snabdjevača isporučeno je 251,34 GWh, odnosno 2,6% od ukupno preuzete energije krajnjih kupaca u BiH. U prethodnom periodu desetine hiljada kupaca promijenilo je uvjete snabdijevanja promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim snabdjevačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za snabdijevanje koja najbolje odgovara njihovim potrebama.

Kupcima koji se snabdijevaju u okviru univerzalne usluge isporučeno je 6.911,40 GWh (64,4% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 3.827,58 GWh (35,6%).

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije između snabdjevača (slika 12). Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano (ne postoji operator tržišta niti berza električne energije), rezultat brojnih bilateralnih ugovora je značajan – u 2022. godini bilo je aktivno 18 licenciranih subjekata, koji su ostvarili promet od 2.180 GWh u unutrašnjim transakcijama na tržištu. Uz to registrirane su i prekogranične transakcije u ukupnom obimu 4.815 GWh, od čega su izvozne iznosile 3.947 GWh, a uvozne 868 GWh.

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2022. godini (MWh)

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i balansno tržište kojim upravlja NOS BiH. U biti radi se o *monopsonom* tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekat – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge. Na balansnom tržištu se također obavlja i obračun odstupanja (debalansa) balansno odgovornih strana od dnevнog rasporeda u energetskom i finansijskom smislu. Cijene debalansa se određuju na osnovu cijena balansne energije na satnom nivou. Sve transakcije između ponuđača s jedne strane i NOS-a BiH s druge strane obavljaju se na tržišnom principu putem godišnjih i mjesecnih tendera, dok se cijene balansne energije formiraju putem ponuda pružalača sekundarne i tercijarne regulacije na satnoj osnovi dan unaprijed.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na balansnom tržištu u 2022. godini iznosi 89,6 miliona KM, od čega se 38,65 miliona KM odnosi na nabavku energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, 32,45 miliona KM na plaćanje odstupanja prema SHB regulacijskom bloku frekvencije i snage

Tabela 9. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	2021. (KM)	2022. (KM)	Promjena (%)
Sekundarna regulacija – kapacitet	7.899.793	4.925.252	-37,7
Tercijarna regulacija – kapacitet	4.362.262	3.107.578	-28,8
Balansna energija ‘nagore’	9.706.515	23.922.432	146,5
Balansna energija ‘nadolje’	-2.704.616	-13.494.425	398,9
Gubici u prijenosnom sistemu	42.320.971	38.649.737	-8,7
Odstupanja prema LFC bloku SHB (FSKAR obračun)	9.194.645	32.447.904	252,9
<i>Ukupno</i>	70.779.570	89.558.478	26,5

razmjene (LFC blok SHB) – tzv. *FSKAR* obračun, te 18,46 miliona KM na plaćanja regulacijskih kapaciteta (snage) i regulacijske (balansne) energije (tabela 9).

Regulacijska (balansna) energija je angažirana u smjeru ‘nagore’ u iznosu 54,09 GWh (od čega je 3,59 GWh pozitivna rezerva za održavanje frekvencije – FCR, 40,33 GWh rezerva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR i 10,18 GWh rezerva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR). U smjeru ‘nadolje’ regulacijska energija je angažirana u iznosu 41,79 GWh (od čega je 2,81 GWh negativna FCR, 38,35 GWh aFRR i 0,64 GWh mFRR). Po pitanju debalansa balansno odgovornih strana, iskazano je ukupno odstupanje u smjeru deficit-a (manjka) energije od 86,76 GWh i ukupno odstupanje u smjeru suficita (viška) energije od 33,01 GWh, što je rezultiralo deficitom (manjkom) prema LFC bloku SHB u iznosu od 53,75 GWh. Pri tome su ostvarene prosječne cijene debalansa od 439,64 KM/MWh za deficit (168,57 KM/MWh u 2021. godini) i 306,01 KM/MWh za suflit energije (77,88 KM/MWh u 2021. godini).

NOS BiH je, pružanjem sistemske usluge, od snabdjevača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sistema i kroz obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda, ostvario prihod 119.820.589 KM, od čega 52.901.990 KM prema tarifi za sistemsku uslugu i 66.918.599 KM za debalanse. U prethodne dvije godine primjetan je značajan rast prihoda od debalansa, koji je posljedica povećanja veleprodajnih cijena, a što se odrazilo i na cijene balansne energije. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih balansnih usluga u vrijednosti 41.329 KM i uvoz u vrijednosti 4.657.524 KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sistema Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sistemima omogućava visok nivo prekogranične razmjene električne energije. Zbog značajnog smanjenja proizvodnje, smanjen je izvoz električne energije, te je u 2022. godini izvezeno 3.947 GWh, što je 36,1% manje nego u prethodnoj godini. Električnu energiju izvozilo je 14 subjekata, a po obimu na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari s 2.123 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda Republike Srpske s 536 GWh, GEN-I s 293 GWh itd.

Tabela 10. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

Zemlja	Izvoz	Uvoz
Hrvatska	2.312,1	1.353,2
Srbija	2.065,2	1.678,9
Crna Gora	2.967,0	1.232,8
<i>Ukupno</i>	<i>7.344,3</i>	<i>4.264,9</i>

Uvoz električne energije je iznosio 868 GWh i smanjen je 37,6% u odnosu na prethodnu godinu. Među 12 subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su Elektroprivreda Republike Srpske (204 GWh), Danske Commodities BH (132 GWh), GEN-I (95 GWh) itd. Najveći obim prekogranične trgovine električnom energijom se obavljao na granici s Crnom Gorom, zatim na granicama sa Srbijom i Hrvatskom (tabela 10). Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2022. godini dat je na slici 13.

Tokom 2022. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH u iznosu od 3.397 GWh, što je smanjenje od 243 GWh ili 6,7% u odnosu na 2021. godinu. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda i rashoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam). Kako obračun ITC mehanizma, zbog kompleksne i dugotrajne procedure znatno kasni, tek krajem 2022. godine su objavljeni kompletne podaci za 2021. godinu. Prema tim podacima ukupan rashod koji je BiH ostvarila iznosi 3.302.478 KM, čime BiH po drugi put u nizu ne bilježi prihod u definiranom vremenskom okviru. Prema pravilima obračuna ITC mehanizma povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje izvoznih i uvoznih tokova utječe na smanjenje prihoda, odnosno na povećanje rashoda.

Ukupan prihod Bosne i Hercegovine po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2023. godinu iznosi 17.166.909 KM i to je najveći prihod ostvaren na dosadašnjim godišnjim aukcijama. Za razliku od ranijeg perioda kada je najviša cijena postizana na granici s Hrvatskom, u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj, posljednjih godina primjetan je trend povećanja izvoza na istočnim granicama BiH i većih cijena prijenosnih kapaciteta na ovim granicama. Tako je i ove godine najviša cijena

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2022. godini (MWh)

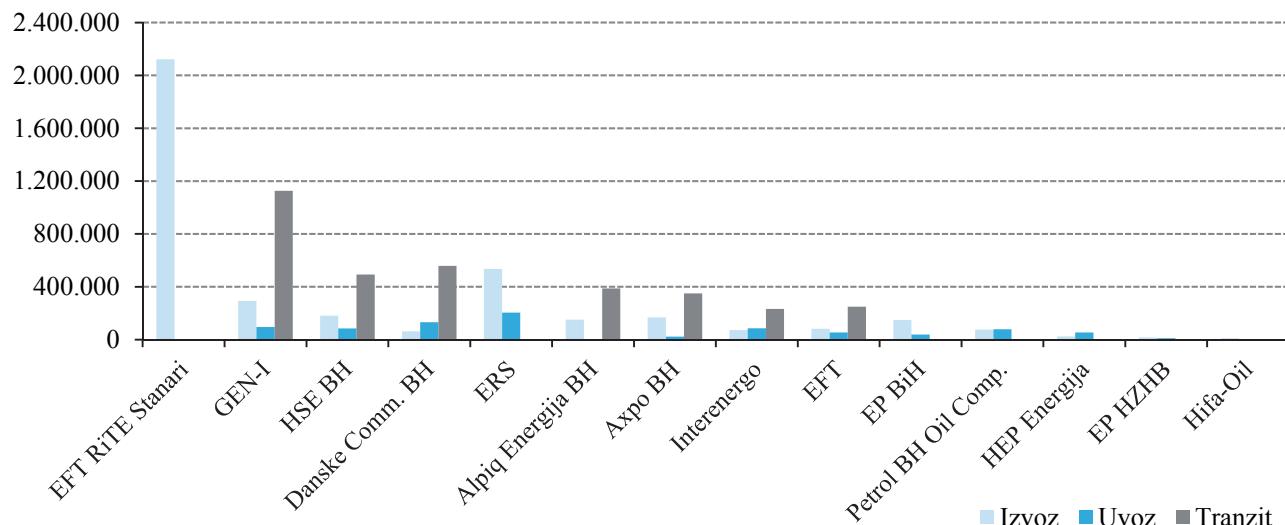

Tabela 11. Prihodi ostvareni na godišnjim aukcijama

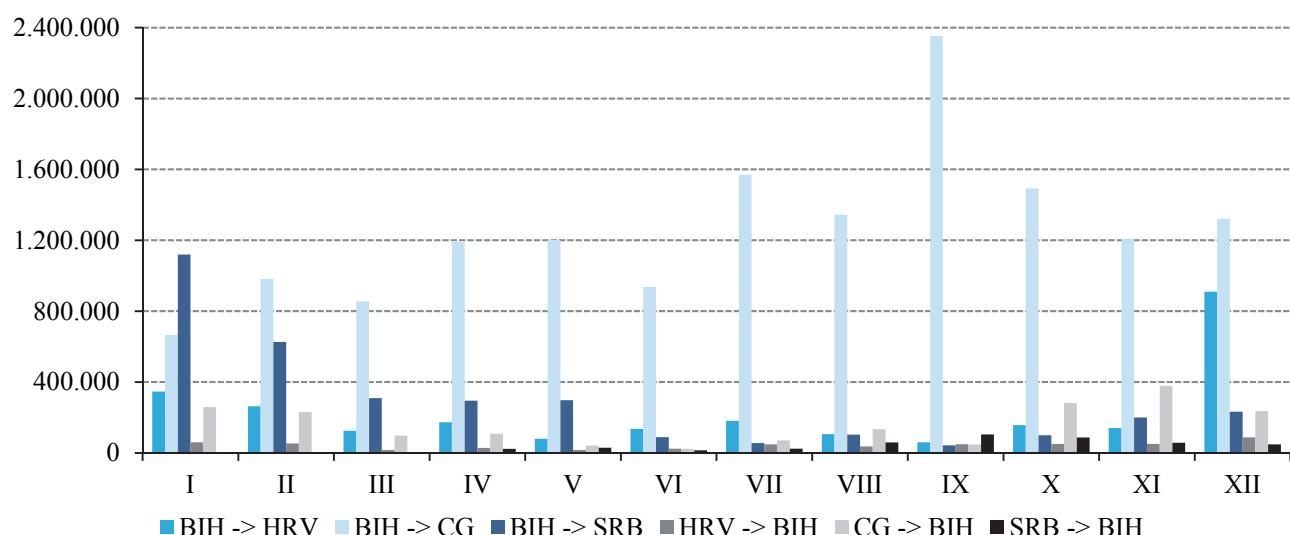
Godina	Prihod (KM)	Godina	Prihod (KM)
2013.	2.036.125	2019.	2.683.896
2014.	2.905.655	2020.	2.605.349
2015.	1.091.719	2021.	3.533.182
2016.	952.030	2022.	7.914.536
2017.	2.021.274	2023.	17.166.909
2018.	1.171.731		

postignuta na granici s Crnom Gorom u iznosu 3,55 €/MWh u smjeru iz BiH prema Crnoj Gori, što je 74,4% više nego prethodne godine. Prihodi ostvareni na svim dosadašnjim aukcijama za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjem nivou, koje krajem godine za narednu godinu organizira Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, dati su u tabeli 11.

Na slici 14 prikazani su prihodi po osnovu mjesecnih aukcija, po granicama i smjerovima. I ovi prihodi su u 2022. godini zabilježili značajan rast, te su iznosili 20.064.558 KM, što je 134% više nego u 2021. godini. Dnevne i unutardnevne aukcije prekograničnih kapaciteta za 2022. godinu rezultirale su prihodom od 4.098.549 KM, što je 159% više od ostvarenja u prethodnoj godini.

U skladu s Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je korisnik svih prihoda po osnovu dodjele prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom Mechanizma naplate između operatora prijenosnog sistema.

Slika 14. Prihod po osnovu mjesecnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

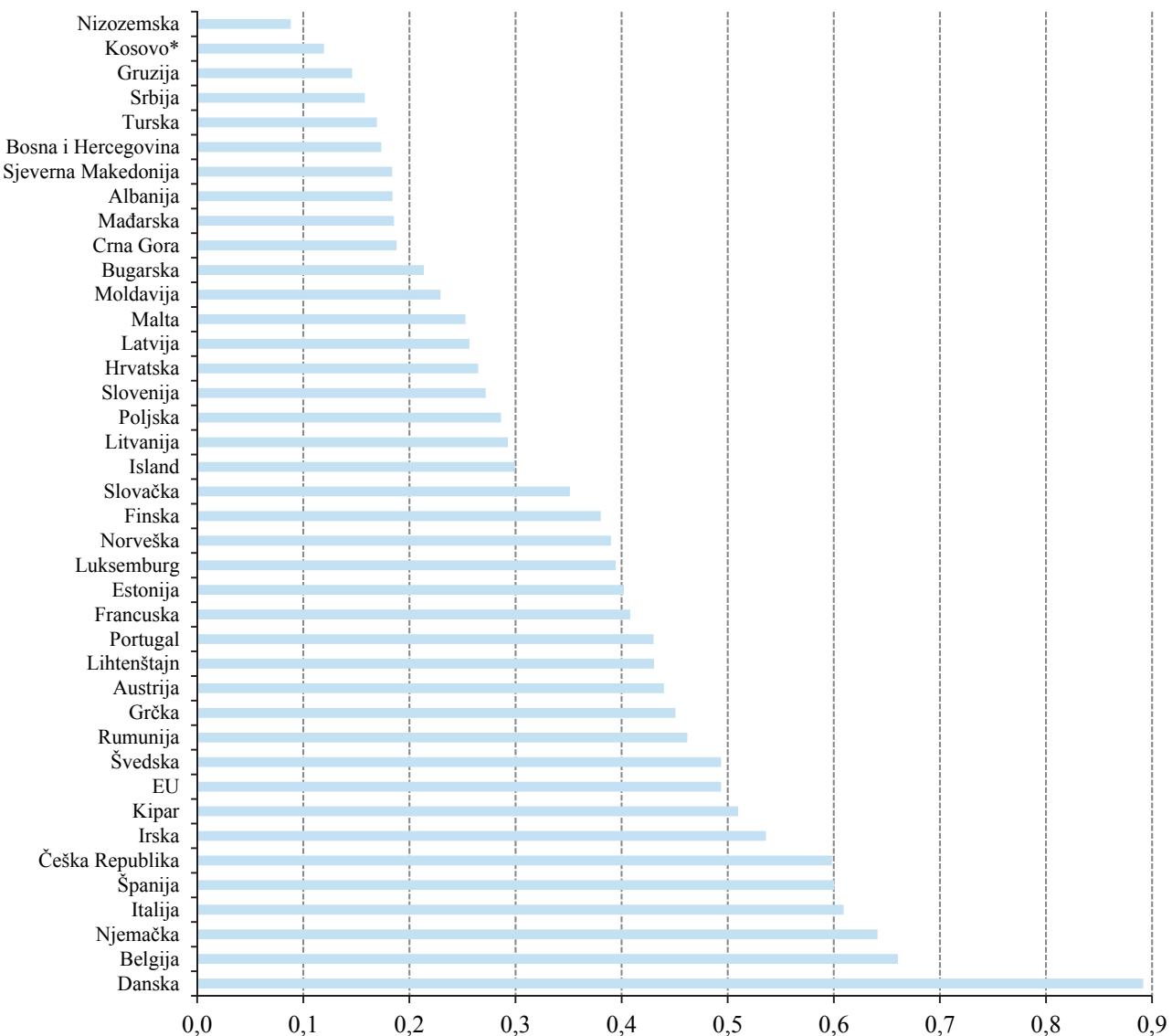

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetskim veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tokom 2022. godine posebnu pažnju posvetio unapređenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike.

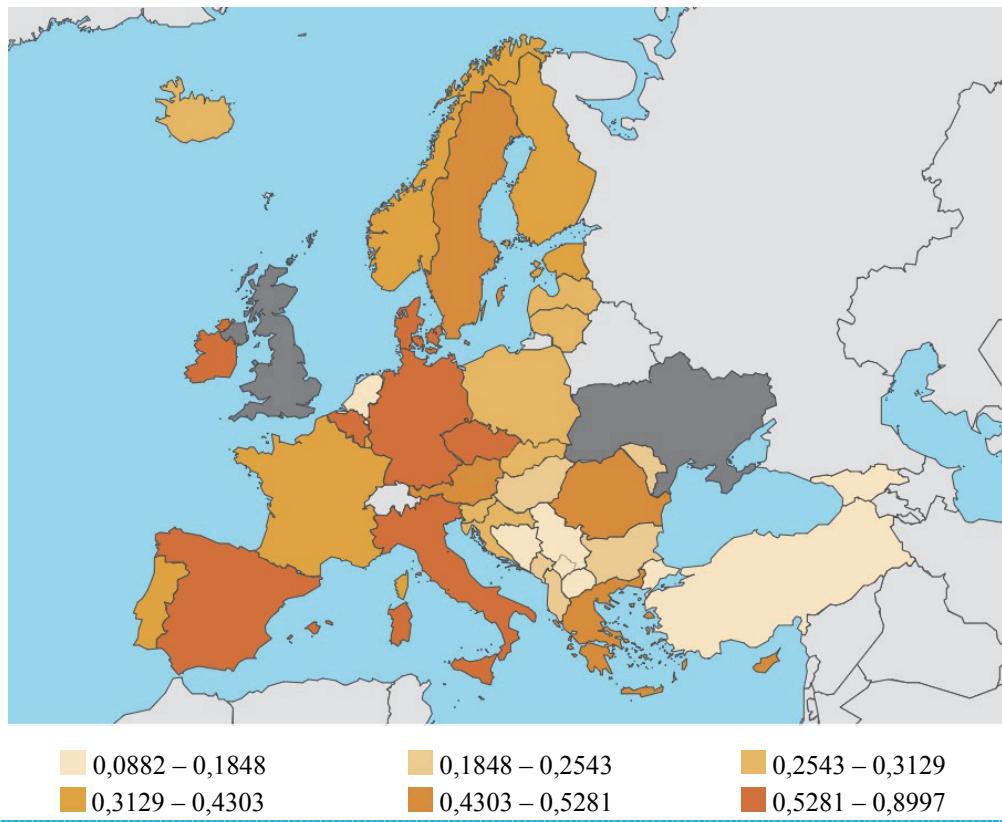
Ključni partner u razmjeni energetskih veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, s kojom DERK dugi niz godina sarađuje, naročito u ispunjavanju obaveze izvještavanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvještavanja. Saradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sistema službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Evropske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za domaćinstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

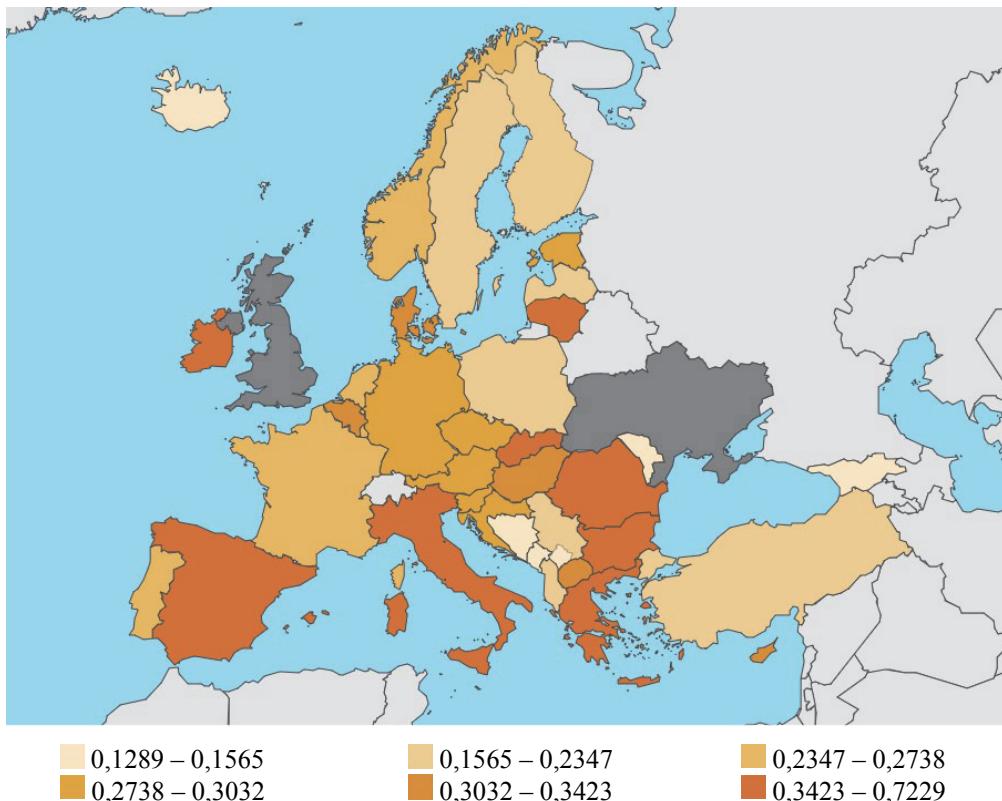

Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

Slika 16. Geografski prikaz cijena električne energije za domaćinstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

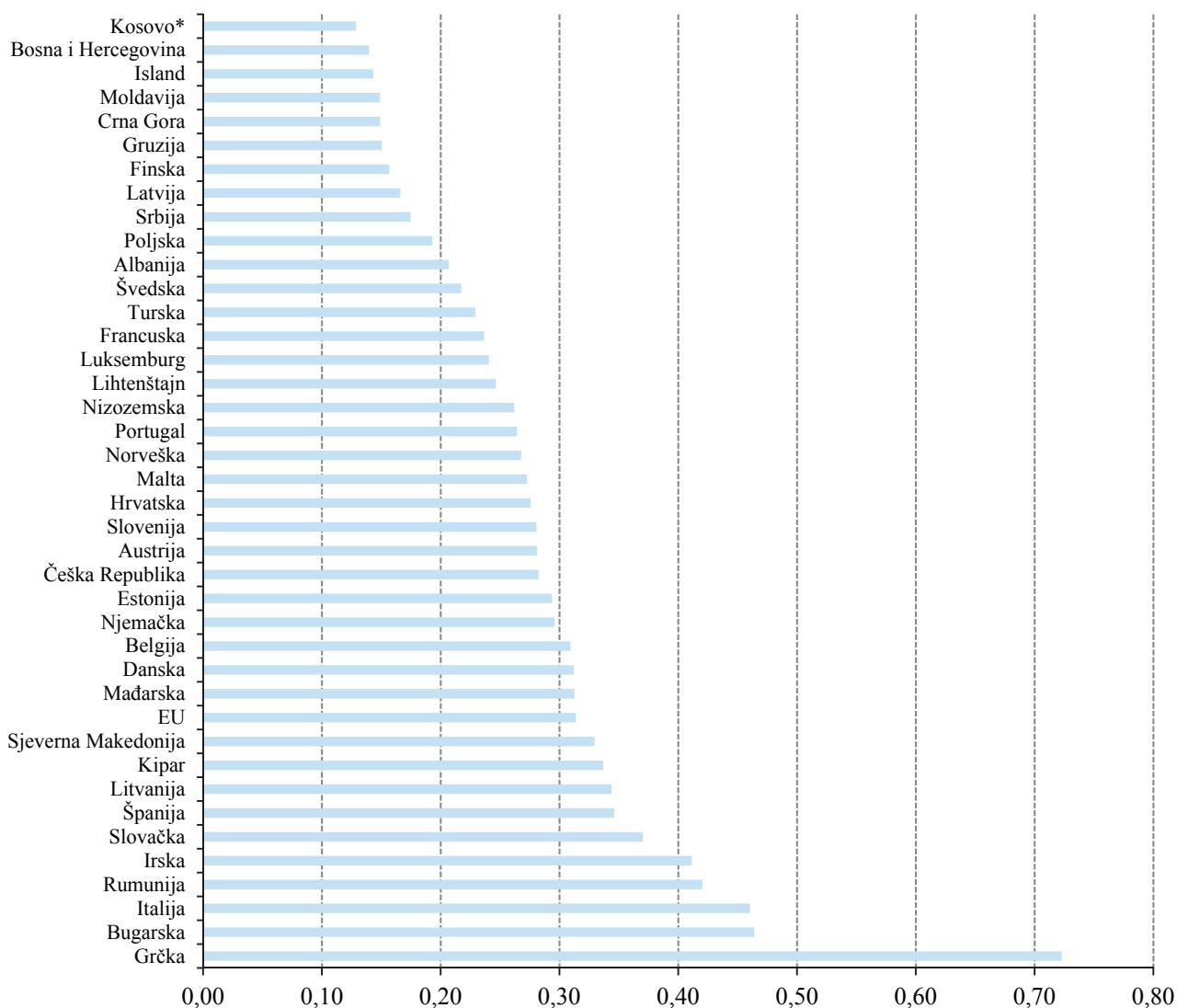
Eurostat je statistička institucija Evropske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Evropskoj uniji na evropskom nivou koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Rezultati saradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvještajima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Evropske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU-u (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke berzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tabela 5).

Na osnovu sistematiziranog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tokom 2022. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i naknade

3.9 Sudski i drugi sporovi

Svih šest dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih lica o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka ili postupaka rješavanja sporova. Tokom 2022. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Jedna od specifičnosti regulacije je adjudikativna funkcija regulatora, odnosno nadležnost za rješavanje sporova koji nastanu između korisnika i pružaoca usluga u reguliranom sektoru. Shodno *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*, rješavanje sporova koji se odnose na prijenosni sistem dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Tokom 2022. godine, nije bilo novih zahtjeva za rješavanje sporova koji su u nadležnosti DERK-a.

Osim direktnog osiguravanja prava na fer i nediskriminirajući pristup prijenosnoj mreži i aktivne zaštite kupaca kroz rješavanje sporova, Državna regulatorna komisija nastoji djelovati edukativno i preventivno, te ova nastojanja u značajnoj mjeri predupređuju ove sporove. Preventivne aktivnosti se ostvaruju na više načina – provođenjem nadzora nad reguliranim subjektima i kvalitetom usluga koje pružaju, prikupljanjem, analizom i obradom podataka o propisima i postupanjima reguliranih subjekata u domenu pristupa prijenosnoj mreži i zaštite potrošača, te aktivnim učešćem predstavnika DERK-a u kreiranju različitih platformi i edukativnih alata za korisnike sistema i kupce električne energije.

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tokom 2022. godine razmjenjivala podatke s većim brojem državnih institucija, među kojim se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,⁴ te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. U skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, DERK u svom radu sarađuje i s Vladom Distrikta.

⁴ Memorandume o saradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je s Agencijom za statistiku BiH 19. aprila 2011. godine i s Konkurencijskim vijećem BiH 28. maja 2014. godine.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, sarađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

DERK kontinuirano proaktivno djeluje u reformi i razvoju pravnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu s pravnom stečevinom Evropske unije. Pri tome, na temelju dosadašnjih regulatornih iskustava u primjeni zakona u oblasti električne energije, kao i na temelju dosadašnje edukacije i saradnje s relevantnim međunarodnim institucijama, izražava spremnost da pruži potporu i konkretnu pomoć u ispunjavanju obaveza Bosne i Hercegovine putem različitih normativnih aktivnosti. Na zahtjev Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno tijelo za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*, DERK je imenovao svoje predstavnike u Radnu grupu za nastavak aktivnosti na izradi novog državnog zakona kojim bi se izvršio prijenos pravno obavezujućeg dijela Trećeg energetskog paketa EU-a⁵ u domaće zakonodavstvo.

Međutim, tokom 2022. godine konkretnе aktivnosti ove radne grupe su izostale jer nisu organizirani sastanci imenovanih predstavnika, niti su traženi bilo kakvi komentari u ovom domenu. Odlukama Ministarskog vijeća Energetske zajednice pravno obavezujući *acquis Energetske zajednice* značajno je proširen pravilima za rad mrežâ i aktima koji čine paket *Čista energija za sve Evropljane* (kojim se inoviraju, odnosno zamjenjuju neki akti iz Trećeg energetskog paketa EU). Time je u Energetskoj zajednici kompletiran novi paket pravila za tržište električne energije, uz obavezu da se do kraja 2023. godine izvrši njihov prijenos u domaći pravni okvir i osigura njihova provedba (vidjeti dio 4.1 i Prilog E).

DERK, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, daje podršku u izradi *Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. Proces njegove izrade vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz saradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima. DERK učestvuje u aktivnostima interresorne radne grupe uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne grupe za energetsku efikasnost, Tematske radne grupe za obnovljive izvore i Tematske radne grupe za sigurnost snabdijevanja i unutrašnje energetsko tržište.

Također, na poziv Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, DERK aktivno učestvuje u aktivnostima Radne grupe za uspostavljanje sistema energetskog menadžmenta i

⁵ Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa, Uredba (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, Uredba (EZ) br. 715/2009 o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa.

informacijskog sistema energetske efikasnosti u institucijama BiH (EMIS).

DERK je u prethodnih nekoliko godina ukazivao na potrebu i značaj razvoja pravnog okvira u Brčko Distriktu BiH i usklađivanja s *acquis*-om Energetske zajednice, posebno ističući da neadekvatna zakonska rješenja predstavljaju ozbiljnu prepreku za realizaciju investicija u ovom dijelu BiH. Tokom 2021. i 2022. godine DERK je koristio prilike da Vladi Brčko Distrikta BiH, sa stanovišta dosadašnjeg iskustva u reguliranju elektroenergetskih djelatnosti u Distriktu, uputi svoje komentare na dostavljene tekstove novih zakonskih rješenja. Pri tome je izražavao spremnost za dodatni doprinos u kreiranju pojedinačnih rješenja tokom javnih konsultacija, koje su se očekivale imajući u vidu značaj ovih dokumenata. Bez obzira na to što su u zvaničnoj zakonodavnoj proceduri one po nekim zakonskim aktima izostale, DERK je pozdravio uložene napore organa vlasti Distrikta u donošenju *Zakona o električnoj energiji* (oktobar 2021. godine), *Zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko Distrikta BiH* (juni 2022. godine) i *Zakona o energetskoj efikasnosti u Brčko Distriktu BiH* (juli 2022. godine).

Značajnu podršku DERK daje i u okviru *Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, aktivno učestvujući u aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Trans-europske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

Predstavnici DERK-a su i u 2022. godini aktivno učestvovali i u realizaciji projekata Svjetske banke, u okviru kojih je pripremljena *Studija o likvidnosti tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini* i provode aktivnosti u pripremi *Studije o skladištenju energije i balansnim uslugama u BiH*, te regionalnog projekta Svjetske banke *Podrška energetskoj tranziciji u regijama uglja* u okviru kojeg je pripremljena *Mapa puta za pravednu tranziciju regija bogatih ugljem u BiH*.

Tokom 2022. godine nastavljeno je aktivno učešće DERK-a u projektu Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*) *Dekarbonizacija energetskog sektora u BiH*.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa BiH, DERK je učestvovao u više regionalnih projekata koji su se odvijali tokom 2022. godine. Pri tome se posebno ističu projekti, koje su organizirali Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC):

- Globalni razvoj i prosperitet žena: Unapređenje žena lidera u energetici,
- Unapređenje performansi tržišta i adekvatnost tarifa,
- Kibersigurnost, i
- Krizno komuniciranje.

U okviru Regulatornog partnerstva bosanskohercegovačkih energetskih regulatora (DERK, FERK i RERS) sa NARUC-om, a koje podržava USAID, tokom 2022. godine organizirana su stručna usavršavanja o odgovoru na kibernetički incident i razmjeni informacija između energetskih regulatora u BiH, te o unapređenju žena lidera u BiH. *Memorandum o razumijevanju* između strana u projektu Regulatornog partnerstva potpisani je u januaru 2014. godine. Od tada se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kreiraju i sprovode fer i nezavisnu regulaciju u cilju osiguranja efikasnog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interes kupaca i investitora.

USAID Projekt asistencije energetskom sektoru

Američka agencija za međunarodni razvoj je u septembru 2019. godine pokrenula petogodišnji *USAID Projekt asistencije energetskom sektoru* (USAID EPA), kroz koji pomaže Bosni i Hercegovini da privuče investicije i integrira svoje tržište energije u regionalno i tržište Evropske unije. Projekt pruža tehničku pomoć u koordiniranju, upravljanju i poboljšanju pravnog okvira i transparentnosti u sektorima gasa i električne energije. Kroz ove aktivnosti razvijaju se i preporučuju normativne i druge mjere na svim nivoima vlasti, kako bi se osigurala usaglašenost legislative energetskog sektora u Bosni i Hercegovini sa zahtjevima EU-a. USAID EPA podržava i program za adekvatnu komunikaciju s javnošću i podizanje svijesti u cilju promoviranja liberaliziranog, tržišno uređenog sektora energije, kao i upoznavanja opće javnosti o prednostima promjena koje se dešavaju u sektoru energije.

Kreiranje transparentnog i konkurentnog zakonodavnog i regulatornog okvira i integriranje energetskog sektora BiH u regionalno i tržište EU-a je ključno za poticanje novih investicija, koje doprinose diversifikaciji izvora, sprečavanju korupcije i povećanju sigurnosti snabdijevanja. U tom smislu je u okviru USAID EPA projekta tokom 2022. godine pripremljen je niz analiza, preporuka i drugih dokumenata, od kojih se posebno izdvaja *Konceptualni dizajn tržišta za dan unaprijed i unutardnevno tržište*.

Predstavnici DERK-a direktno učestvuju u aktivnostima koje u okviru ovog Projekta provode Radna grupa za izradu Smjernica za virtualne elektrane, Radna grupa za izradu Smjernica za operatore distributivnog sistema u uspostavi Programa usklađenosti, Radna grupa za mrežna pravila, Radna grupa za tržište za dan unaprijed i unutardnevno tržište, Radna grupa za odnose s javnošću i Radna grupa za kibersigurnost u energetskom sektoru.

Slijedeći uspješnu organizaciju prethodnih Energetskih samitâ, kroz koje je uspostavljen novi model dijaloga o aktuelnim temama iz sektora energije, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekt asistencije energetskom sektoru (USAID

EPA), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Delegacija Evropske unije u BiH, Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) i Britanska ambasada u Sarajevu organizirali su Energetski samit 2022 u Bosni i Hercegovini, koji je održan u Neumu od 23. do 25. marta 2022. godine, pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državne regulatorne komisije za električnu energiju, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske.

Na ovom skupu učestvovali su predstavnici državnih i entitetskih parlamenta, ministarstava i regulatora, općina, elektroprivrednih preduzeća, privrednih komora, malih i srednjih preduzeća, nevladinih organizacija i medija, te međunarodnih organizacija i donatora koji djeluju u sektoru. Najavljeno je da će Energetski samit 2023 u Bosni i Hercegovini biti održan u Neumu, od 25. do 28. aprila 2023. godine.

EU4Energy

U novembru 2022. godine pokrenut je trogodišnji projekt *EU4Energy*, odnosno projekt tehničke pomoći Evropske unije energetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Svrha projekta je pružiti potrebnu tehničku pomoć za podršku sistematskoj reformi energetskog sektora u zemlji, uključujući ispunjavanje obaveza Bosne i Hercegovine iz *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama* i drugih relevantnih međunarodnih dokumenata.

Fokus projekta je na provedbi i nadzoru novog zakonodavnog okvira, jačanju institucionalnih kapaciteta i pružanju znanja i tehničke pomoći za efikasno upravljanje energetskim sektorom. Projekt podržava ulaganje u javni sektor i održive pilot projekte u lokalnim zajednicama koje promoviraju tranziciju ka zelenijoj, ekološki prihvatljivoj i održivoj cirkularnoj ekonomiji, čime se povećava politička stabilnost širom zemlje.

Projekt uključuje sljedeće komponente:

- Reforma energetskog sektora, uključujući razvoj novih energetskih i klimatskih politika i usklađivanje s pravnom stećevinom Evropske unije i Energetske zajednice,
- Izgradnja institucionalnih kapaciteta na svim nivoima vlasti za tranziciju energetskog sektora,
- Podizanje svijesti javnosti u vezi tema vezanih za energiju, i
- Podrška dijaloga i s javnošću i sa svim zainteresiranim stranama u energetskom sektoru, radi informiranja, ali i razumijevanja dobrobiti energetske reforme.

Oblasti obuhvaćene projektom uključuju električnu energiju, gas, unutrašnje tržište energije, sigurnost snabdijevanja, okoliš/klimu,

konkurenčiju, obnovljive izvore energije, energetsku efikasnost, naftu, statistiku i infrastrukturu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju učestvuje u realizaciji ovog projekta u skladu sa svojim nadležnostima.

Naredni paket Evropske unije – ‘Spremni za 55’

Nakon paketa *Čista energija za sve Evropljane*, odnosno paketa energetskih propisa za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji koji je Evropska unija kompletirala u junu 2019. godine,⁶ Evropska komisija je 14. jula 2021. godine predstavila prijedlog narednog paketa propisa – *Spremni za 55* (engl. *Fit for 55*).

Prethodno je Evropska komisija 11. decembra 2019. godine kroz *Evropski zeleni plan* (engl. *The European Green Deal*) postavila novu strategiju prema kojoj 2050. godine u Evropskoj uniji neće biti neto emisija stakleničkih gasova. Ovim Planom nastoji se zaštititi, očuvati i povećati prirodni kapital, te zaštititi zdravlje i dobrobit građana, pri čemu tranzicija mora biti pravedna i uključiva.

Paket *Spremni za 55* sadrži osam prijedloga za reviziju i pet prijedloga za dopunu zakonodavstva EU-a i podrazumijeva međucilj u smanjivanju neto emisija stakleničkih gasova u zemljama EU-a za najmanje 55% do 2030. godine, u odnosu na veličine iz 1990. godine. Međusobno povezani prijedlozi pokrivaju područja klime, energije, transporta, oporezivanja i korištenja zemljišta, kako bi se osiguralo usklađenje s ciljevima dogovorenim u *Evropskom zakonu o klimi*, odnosno *Uredbi (EU) 2021/1119 Evropskog parlamenta i Vijeća od 30. juna 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999*.

Tokom 2022. godine Vijeće Evropske unije, kao jedan od suzakonodavaca, postiglo je više političkih dogovora o zajedničkom stajalištu o prijedlozima Evropske komisije u domenu ovog paketa, na temelju kojih predsjedništvo Vijeća pregovara s Evropskim parlamentom kako bi postigli zajednički dogovor u cilju konačnog donošenja zakonodavnih akata.

DERK će u narednom periodu nastaviti praćenje donošenja propisa iz paketa *Spremni za 55*, te vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizilaze iz novih propisa Evropske unije. Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU-a iz sektora energije postaju obavezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice.

⁶ Ministarsko vijeće Energetske zajednice je svojim odlukama od 30. novembra 2021. godine i 15. decembra 2022. godine prilagodilo i uključilo ovaj paket propisa u pravni okvir Energetske zajednice (vidjeti dio 4.1) i Prilog E.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potписан 25. oktobra 2005. godine i stupio na snagu 1. jula 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno učestvuje Evropska unija i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Moldavija, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina.⁷

U skladu s izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice učestvuju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija i Švedska. Ovih 19 tzv. zemalja učesnica iz Evropske unije direktno učestvuje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Evropska komisija.

Status posmatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska.

Zaključivanjem ovog Ugovora, Ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU-a s kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis-a* EU-a, odnosno provedbom odgovarajućih uredbi i direktiva EU-a u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, infrastrukture, konkurenциje i statistike (Prilog E). Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do 30. juna 2026. godine.

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokom nivou, Regulatorni odbor i Sekretarijat. Dok su Forum za električnu energiju (Atinski forum) i Forum za gas osnovani Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Naftni forum osnovan je Odlukom Ministarskog vijeća 2008. godine. Pravni forum, Forum o održivosti, Forum za rješavanje sporova i Forum za pravednu tranziciju sazivaju se na osnovu inicijative Sekretarijata.

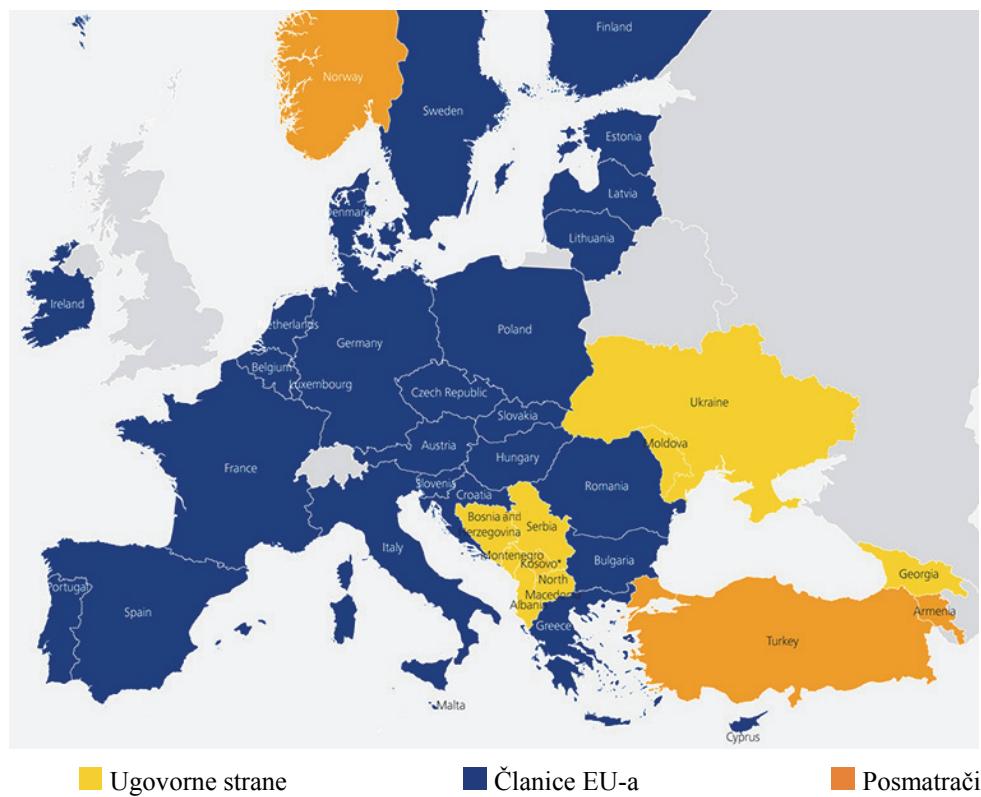
Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo, osigurava postizanje ciljeva Energetske zajednice. Čine ga po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Evropske unije.

⁷ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. decembra 2022. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. maja 2010. godine, Ukrajina od 1. februara 2011. godine, a Gruzija od 1. jula 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunija, koje su pristupile Evropskoj uniji 1. januara 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU-a od 1. jula 2013. godine.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdano snabdijevanje energijom i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora.

Slika 19. Geografski obuhvat Energetske zajednice

Stalna grupa na visokom nivou (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Evropske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Atini, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Evropsku uniju predstavlja Evropska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja učesnika iz EU-a, te jednog predstavnika Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne saradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih finansijskih institucija i dr.

Sekretariat Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i s Evropskom komisijom osigurava neophodnu saradnju i pruža podršku za rad drugih institucija. Sekretariat je odgovoran za nadgledanje odgovarajuće provedbe obaveza Ugovornih strana i podnosi godišnji izvještaj o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Sekretariat djeluje kao ‘čuvar’ Ugovora, dok Evropska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

*Ursula von der Leyen
(Ursula fon der Lajen),
predsjednica Evropske komisije:
"Podrška EU-a Zapadnom
Balkanu ostaje jednako
snažna i kad dođu teška
vremena. Tokom pandemije
bolesti COVID-19 za tu smo
regiju mobilizirali dosad
nezabilježen paket mjera u
vrijednosti od 3,3 milijarde
eura, a danas pripremamo
paket energetske potpore u
vrijednosti od milijardu eura
za zaštitu najranjivijih grupa
i poticanje prijeko potrebnih
ulaganja u energetsku
diversifikaciju. Ulažemo u
privrednu strukturu regije
kako bismo joj pomogli u
prelasku na čistu energiju i
da iz trenutne krize izade
zelenija, jača i održivija."*
(Berlin, 3. novembra 2022.)

U proteklom periodu Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za saradnju, međusobnu podršku i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu saradnju u vezi energetskih pitanja.

Značajnu podršku razvoju regije daju mjere koje su definirane u okviru 'Berlinskog procesa', odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Srbija. Berlinski proces podržava jačanje regionalne saradnje između zemalja Zapadnog Balkana i njihovu evropsku integraciju. Programi povezivanja u različitim sektorima fokusiraju se na regionalnu transportnu i energetsку infrastrukturu i reforme, uvažavajući da dobro povezane i funkcionalne infrastrukturne mreže pokreću ekonomski rast, pružaju poslovne prilike, privlače investicije i generiraju nova radna mjesta.

Nakon samitâ zemalja Evropske unije i Zapadnog Balkana održanih u Berlinu, Beču, Parizu, Trstu, Londonu, Poznanu, Sofiji, Osmog samita kojem je nominalno, putem videokonferencije, domaćin bio Berlin, Deveti samit Zapadnog Balkana održan je ponovo u Berlinu, 3. novembra 2022. godine. Samit je okupio šefove država ili vlada Zapadnog Balkana, njihove kolege iz devet država članica EU-a, Ujedinjenog Kraljevstva, te visoke zvaničnike institucija EU-a, uz učešće predstavnika najvažnijih međunarodnih finansijskih institucija, te regionalnih i međunarodnih organizacija.

Posebna pažnja na samitu posvećena je energetskoj sigurnosti, tranziciji, zelenoj agendi i klimi. Učesnici su se složili da se energetskom krizom i prelaskom na obnovljive izvore energije može upravljati samo kroz jaču regionalnu saradnju. Složili su se da Evropa treba preispitati svoje snabdijevanje energijom i energetsku sigurnost, što je ključno ne samo za osiguravanje pristupačne i pouzdane energije, već i za borbu protiv klimatskih promjena i smanjenje zagađenja okoliša. U tu svrhu lideri zemalja usvojili su *Zajedničku deklaraciju o energetskoj sigurnosti i zelenoj tranziciji na Zapadnom Balkanu*.⁸ Preuzete obaveze su u velikoj mjeri potkrijepljene Prilogom ovoj Deklaraciji, odnosno izjavama podrške drugih učesnika Berlinskog procesa, posebno od strane Evropske komisije.

Tokom Samita naglašena je potreba za nastavkom i dalnjim razvojem ključnih elemenata saradnje. Ovi elementi posebno uključuju *Ekonomski i investicijski plan*, koji je pokrenut 2020. godine, s fokusom na održivi transport, čistu energiju i projekte digitalne povezanosti. Također, ponovo je potvrđena posvećenost postizanju ciljeva *Zelene agende za Zapadni Balkan*.⁹ Zelena

⁸ Bosna i Hercegovina nije odobrila ovu Deklaraciju do usvajanja na Samitu i pozvana je da to učini u kasnijoj fazi.

⁹ Sofijska deklaracija o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* potpisana je 10. novembra 2020. godine, u kontekstu Berlinskog procesa.

agenda je važan pokretač tranzicije na karbonski neutralne i klimatski otporne ekonomije, u cilju razdvajanja ekonomskog rasta od potrošnje resursa i stvaranja otpada, rješavanja problema velikog zagadenja i očuvanja bogatog biodiverziteta u regiji. Vijeće za regionalnu saradnju, Sarajevo (RCC) pripremilo je *Akcioni plan*¹⁰ za provođenje Deklaracije.

Evropska komisija je na Samitu predstavila opsežan paket mjera za energetsku podršku u obliku milijarde eura bespovratnih sredstava EU-a, od čega se polovina u vidu nepovratnih sredstava izdvaja za direktnu pomoć ranjivim porodicama i malim i srednjim preduzećima. Vijeće ministara BiH je 22. decembra 2022. godine usvojilo *Akcioni plan za Ugovor o paketu energetske podrške*, čime je ispunjen preduvjet za potpisivanje Finansijskog sporazuma između Bosne i Hercegovine i Evropske komisije, odnosno početak provođenja energetske podrške u iznosu od 70 miliona eura za pomoć ranjivim kupcima, odnosno ugroženim domaćinstvima da prevladaju povećanje cijene grijanja, kao i za mjere energetske efikasnosti u malim i srednjim preduzećima i domaćinstvima.

Ministarsko vijeće Energetske zajednice je pod predsjedavanjem Ukrajine godišnji sastanak održalo 15. decembra 2022. godine. Tom prilikom izmijenjena je i dopunjena odluka kojom je 30. novembra 2021. godine u *acquis* uključen dio propisâ EU-a iz paketa *Čista energija za sve Evropljane*. Time su definirane ciljne energetske i klimatske veličine za 2030. godinu, kako za Energetsku zajednicu, tako i za njene Ugovorne strane.

Ministri su se složili s nacionalnim ciljevima za obnovljive izvore koji predstavljaju ukupni cilj Energetske zajednice od 31,0% energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije do 2030. godine. Za Bosnu i Hercegovinu cilj za udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji od 40% u 2020. godini je povećan na 43,6% u 2030. godini.¹¹ Kako bi se povećala energetska efikasnost i uštede energije, dogovoreno je da se na nivou Energetske zajednice ograniči potrošnja primarne energije na 129,88 miliona tona ekvivalentne nafte (Mtoe), a krajnja potrošnja energije na 79,06 Mtoe (ove veličine za BiH iznose 6,50 Mtoe i 4,34 Mtoe, respektivno).¹² Definirani su ciljevi za neto emisije stakleničkih gasova, prema kojim su one za Energetsku zajednicu ograničene na 427,64 miliona tona ekvivalenta ugljendioksida (MtCO₂eq), što predstavlja smanjenje od 60,9% u odnosu na veličinu iz 1990. godine (ova veličina za BiH iznosi 15,65 MtCO₂eq, što je smanjenje od 41,2%).¹³

¹⁰ Akcioni plan za provođenje Sofijske deklaracije o *Zelenoj agandi za Zapadni Balkan* usvojen je 6. oktobra 2021. godine, na Brdu kod Kranja, Slovenija.

¹¹ Vidjeti Prilog I Direktivi (EU) 2018/2001.

¹² Vidjeti Prilog XIV Direktivi 2012/27/EU.

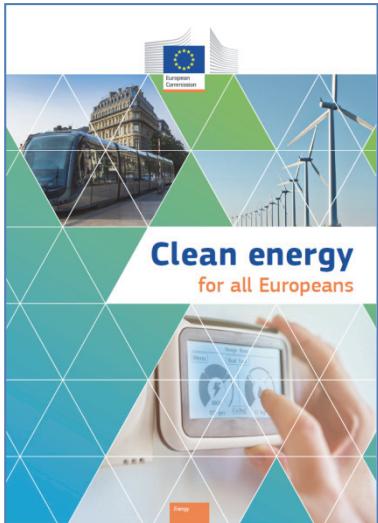
¹³ Vidjeti Prilog XIV Uredbi (EU) 2018/1999.

Odlukom Ministarskog vijeća u *acquis* su uz potrebna prilagođenja, uključeni sljedeći propisi EU-a iz paketa *Čista energija za sve Evropljane*:

- Uredba (EU) 2019/942 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o osnivanju Agencije Evropske unije za saradnju energetskih regulatora, i
- Uredba (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o unutrašnjem tržištu električne energije.

Uvažavajući činjenicu da su *acquis* godinu dana ranije uključeni drugi propisi iz ovog paketa, time je i u Energetskoj zajednici kompletiran paket *Čista energija za sve Evropljane*.

Propisi paketa *Čista energija za sve Evropljane* sadrže princip *energetska efikasnost na prvom mjestu* i ubrzat će potrebne investicije i korištenje čiste energije u svim sektorima. Države imaju obavezu da pripreme *Nacionalni integrirani energetski i klimatski plan* za period do 2030. godine, koji uključuje kratko predstavljanje dugoročne strategije za najmanje 30 godina. Osim jačanja prava kupaca (transparentniji računi, veći izbor i više fleksibilnosti kod promjene snabdjevača) novi propisi uvode koncept potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora i energetske zajednice građana. Također, povećava se sigurnost snabdijevanja zahvaljujući inteligentnijim i efikasnijim rješenjima na tržištu kojim se omogućuje fleksibilnost sistema i pomaže integracija obnovljivih izvora energije, što će dovesti do čišćeg, stabilnijeg i konkurentnijeg elektroenergetskog sektora u Evropi.

Istom odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice, također uz potrebna prilagođenja, uključene su:

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagruženjima,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema,
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnuteženja, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sistema.

Uključenjem navedenih pravila za rad mrežâ i propisa iz paketa *Čista energija za sve Evropljane*, i donošenjem *Procesnog akta o regionalnoj integraciji tržišta*, u Energetskoj zajednici kompletiran je novi paket za tržište električne energije. Navedeni Procesni akt osigurava integraciju regionalnih tržišta energije između

Ugovornih strana i država članica EU-a, te, između ostalog, normira prekograničnu saradnju regulatornih tijela, način djelovanja ACER-a i ENTSO-E-a, i uvodi princip reciprociteta između zainteresiranih strana.

Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice u *acquis* su, također uz potrebna prilagođenja, uključene:

- Direktiva 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. oktobra 2003. o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EZ,
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2066 od 19. decembra 2018. o praćenju i izvještavanju o emisijama stakleničkih gasova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 601/2012, i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2067 od 19. decembra 2018. o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća.

Time se omogućava Ugovornim stranama da imaju tačan i verificiran pregled ukupnih emisija iz energetskih i drugih instalacija, što predstavlja temelj za mogući budući mehanizam određivanja cijena ugljika. To je također važan prvi korak kako bi se osigurala usklađenost sa zahtjevima najavljenog mehanizma EU-a za ugljičnu prilagodbu na granicama (CBAM).

Ministarsko vijeće je elektronskim putem 30. septembra 2022. godine donijelo odluku kojom je u *acquis* uključena

- Uredba (EU) 2022/1032 Evropskog parlamenta i Vijeća od 29. juna 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja gasa.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je prevod *acquis*-a Energetske zajednice, koji je pregledno naveden u Prilogu E ovom Izvještaju, i objavila ga u okviru svoje internet prezentacije (www.derk.ba).

Značajnim proširenjem *acquis*-a omogućava se brže provođenje *Mape puta za dekarbonizaciju za Ugovorne strane Energetske zajednice*, koja je usvojena u novembru 2021. godine. U tom smislu Ugovorne strane su pozvane da rade na transformaciji svojih ekonomija u skladu s nacionalnim energetskim i klimatskim planovima (koji trebaju biti izrađeni do sredine 2023. godine) i opredjeljenjem za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine, te da ustanove elektronske registre garancija o porijeklu energije iz obnovljivih izvora, uz pomoć Odbora za energiju i klimu Energetske zajednice. Ovaj Odbor je pozvan da za naredni sastanak Ministarskog vijeća pripremi koncept sistema određivanja cijena ugljika, kao i da istražuje i razvija zajedničke

pristupe pravednoj tranziciji i identificira pilot projekte u Ugovornim stranama i podrži njihovu provedbu.

Aktivnosti Energetske zajednice u 2023. godini obavlјat će se pod predsjedavanjem Albanije.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredijeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike s članicama Evropske unije.

Ipak, evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim nivoima treba učiniti dodatne napore u prijenosu i provedbi *acquis-a* Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obaveza rokovi su već prošli, a za značajan broj novih obaveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog E).

Na ovo ukazuju i brojne odluke Ministarskog vijeća Energetske zajednice zbog kršenjâ koja se odnose na odredbe o prirodnom gasu iz Drugog energetskog paketa EU-a, prijenos Trećeg energetskog paketa EU-a, te smanjenje emisije sumpordioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.

U Energetskoj zajednici u proceduri se nalaze slučajevi za rješavanje sporova, koje je prije 2022. godine inicirao Sekretarijat Energetske zajednice, a koji se odnose na pravno i funkcionalno razdvajanje operatorâ distributivnih sistema, izostanak prijenosa Uredbe (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetsku infrastrukturu, te na nedostatak prijenosa i provedbe Direktive 2006/32/EZ o energetskoj efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama.

Sekretarijat Energetske zajednice je tokom 2022. godine pokrenuo preliminarne postupke koji se odnose na državnu pomoć u vidu oslobođanja od plaćanja putarine za dizel gorivo koje se koristi u rudnicima i termoelektranama, te na pravila o velikim uređajima za loženje zbog nastavka rada nekih termoelektrana i pored isteka perioda u kojem su dozvoljena odstupanja.

Vijeće za državnu pomoć Bosne i Hercegovine poništilo je 29. juna 2022. godine svoju odluku iz 2018. godine, koja se odnosila na finansiranje projekta termoelektrane Tuzla 7, što je omogućilo zatvaranje ovog postupka.

Bosna i Hercegovina bila je domaćin 2. Foruma za pravednu tranziciju, koji je održan u Sarajevu 12. jula 2022. godine.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu saradnju s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u

funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koja su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Evropske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), koji je uspostavljen 11. decembra 2006. godine u Atini. Sve od tada DERK aktivno učestvuje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interes Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom grupom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta.

Tokom 2022. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za razvoj tržišta električne energije i gasa. Između ostalog, pripremljeni su brojni dokumenti koji sadrže rezultate regulatornog nadzora veleprodajnih i maloprodajnih tržišta električne energije i gasa sa posebnim osvrtom na aktuelnu energetsku krizu, analize kvaliteta snabdijevanja, kibersigurnosti, integracije i fleksibilnosti obnovljivih izvora, provođenja evropskih pravila za rad mrežâ, te razvoju mehanizama za zaštitu, informiranje i edukaciju kupaca.

U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti s Agencijom za saradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem evropskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne grupe (Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Radna grupa za električnu energiju, Radna grupa za gas i Radna grupa za cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta energije – REMIT) djelujući uz podršku Odsjeka Sekretarijata za ECRB.

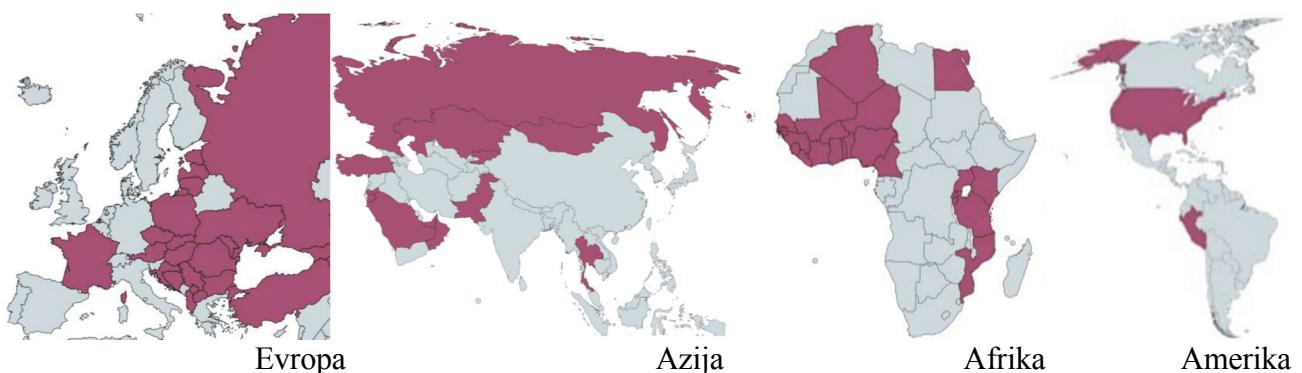
4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (ERRA) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju iz Europe, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 34 punopravne i 14 pridruženih članica, i okuplja regulatore iz 44 države i dvije regionalne regulatorne institucije, s gotovo svih kontinenata – Europe, Azije, Afrike, Sjeverne i Južne Amerike (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti, poticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, saradnja između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti. ERRA promovira i organizira obuke iz oblasti reguliranja energije.

Slika 20. Članstvo u ERRA-i, po kontinentima

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. maja 2004. godine. U maju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

U skladu sa svojim nadležnostima predstavnici DERK-a aktivno učestvuju u radu Generalne skupštine ERRA-e, Odbora za tržišta električne energije i ekonomsko reguliranje, Odbora za obnovljivu energiju i Radne grupe za zaštitu kupaca.

Najvažnije teme obrađivane u 2022. godini uključuju regulatorne izazove globalne energetske krize, obnovljive izvore energije, tarife za prijenosne i distributivne mreže, ulogu i potencijal inteligentnih tehnologija i usluga, elektromobilnost, perspektivu vodika u energetskom sektoru, energetske zajednice građana, aktivne kupce, programe fleksibilnosti i upravljanje potrošnjom.

Pored rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetskom sektoru Bosne i Hercegovine, posebno o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, u skladu s članstvom u ERRA-i.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) osnovana je 2007. godine radi promoviranja saradnje energetskih regulatora iz 22 zemlje na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libana, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Španije, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetsku infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti,

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

*Abdellatif Bardach
(Abdelatif Bardaš),
predsjednik MEDREG-a:
“Naš krajnji cilj je da čistu,
sigurnu, pouzdanu i
pristupačnu energiju
učinimo dostupnom krajnjim
kupcima, posebno ranjivim.
To se može postići samo kroz
pojačanu koordinaciju
između svih dionika
energetskog sektora, uz
odlučno učešće naše
Asocijacije.”*

(Kairo, 1. decembra 2022.)

prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvještaje s preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu, Sekretarijat sa sjedištem u Milatu i radne grupe za: institucionalna pitanja, električnu energiju, gas, problematiku kupaca, te okoliš, obnovljive izvore energije i energetsku efikasnost.

Tokom 2022. godine aktivnosti MEDREG-a su, između ostalog, bile fokusirane na obnovljivu energiju, energetsku tranziciju, tehničke i netehničke gubitke energije, te regulatornu podršku zaštiti kupaca. Predstavnici DERK-a neposredno učestvuju u radu Generalne skupštine, a u aktivnostima radnih grupa putem različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara u pripremi različitih izvještaja i drugih dokumenata.

4.4 Vijeće evropskih energetskih regulatora – CEER

Vijeće evropskih energetskih regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija nezavisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnom nivou. Vijeće okuplja 39 nacionalnih regulatornih tijela (30 punopravnih članova i devet posmatrača) iz država članica Evropske unije, Evropske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Glavni cilj CEER-a je da podrži kreiranje jedinstvenog, konkurrentnog, efikasnog i održivog tržišta za gas i električnu energiju u Evropi. Vijeće evropskih energetskih regulatora djeluje kao platforma za saradnju, razmjenu informacija i pomoć između evropskih nacionalnih regulatornih tijela u oblasti energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju status posmatrača u CEER-u ima od 1. januara 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a učestvuju u radu Generalne skupštine i radnih grupa CEER-a. Također, DERK ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima saradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetskih politika i praksi Evropske unije. U tom pogledu, učešće u radu Vijeća evropskih energetskih regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Evropskoj uniji, i ispunjavanju obaveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquis-a* u oblasti energije.

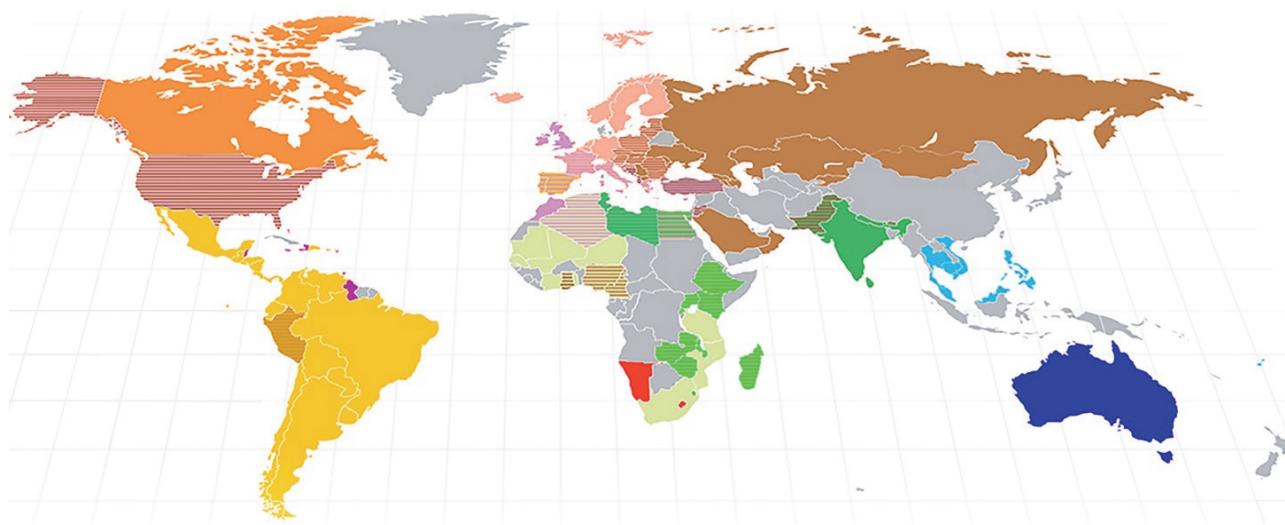
4.5 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER

Osnovana u oktobru 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetskih regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za saradnju na svjetskom nivou. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja. Preko 270 regulatornih tijela, putem 13 regionalnih regulatornih asocijacija ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22).

DERK aktivno učestvuje i prati rad ICER-a putem ERRA-e, MEDREG-a i CEER-a, te pruža podršku djelovanju ICER-a na razne načine, uključujući razmjenu znanja i dostavu potrebnih informacija, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

Slika 22. Članice ICER-a

AEMC
Australijska komisija za tržište energije

AFUR
Afrički forum regulatornih komisija

ARIAE
Latinoamerička asocijacija energetskih regulatora

CAMPUR
Kanadski regulatori energije i javnih usluga

CEER
Vijeće evropskih energetskih regulatora

EAPIRF
Istočnoazijski i pacifički forum infrastrukturnih regulatora

ERRA
Regionalna asocijacija energetskih regulatora

MEDREG
Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora

NARUC
Nacionalna asocijacija regulatora SAD

OOCUR
Organizacija karipskih regulatornih komisija

RAERESA
Regionalna asocijacija energetskih regulatora Istočne i Južne Afrike

RERA
Regionalna asocijacija regulatora za električnu energiju Južne Afrike

SAFIR
Forum Južne Azije za reguliranje infrastrukture

ICER-ove aktivnosti su usmjerenе na nekoliko ključnih područja, u skladu s temama koje definira *Svjetski energetski regulatorni forum*, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Sedmi Svjetski energetski regulatorni forum, održan je u Kankunu, Meksiku, tokom marta 2018. godine. Forum promovira osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što je nastavak aktivnosti započetih oktobra 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*. Iste godine pokrenuto je izdavanje Hronike ICER-a, kao sredstva za daljnju razmjenu regulatornih znanja i istraživanja.

Zbog pandemije bolesti COVID-19 održavanje narednog foruma odgađano je nekoliko puta. Prema najavama Osmi Svjetski regulatorni forum održat će se u Limi, Peru, u martu 2023. godine. Izazovi energetske transformacije bit će glavna tema ovog foruma, koji će se fokusirati na četiri oblasti: konkurenčija, institucionalnost, univerzalni pristup energiji i energetska tranzicija.

4.6 Međuregionalna saradnja

Različiti oblici saradnje između regionalnih asocijacija energetskih regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organiziranje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih grupa. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regije koji se značajno razlikuju u postignutom stepenom integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istovremeno članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i principa. Iz tog razloga saradnja ovih asocijacija u smislu razmjeni iskustava i regulatornih praksi dobija sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika saradnje i predanost unapređivanju usklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće evropskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. decembra 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o saradnji*.

U okviru postojećeg mehanizma o saradnji, tokom 2022. godine ECRB, CEER i MEDREG su održali više zajedničkih radionica posvećenih aktuelnim regulatornim temama, fokusirajući se na problematiku kupaca, održivi razvoj energetskog sektora i obnovljive izvore.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status posmatrača. Ovakva pozicija omogućava daljnje jačanje stručnih kapaciteta DERK-a kroz stjecanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi.

5. REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini utvrđeno je da se Državna regulatorna komisija za električnu energiju finansira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod u 2022. godini je bila regulatorna naknada koju su, u skladu sa Odlukom DERK-a donešenom u septembru 2021. godine, plaćali vlasnici licenci za prijenos električne energije, aktivnosti nezavisnog operatora sistema, međunarodnu trgovinu, snabdijevanje kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obaveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom periodu. Odluku o utvrđivanju regulatorne naknade za 2023. godinu DERK je donio 15. septembra 2022. godine, čime je vlasnicima licenci omogućeno blagovremeno planiranje.

Osim brige za realizaciju pomenutih vlastitih prihoda finansijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje finansijskih obaveza za potrebe definirane u odobrenom finansijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovno praćenje realizacije finansijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog finansijskog plana,
- priprema finansijskog plana za narednu godinu,
- praćenje i razvoj finansijskog upravljanja i interne kontrole,
- unutrašnje finansijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- finansijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

“Prema našem mišljenju, priloženi godišnji finansijski izvještaji istinito i fer prikazuju finansijski položaj DERK-a na dan 31. decembra 2021. godine, njegovu finansijsku uspješnost i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI-ima).”

*Revik d.o.o.,
Sarajevo, 9. marta 2022.*

Revik d.o.o. Sarajevo

Member of HLB International

Finansijski izvještaji u kojim su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine su konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka. U cilju nezavisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka s važećim propisima, DERK svake godine provodi reviziju svojih finansijskih izvještaja.

U prvom kvartalu 2022. godine reviziju finansijskih izvještaja DERK-a za prethodnu godinu vršilo je Društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting Revik d.o.o., Sarajevo, s kojim je zaključen ugovor u postupku provedenom prema procedurama javnih nabavki.

Obavljajući reviziju u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima revizori su prikupili dokaze o transakcijama i drugim

podacima objavljenim u finansijskim izvještajima kako bi se u razumnoj mjeri uvjerili da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvještaja u cjelini, revizija podrazumijeva i ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

Na osnovu pribavljenih dokaza nezavisni revizor je pozitivno ocijenio finansijske izvještaje DERK-a za 2021. godinu. Mišljenje nezavisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvještaja, priznavanje i mjerjenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena uskladenosti finansijskih izvještaja s međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK od svog osnivanja dobiao od eksternih revizora, među kojim su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provedenim *ex-post* kontrolama finansijskih transakcija nisu pronađene nepravilnosti. Time je potvrđena efikasnost postavljenog sistema finansijskog upravljanja i unutrašnje kontrole kojim se osigurava prevencija ili identifikacija mogućih grešaka u cilju zaštite imovine od gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem.

U pravcu daljnog razvoja sistema finansijskog upravljanja i kontrole DERK, u skladu s potpisanim *Sporazumom o vršenju interne revizije* s Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, očekuje objektivnu i stručnu pomoć na unapređenju organizacije poslovanja. Korištenjem usluga interne revizije želi se osigurati razvoj i *ex-ante* procjena definiranih procesa, te osnažiti proces integralnog upravljanja svim rizicima (tzv. *risk menadžment*). U izvještajnom periodu nije bilo realiziranih procesa interne revizije.

Provodenjem eksterne revizije DERK osigurava i nezavisan i pouzdan izvještaj o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Vodeći se opredjeljenjem i principima objektivnosti i javnosti u radu, a u cilju pružanja informacija o svom finansijskom položaju i rezultatima poslovanja, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijski izvještaj. Revidirani finansijski izvještaji za 2021. godinu su, pored objave u zakonom propisanom registru i "Službenom glasniku BiH" broj 33/22, objavljeni i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2023. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavit će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutrašnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2023. godini zadržati kontinuitet saradnje s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno s Komisijom za saobraćaj i komunikacije Predstavničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*.

Svi do sada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2023. godini u odnosima s Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i s drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnom nivou, prije svega s Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih nivoa odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referantan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj pravila EU-a i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak saradnje s Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletном energetskom sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjerен na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje, promjenu, suspenziju i ukidanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije doneesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabavke pomoćnih usluga i pružanja sistemske usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,
- stvaranje većeg stepena integracije domaćeg tržišta električne energije,

- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed i unutar dana,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojim se regulira priključenje korisnika na prijenosni sistem,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obaveza u vezi s regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2024. – 2033. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredni desetogodišnji period, kao i *Plana investicija Elektroprijenos BiH*,
- praćenje primjene Mechanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi pravila i smjernica za rad mrežâ i Uredbe o cijelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije,
- regulatorno djelovanje u razvoju kibersigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obavezna u svoje zakonodavstvo prenijeti i u praksi provesti propise Evropske unije o internom energetskom tržištu ('Treći energetski paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom s drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom proširenja *acquis-a*, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, koji od 15. decembra 2022. godine uključuje i cijeli paket energetskih propisa Evropske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Evropljane*), kao i sva pravila za rad mrežâ, čime

je, uz potrebna prilagođenja i donošenje *Procesnog akta o regionalnoj integraciji tržišta*, u Energetskoj zajednici komple-tiran novi paket propisa za tržište električne energije.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba energetske tranzicije i reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i efikasna koordinacija među tijelima koja učestvuju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na direktivama i uredbama EU-a o unutrašnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog učešća u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu s pravnom stečevinom EU-a, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvještajima Evropske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. DERK će nastaviti svoje učešće u *Programu integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, dajući doprinos aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Transevropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

DERK će, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, dati podršku u izradi *Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. DERK će nastaviti učešće u aktivnostima inter-resorne radne grupe uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne grupe za energetsku efikasnost, Tematske radne grupe za obnovljive izvore i Tematske radne grupe za sigurnost snabdijevanja i unutrašnje energetsko tržište.

DERK će participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvještaju o provedbi acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru ‘Berlinskog procesa’.

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2023. godini nastavlja se višegodišnji *USAID Projekt asistencije energetskom sektoru*, te će DERK pratiti njegove aktivnosti i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Svoje aktivno učešće DERK planira i na narednom Energetskom samitu u BiH, koji će se u okviru ovog Projekta održati tokom aprila 2023. godine.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom trogodišnjeg projekta *EU4Energy*, odnosno projekta tehničke pomoći Evropske unije energetskom sektoru BiH, koji je pokrenut u novembru 2022. godine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam učestvuje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora,
- BES – Balkanska energetska škola,
- CEER – Vijeće evropskih energetskih regulatora, i
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER), i zavisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za direktno učešće u radu ovog tijela.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine
(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenos BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podaci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.655,62 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,6 MW, u termoelektranama 2.065 MW, a u većim vjetroelektranama 134,6 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 181,89 MW, solarnih elektrana 101,56 MW, elektrana na biogas i biomasu 2,71 MW, malih vjetroelektrana 0,40 MW, dok je 92,85 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Veći proizvodni objekti

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315

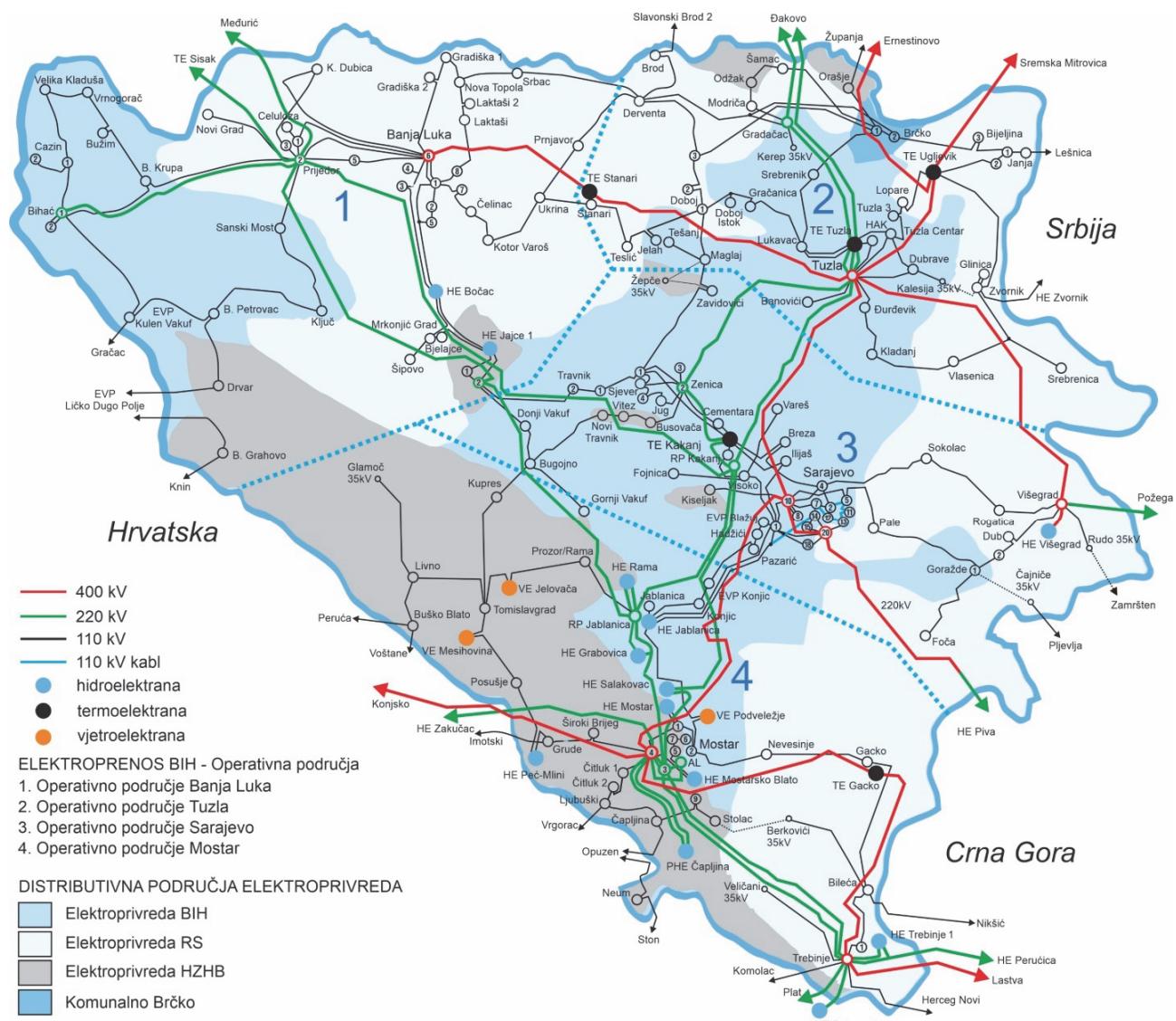
Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
<i>Tuzla G3</i>	100	85
<i>Tuzla G4</i>	200	182
<i>Tuzla G5</i>	200	180
<i>Tuzla G6</i>	215	188
KAKANJ	450	398
<i>Kakanj G5</i>	110	100
<i>Kakanj G6</i>	110	90
<i>Kakanj G7</i>	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283
Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6
Jelovača	18×2	36
Podveležje	15×3,2	48

Osnovni podaci o prijenosnom sistemu

dalekovodi		
Nazivni napon dalekovoda	Dužina (km)	
400 kV	865,93	
220 kV	1.520,09	
110 kV	4.038,08	
110 kV – kablovski vod	34,66	
trafostanice		
Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	5.980,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	135	5.662,0

interkonekcije		
Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonektora	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	23	
<i>Ukupno</i>	37	
transformatori		
Prijenosni odnos transformatora	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	1.950,0
TR 110/x kV	250	6.215,5

PRILOG B: Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine s operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i distributivnim područjima elektroprivreda (31. decembra 2022. godine)

PRILOG C: Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2022. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.125,62	1.978,29	1.296,81		57,83	4.458,55
Proizvodnja termoelektrana	4.544,09	2.957,13			2.128,21	9.629,43
Proizvodnja većih vjetroelektrana	121,16		154,64		114,59	390,39
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,33	40,53			458,73	557,59
Proizvodnja	5.849,20	4.975,95	1.451,45		2.759,36	15.035,96
Distributivna potrošnja	4.911,88	3.917,49	1.431,65	284,85		10.545,87
Gubici prijenosa						333,03
Veliki kupci	511,51	573,76	38,97			1.124,24
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		14,68	35,03		4,79	54,50
Potrošnja	5.423,39	4.505,93	1.505,65	284,85	4,79	12.057,64
2021. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.665,49	2.487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Proizvodnja termoelektrana	4.840,82	3.107,68			1.872,48	9.820,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana	107,17		162,99		111,65	381,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,59	58,89			416,17	538,66
Proizvodnja	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	17.055,44
Distributivna potrošnja	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Gubici prijenosa						369,20
Veliki kupci	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		12,43	143,86		6,69	162,98
Potrošnja	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	12.169,78
2020. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Proizvodnja termoelektrana	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			147,50		114,31	261,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,05	36,07			315,28	409,40
Proizvodnja	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	15.390,67
Distributivna potrošnja	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Gubici prijenosa						317,16
Veliki kupci	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		12,57	112,59		3,92	129,08
Potrošnja	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	11.329,50
2019. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Proizvodnja termoelektrana	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			165,98		87,69	253,67
Proizvodnja malih i industrijskih el.	62,52	47,24			448,00	557,76
Proizvodnja	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	16.074,01
Distributivna potrošnja	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Gubici prijenosa						323,95
Veliki kupci	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,83	96,28		2,94	113,05
Potrošnja	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	12.330,13
2018. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Proizvodnja termoelektrana	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Proizvodnja većih vjetroelektrana			103,50			103,50
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,46	50,58			401,61	515,65
Proizvodnja	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	17.872,99
Distributivna potrošnja	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Gubici prijenosa						398,77
Veliki kupci	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		11,77	137,43		3,49	152,69
Potrošnja	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	13.293,95

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Proizvodnja električne energije	(GWh)	17.872,99	16.074,02	15.390,67	17.055,44	15.035,96
Neto uvoz	(GWh)	3.118,73	2.824,96	3.266,28	3.312,00	3.875,64
Neto izvoz	(GWh)	7.697,77	6.568,84	7.327,44	8.197,66	6.853,90
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64
Gubici prijenosa	(GWh)	398,77	323,95	317,16	369,20	333,03
Gubici prijenosa	(%)	1,96%	1,77%	1,75%	1,87%	1,83%
Gubici distribucije	(GWh)	950,00	933,29	912,62	965,04	931,12
Gubici distribucije	(%)	9,37%	9,20%	9,13%	9,22%	8,83%
Potrošnja elektrana i pumpanje	(GWh)	152,69	113,05	129,08	162,98	54,50
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	11.792,50	10.959,84	9.970,65	10.672,56	10.738,99
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		7.107,16	6.233,91	5.175,82	5.761,04	5.810,40
<i>Domaćinstva</i>		4.685,33	4.725,94	4.794,83	4.911,52	4.928,59
Maksimalno opterećenje sistema	(MW)	1.994,00	1.945,00	1.804,00	1.909,00	1.893,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	4.506,53	4.530,64	4.530,64	4.608,26	4.655,62
Termoelektrane na ugalj		2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.157,85	2.157,85
Ukupno hidroelektrane		2.235,60	2.238,84	2.248,79	2.256,78	2.258,49
<i>male hidroelektrane</i>		159,00	162,24	172,19	180,18	181,89
<i>pumpne hidroelektrane</i>		420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Ostali obnovljivi izvori ukupno		71,39	111,46	124,00	193,62	239,27
<i>vjetroelektrane</i>		51,00	87,00	87,00	135,00	135,00
<i>solarne elektrane</i>		18,15	22,35	34,89	56,51	101,56
<i>elektrane na biomasu</i>		0,25	1,12	1,12	1,12	1,12
<i>elektrane na biogas</i>		0,99	0,99	0,99	0,99	1,59
Prijenosna mreža	(km)	6.402,10	6.442,86	6.454,80	6.457,78	6.458,78
	400 kV	865,93	865,93	865,93	865,93	865,93
	220 kV	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,09
	110 kV	4.016,07	4.056,84	4.068,68	4.071,74	4.072,74
Broj interkonektora		37	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	12.903,00	12.783,00	13.045,50	13.065,50	13.065,50
Kupci električne energije		1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		126.508	128.224	137.629	125.895	128.354
<i>Domaćinstva</i>		1.426.931	1.439.562	1.451.144	1.444.520	1.461.843
Kvalificirani kupci		1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197
Kupci koji su promijenili snabdjevača		31	16	17	12	7
Isporučena energija	(GWh)	1.737,69	365,92	157,90	235,55	251,34
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	14,74%	3,34%	1,58%	2,21%	2,34%
Kupci za koje cijene nisu regulirane		9.784	10.091	13.640	9.910	13.442
Isporučena energija	(GWh)	5.265,27	4.371,07	3.423,61	3.851,16	4.234,31
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	44,65%	39,88%	34,34%	36,08%	39,43%

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis Energetske zajednice (pravni okvir Energetske zajednice) prati razvoj pravnog okvira Evropske unije, tzv. *acquis communautaire*, u dijelu koji se tiče energije i srodnih sektora. Prilikom definiranja novog *acquis*-a, Ministarsko vijeće (MC) i Stalna grupa na visokom nivou (PHLG) svojim odlukama vrše određena prilagođavanja propisa EU-a institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Time se osigurava da Ugovorne strane idu u korak s razvojem Evropske unije i kontinuirano usklađuju svoju pravni okvir s onim u EU-u.

Acquis Energetske zajednice obuhvata ključnu energetsku legislativu EU-a u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, infrastrukture, konkurenциje i statistike. U *acquis* Energetske zajednice u novembru 2021. uključen je prvi, a u decembru 2022. preostali dio paketa *Cista energija za sve Evropljane*, odnosno kompletiran je novi paket za tržište električne energije. Tom prilikom usvojeni su i ambiciozni energetski i klimatski ciljevi do 2030., te uključeni pravni akti o praćenju emisija stakleničkih gasova. U septembru 2022. uključena je Uredba (EU) 2022/1032 o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja gasa.

Napomene: Propisi uključeni u *acquis* tokom 2022. označeni su znakom **⇒**, značajno izmijenjeni propisi tokom 2022. znakom **⇒**, te znakom **▪** propisi koji su ranije uključeni u *acquis* i nisu mijenjani tokom 2022.

Opći rokovi za prijenos propisa u nacionalno zakonodavstvo i njihovu provedbu navode se u zagradama.

Medusektorski *acquis*

⇒ Uredba (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljajući van snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.),

- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. maja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalnog zagrijavanja i smjernica za inventar te u pogledu sistema inventara Unije i o stavljajući van snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.),
- Provredbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. augusta 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća i o stavljajući van snage Provredbene uredbe Komisije (EU) 749/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođena Odlukom 2018/10/MC-EnC (rok: 29. maja 2020.).

Acquis o električnoj energiji

⇒ Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

⇒ Uredba (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o unutrašnjem tržištu električne energije, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

⇒ Uredba (EU) 2019/942 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o osnivanju Agencije Evropske unije za saradnju energetskih regulatora, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.)

⇒ Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sistema, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

⇒ Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

⇒ Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

⇒ Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

▪ Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, prilagođena Odlukom 2018/04/PHLG-EnC (rok: 12. jula 2021.),

▪ Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, prilagođena Odlukom 2018/05/PHLG-EnC (rok: 12. jula 2021.),

▪ Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, prilagođena Odlukom 2018/03/PHLG-EnC (rok: 12. jula 2021.),

⇒ Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),

▪ Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištu električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2015/01/PHLG-EnC (rok: 24. decembra 2015.),

▪ Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. septembra 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa, prilagođena Odlukom 2013/01/PHLG-EnC (rok: 1. januara 2014.).

Nastavak na sljedećoj stranici **⇒**

⇒ Nastavak s prethodne stranice

Acquis o gasu

- Uredba Komisije (EU) 2017/460 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za gas, prilagođena Odlukom 2018/07/PHLG-EnC (rok: 28. februara 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2017/459 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sistemima za gas, prilagođena Odlukom 2018/06/PHLG-EnC (rok: 28. februara 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2015/703 od 30. aprila 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka, prilagođena Odlukom 2018/02/PHLG-EnC (rok: 1. oktobra 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. marta 2014. o uspostavi mrežnih pravila o uravnoteženju gasa transportnih mreža, prilagođena Odlukom 2019/01/PHLG-EnC (rok: 12. decembra 2020.),
- Direktiva 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i stavljanju van snage Direktive 2003/55/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. januara 2015.),
⇒ Uredba (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005, prilagođena odlukama 2018/01/PHLG-EnC, 2011/02/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 1. januara 2015.).

Acquis o sigurnosti snabdijevanja

- ⇒ Uredba (EU) 2022/1032 Evropskog parlamenta i Vijeća od 29. juna 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja gase, prilagođena Odlukom 2022/01/MC-EnC (rok: 1. oktobra 2022.),
- ⇒ Uredba (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju van snage Direktive 2005/89/EZ, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),
⇒ Uredba (EU) 2017/1938 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2017. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja gasom i stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 994/2010, prilagođena odlukama 2021/15/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. septembra 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata, prilagođena Odlukom 2012/03/MC-EnC (rok: 1. januara 2023.).

Acquis o okolišu

- ⇒ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2067 od 19. decembra 2018. o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),
- ⇒ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2066 od 19. decembra 2018. o praćenju i izvještavanju o emisijama stakleničkih gasova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 601/2012, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),
- Direktiva (EU) 2016/802 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. maja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima prilagođena Odlukom 2016/15/MC-EnC (rok: 30. juna 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. januara 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagadenja), prilagođena odlukama 2013/06/MC-EnC i 2015/06/MC-EnC (rok: 1. januara 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. aprila 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i oticanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. januara 2021.),
- ⇒ Direktiva 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. oktobra 2003. o uspostavi sistema trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih gasova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EZ, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. decembra 2023.),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje, prilagođena Odlukom 2013/05/MC-EnC (rok: 31. decembra 2017.),
- Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. juna 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš, prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. marta 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. jula 2006.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- ⇒ Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.).

Acquis o energetskoj efikasnosti

- Uredba (EU) br. 2017/1369 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske efikasnosti i stavljanju van snage Direktive 2010/30/EU, prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. januara 2020.),
⇒ Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetskoj efikasnosti, izmjeni direktive 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju van snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. decembra 2022.),
- Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskoj efikasnosti zgrada, prilagođena odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. septembra 2012.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇒

⇒ Nastavak s prethodne stranice

Acquis o infrastrukturni

- Uredba (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. aprila 2013. o smjernicama za transevropsku energetsku infrastrukturu te stavljanju van snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009, prilagođena odlukama 2015/09/MC-EnC i 2021/11/MC-EnC (rok: 1. januara 2017.).

Acquis o konkurenčiji

U skladu s Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu s čl. 101., 102. i 107. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurenčije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurenčije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o funkcioniranju Evropske unije, posebno člana 106. koji se odnose na javna preduzeća i preduzeća kojim su data posebna ili isključiva prava.

Acquis o statistici

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/803 od 17. maja 2019. o tehničkim zahtjevima u pogledu sadržaja izvještajâ o kvalitetu evropske statistike o cijenama prirodnog gasa i električne energije u skladu s Uredbom (EU) 2016/1952 Evropskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2020/03/MC-EnC (rok: 15. juna 2022.),
- Uredba (EU) 2016/1952 Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. oktobra 2016. o evropskoj statistici cijena prirodnog gasa i električne energije te stavljanju van snage Direktive 2008/92/EZ, prilagođena Odlukom 2018/1/MC-EnC (rok: 1. marta 2018.),
⇒ Uredba (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o energetskoj statistici, prilagođena odlukama 2012/02/MC-EnC, 2013/02/MC-EnC, 2015/02/MC-EnC, 2021/12/MC-EnC i 2022/01/PHLG-EnC (rok: 31. decembra 2022.).

Propisi koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.

